

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΓΑΪΟΣ ΓΡΑΓΧΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

Τιμάται δραχ.....**3**—

(βιβλίσημον λεπτ..**60**)

*Αριθ. έγκριτ. αποφάσεως 479

Έκδοσις Γ'. 24 Σεπ]τρίου 1921

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ

28— ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ —28

1921

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

α. Τελαράκης
α. Τελαράκης
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΓΑΪΟΣ ΓΡΑΓΧΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ

28— ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ —28

1921

Handwritten signature

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ—ΒΟΡΕΟΥ 6

Α' Βίος Πλούταρχου.

Ὁ Πλούταρχος ἐγεννήθη ἐν Χαιρώνειᾳ τῆς Βοιωτίας πιθανῶς τῷ 46 μ. Χ. ἐξ οἴκου ἐπιφανοῦς καὶ εὐπόρου. Διακούσας τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι καὶ ἰσχυρὸν ἀγάπην προαίμως αἰσθανθεὶς πρὸς τὸ μέγα παρελθὸν τοῦ Ἑθνους αὐτοῦ καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ προϊόντα, ἀπεδήμησε τῷ 66 μ. Χ. εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἠκροάσθη μὲν φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ ἐπιφανοῦς φιλοσόφου Ἀμμωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, συνῆψε δὲ φιλικὰς σχέσεις πρὸς πολλοὺς διαπρεπεῖς ἄνδρας, ὧν πολλοὶ καὶ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις διετέλεσαν φιλικῶς ἐπικοινωνοῦντες πρὸς αὐτόν.

Ἰκανὰ ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις διατριβῆς πνευματικὰ ἐφόδια παραλαβὼν ὁ Πλούταρχος, μετέβη κατοπιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου περιδοξον ἔδραν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σπουδῶν καὶ ἐν τοῖς ἀκμάζουσι τότε παιδευτηρίοις τῆς πόλεως ταύτης ἐπηύξησε τὸν πλοῦτον τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων.

Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἔπειτα εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἐπανακάμψας ὁ Πλούταρχος καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας ἀσχολούμενος ἐστάλη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτῆς πρὸς τὸν ἐν Κορίνθῳ ἀνθύπατον τῆς Ἀχαΐας ὑπὲρ ὑποθέσεως ἀφορώσης εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἰδίας πατρίδος.

Καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν δὲ τοῦ τότε κόσμου, τὴν Ῥώμην, πολλάκις μετέβη ὁ Πλούταρχος καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν αὐτῇ ἔζησε καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἐμελέτησε καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν ἐσπούδασε καὶ φιλίαν δὲ πρὸς πολλοὺς ἐπιφανεστάτους ἐν τοῖς γράμμασι, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίους συνῆψε. Καὶ παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ δὲ αὐτῇ τῆς Ῥώμης τοσαύτης ἡξιοῦτο τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ὁ Πλούταρχος, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Τροϊανὸς τῷ ὑπατικῷ ἀξιώματι ἐτίμησεν αὐτόν καὶ προσέταξε περὶ πολλοῦ νὰ ποιῶνται τὴν γνώμην αὐτοῦ μάλιστα ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασιν οἱ ἐκάστοτε ἀνθύπατοι τῆς Ἀχαΐας.

Ἐτιμᾶτο δὲ καὶ τοσοῦτου ὑπὸ τοσοῦτων ἐπιφανῶν Ῥωμαίων ἠξιοῦτο σεβασμοῦ καὶ ἀγάτης ὁ Πλούταρχος οὐ μόνον διὰ τὴν εὐρυτάτην πολυμάθειαν, τὴν εὐγενῆ φιλανθρωπίαν καὶ τὸ ἀξιάγαστον ἦθος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα· καίτοι ἀνυποκοίτως ἐθαύμαζε τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας καὶ εἰς τοὺς δουλεύοντας τῇ Ῥώμῃ συμπολίτας αὐτοῦ συνεβούλευε πάντοτε πρῶτον μὲν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μάλιστα ἱστορίας νὰ ἀρύωνται ἐπωφελῆ διδάγματα ὑπομονῆς, σωφροσύνης καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐγχαρτερήσεως, ἔπειτα δὲ νὰ παρέχωνιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα πρὸς τοὺς δεσπότης Ῥωμαίους ἀνάτιον καὶ πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν φιλίαν τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατωτάτων, ὅπως ἐν ταῖς ποικίλαις συμφοραῖς τῆς δούλης πατρίδος ἀνακούφισιν τινα τῶν δεινῶν αὐτῆς παρ' αὐτῶν ἐκπορίζωνται, ὅμως οὐδέποτε οὔτε ἑαυτὸν οὔτε τὴν πατρίδα πρὸ τῶν Ῥωμαίων ἐταπείνωσεν, ἀλλὰ θερμῶς καὶ ἐντόνωσ, μετὰ παρρησίας καὶ ἀξιοπρεπείας τὰ δίκαια αὐτῆς καὶ αὐτὸς ὑπεστήριξε πάντοτε καὶ τοὺς ἄλλους προέτρπε νὰ ὑποστηρίζωσιν.

Ἀλλὰ καίπερ τοσοῦτον ἐν Ῥώμῃ τιμηθεὶς, εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὅμως πατρίδα αὐτοῦ καὶ τὴν ὅλην Ἑλλάδα τὸν πολυμερῆ καὶ δραστήριον βίον αὐτοῦ μετ' ἐνθουσιώδους ἀγάτης ὁ Πλούταρχος ἀφιέρωσε. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῇ Χαιρωνείᾳ ἤρξε τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁδοποιοῦ καὶ τὴν τοῦ ἄρχοντος, ἴσως δὲ καὶ βιοιωτάρχης ἐγένετο, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τιμῆς ἐνεκεν πολίτης ἐνεγράφη καὶ ἐν προβεβηκυῖα ἡλικίᾳ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος γενόμενος περιῆλθεν εἰς οἰκειοτάτας σχέσεις πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς πανελλήνιον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερατεῖον τῶν Δελφῶν καὶ τοὺς Ἀμφικτύονας.

Ὁ οἰκογενειακὸς καὶ κοινωνικὸς βίος τοῦ Πλουτάρχου ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον ἀξιοζήλευτον καὶ ἀξιομίμητον κατὰ τοὺς τότε χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος. Νυμφευθεὶς τὴν συμπολίτιδα αὐτοῦ Τιμοξέναν, κόρην ἐμβριυῆ καὶ εὐπαιδευτον ἐξ ἐπιφανοῦς καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένης οἰκογενείας, ἔζησε μετ' αὐτῆς ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρας

υἱούς καὶ ἐν θυγάτριον, εἰς ὧν τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν πολλὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ ἀφιέρωσε καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς προκοπῆς καὶ εὐδοκμησίσεως αὐτῶν μετὰ ζήλου ἐμόχθησε.

Κατὰ τὰς συχνὰς δ' αὐτοῦ ἀποδημίας, ἅς χάριν ἐρεῦνης καὶ μελέτης ὁ ἀκαταπόνητος Πλούταρχος εἰς Ἀθήνας καὶ Δελφούς, εἰς Αἰδηφὸν καὶ Ἰσθμίαν καὶ Ὀλυμπίαν καὶ ἀλλαγῶν ἐπεχειρεῖ, μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν Ἑλλήνων συνάψας φιλίαν καὶ γνωριμίαν ἐξηκολούθει ἔπειτα διατηρῶν καὶ τακτικὴν πρὸς αὐτοὺς δι' ἐπιστολῶν ἐπικοινωνίαν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς Χαιρώνειαν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἀφικνουμένους ἐν φαιδρῇ ὁμιλίᾳ ἐδέχετο· πάντας δὲ τούτους κατέπληττεν ἡ εὐρεῖα καὶ πολυμερὴς πολυμάθεια, τὸ γνησίως Ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ τὸ ἀγαστὸν ἦθος τοῦ ξενίζοντος αὐτοὺς εὐκλεοῦς Ἑλληνος. Ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου κατέστη πασίγνωστον ἀνὰ τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν κόσμον καὶ μετὰ ζωηροτάτου διαφέροντος ἐπεζητεῖτο ὑπὸ λογίων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, ἢ προσωπικὴ γνωριμία πρὸς αὐτὸν ὡς τὸν γνησιώτατον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας.

Οὕτω δ' εὐδαίμονα βίον ζήσας ὁ Πλούταρχος καὶ εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν γῆρας ἀφικόμενος, κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν ἐκ τῶν ἐξόχων τιμῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν χάραν αὐτοῦ ἠῤῥξανεν ἢ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῷ δύο υἱῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν συγγενῶν προκοπὴ εἰς ἀρετὴν καὶ σοφίαν, ἐτελεύτησεν ἄγων τὸ ὄγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, μεταξὺ τοῦ 120 καὶ 127 ἔτους μ. Χ.

Ἡ μνήμη τοῦ Πλουτάρχου ἔμεινεν ἐν Ἑλλάδι προσφιλές καὶ εὐλογημένη, τὸ δὲ γένος αὐτοῦ ἐπὶ μακρότατον χρόνον μεγάλου ἠξιοῦτο σεβασμοῦ· εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ Δελφοὶ εὐγνωμονοῦντες ἴδρυσαν αὐτῷ κατὰ δόγμα τῶν Ἀμφικτυόνων μνημεῖον, οὗ μέχρι τῆς σήμερον διεσώθη τὸ ἐπίγραμμα τόδε :

*Δελφοὶ Χαιρωνεῦσιν ὁμοῦ Πλούταρχον ἔθηκαν
τοῖς Ἀμφικτυόνων δόγμασι πειθόμενοι.*

B' Συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, τὰ ἱστορικά καὶ τὰ φιλοσοφικά. Καὶ εἰς μὲν τὰ ἱστορικά ἀνήκουσιν οἱ *Βίοι* ἐπιφανῶν ἀνδρῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, εἰς δὲ τὰ φιλοσοφικά τὰ καλούμενα *Ἠθικά*, ἧτοι φιλοσοφικά, θρησκευτικά, πολιτικά, φυσικά, φιλολογικά καὶ ἠθικά πραγματεῖαι.

Καὶ οἱ μὲν *Βίοι* ἢ *Βίοι παράλληλοι* εἶναι βιογραφίαι τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἡγεμόνων καὶ νομοθετῶν καὶ αὐτοκρατόρων, οἵτινες κατὰ ζεύγη ἐξετάζονται, ὡς λ.χ. ὁ Λυκούργος καὶ ὁ Νομάς ὡς οἱ παλαιότατοι νομοθέται, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Καῖσαρ ὡς οἱ ἐξοχώτατοι στρατηγοί, ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Κικέρων ὡς οἱ διασημότατοι πολιτικοὶ ῥήτορες, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Κάτων ὡς οἱ χρηστότατοι πολιτικοί, εἰς τὸ τέλος δὲ 19 ἐκ τῶν περιελθόντων εἰς ἡμᾶς 23 (1) τοιούτων ζευγῶν βίων προσετέθη καὶ σύγκρισις, ἐν ἣ καταδεικ-

---

(1) Τὰ ζεύγη ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα. Θησεύς—Ῥαμόλος, Λυκούργος—Νομάς, Σόλων—Ποπλικόλας, Θεμιστοκλῆς—Κάμιλλος, Περικλῆς—Φάβιος Μάξιμος, Ἀλκιβιάδης—Γάιος Μάρκιος ὁ Κοριολανός, Τιμολέων—Αἰμίλιος Παῦλος, Πελοπίδας—Μάρκελλος, Ἀριστείδης—Κάτων ὁ πρεσβύτερος, Φιλοποίμην—Τίτος Κοϊντίος Φλαμίνιος, Πύρρος—Μάριος, Λύσανδρος—Σόλλας, Κίμων—Λύκουλλος, Νικίτις—Κράστος, Εὐμένης—Σερτώριος, Ἀγησίλαος—Πομπήιος, Ἀλέξανδρος—Καῖσαρ, Φωκίων—Κάτων ὁ νεώτερος, Ἄγις καὶ Κλεομένης—Τιβέριος καὶ Γάιος Γράγχος, Δημοσθένης—Κικέρων, Δημήτριος ὁ Πολιορκητής—Ἀντώνιος, Δίων—Βροῦτος. Μονήρεις δὲ εἶναι οἱ βίοι Ἀρταξέρξου, Ἀράτου, Γάλβα καὶ Ὄθωνος, ἄλλοι δ' ἀπωλέσθησαν, ὡς αἱ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τοῦ Λεωνίδου, τῶν Σκιπίωνων.

κνύονται αἱ πολλαὶ ὁμοιότητες καὶ αἱ μικραὶ ἀπ' ἀλλήλων διαφοραὶ τῶν βιογραφουμένων προσώπων.

Καὶ ὠρμήθη μὲν ὁ Πλούταρχος εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν Βίων τούτων παρακληθεὶς ὑπὸ φίλων, ἐπειδὴ ὅμως ἤθελε νὰ διαπαιδαγωγήσῃ τὸ Ἔθνος αὐτοῦ εἰς ἀρετὴν καὶ πρακτικὴν δεξιότητα καὶ πρὸς τοῦτο ἔκρινε τὸν βίον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἄριστον μέσον ὡς πρὸς παράδειγμα, πρὸς ὃ ὄφειλον νὰ μετακοσμῶσι καὶ νὰ ἀφομοιωσὶ τὸν βίον αὐτῶν οἱ δημοεθνεῖς του, δὲν ἠρέσθη εἰς μόνον τὸ θαυμάσιον ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ Ἔθνους του, ἀλλ' ἀναγνωρίζων προθύμως καὶ τὴν ὑπερέτεραν δύναμιν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, προσέφυγε καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, ἀφ' οὗ διὰ τῆς πολυετοῦς αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ διατριβῆς, τῆς πρὸς πολλοὺς ἐπιφανεῖς Ῥωμαίους γνωριμίας καὶ φιλίας καὶ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ἀπέκτησεν ἐπαρκῆ πρὸς τοιοῦτον ἔργον ἐφόδια.

Βιογραφῶν δὲ τοὺς ἀνδρας τούτους ὁ Πλούταρχος δὲν μεταχειρίζεται αὐστηρῶς καὶ ἀποκλειστικῶς τὴν μέθοδον τοῦ ἱστοριογράφου, ὅστις ἀναζητῶν καὶ κριτικῶς ἐξετάζων τὰ γεγονότα, διὰ πιστῶν τεκμηριῶν πειρᾶται νὰ βεβαιώσῃ αὐτά, ἀλλὰ προέκρινε μᾶλλον τὴν μέθοδον τοῦ φιλοσοφοῦντος ἠθιογράφου, ὅστις ἐκ πληθύος πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου τοῦ βιογραφουμένου ἀνδρός, ἐκ χαριεντισμῶν, παιδιῶν, λογοπαγνίων, ἐπικαίρων καὶ εὐτραπέλων ῥημάτων καὶ φράσεων αὐτοῦ χαρακτηρίζει αὐτὸν καὶ ἐκ τούτων εἶτα συνάγει ἠθικὰς σκέψεις καὶ κρίσεις ἀφορώσας εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀναγνώστου. «Οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους», λέγει αὐτὸς οὗτος ὁ Πλούταρχος βιογραφῶν τὸν Ἀλέξανδρον, «οὔτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺν πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμφασιν ἠθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγιστα καὶ πολιορκαὶ πόλεων. Ὡσπερ οὖν οἱ ζωγράφοι τὰς ὁμοιότητας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν, οἷς ἐμφαίνεται τὸ

ἦθος, ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάχιστα τῶν λοιπῶν μερῶν φροντίζοντες, οὕτως ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ τῆς ψυχῆς σημεῖα μᾶλλον ἐνδύεσθαι καὶ διὰ τούτων εἰδοποιεῖν τὸν ἐκάστου βίον. εἶσαντας ἑτέροις τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀγῶνας».

Τοιοῦτοι δὲ ὄντες οἱ Παράλληλοι βίοι τοῦ Πλουτάρχου καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπλήστως ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐθαυμάζοντο καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὡς πρότυπα καὶ ἀφορμὴ πρὸς συγγραφὴν ὁμοίων βίων ἐχρησίμεισαν ⁽¹⁾ καὶ εἰς ποιητὰς καὶ καλλιτέχνους ποικιλωτάτας ὑποθέσεις καὶ ἐπικουρίας παρέσχον ⁽²⁾, πανταχοῦ δὲ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου σήμερον ὡς τερτινότατον καὶ διδασκικότατον ἀνάγνωσμα θεωροῦνται καὶ συνιστῶνται εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἐντροφῶσιν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν βίων τῶν ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης.

Τὰ δὲ **ἠθικά** εἶναι συλλογὴ 83 πραγματειῶν ἐν μορφῇ διαλογικῇ ἢ ἀφηγηματικῇ ποικιλωτάτου περιεχομένου, ἤτοι φιλοσοφικοῦ, θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ, φιλολογικοῦ, φυσικοῦ καὶ μάλιστα ἠθικοῦ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς συλλογῆς. Ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην προτάσσονται αἱ πραγματεῖαι «*Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς*», «*Πῶς δεῖ τῶν νέων ποιημάτων ἀκούειν*» ⁽³⁾ καὶ «*Περὶ τοῦ ἀκούειν*», περιέχουσαι δι-

(1) Βιογραφίαις «τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεφάντων ἀνδρῶν ἐν τῷ κλήρῳ, τῇ παιδείᾳ, τῇ ἐμπορίᾳ, τῷ πλούτῳ καὶ ταῖς θυσίαις, τοῖς συνετακτισμοῖς καὶ τῇ πολιτείᾳ» ἔγραψε κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὁ Ἀναστάσιος Γούδας ἐν ἑπτὰ τόμοις (ἐν Ἀθήναις 1869—1875), ἃς ἐπέγραψε *Παραλλήλους Βίους* «χάριν τοῦ ἀπέριου αὐτοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πατέρα τῶν τοιαύτης φύσεως συγγραμμάτων Πλουτάρχου».

(2) Ὁ μέγας δραματικὸς ποιητὴς τῶν Ἑλλήνων Σιξίπηρος (1564—1616) καὶ ἄλλος ὠφελήθη ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὰς ὑποθέσεις δύο τῶν δραμάτων αὐτοῦ, τοῦ Κοριολανοῦ καὶ τοῦ Ἰουλοῦ Καίσαρος, παρὰ τοῦ Πλουτάρχου παρέλαβε.

(3) Μιμηθεὶς τὸν Πλουτάρχον ἔγραψε βραδύτερον καὶ ὁ Μ.

δακτικώτατα παιδαγωγικά παραγγέλματα καὶ διδάσκουσαι τοὺς νέους ποῖα ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ποιημάτων νὰ μελετῶσι καὶ πῶς νὰ κάμνωσι συνετὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ν' ἀκούωσι μετ' ὠφελείας τὰ φιλοσοφικὰ ἀκροάματα. Μετὰ τὰς παιδαγωγικὰς δὲ ταύτας πραγματείας ἔπονται αἱ μετὰ πολλῆς χάριτος γεγραμμέναι τρεῖς συμβουλευτικαὶ πραγματεῖαι «*Πῶς ἂν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου*», «*Πῶς ἂν τις αἰσθόιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ*» καὶ «*Πῶς ἂν τις ἀπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο*». Οἱ δὲ «*Περὶ σαρκοφαγίας*» δύο λόγοι αὐτοῦ καὶ αἱ πραγματεῖαι «*Πότερα τῶν ζῶων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνδρα*» καὶ «*Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι*» περιέχουσι δριμείας μὲν ἐπιτιμήσεις τῶν κατὰ χρόνους ἐκείνους φιληθόνων ἀνδρῶν καὶ κακῶς πρὸς τὰ ζῷα προσφερομένων, συνετὴν δὲ διδασκαλίαν ὅτι ἡ φύσις τῶν ζῶων μετέχει λόγου τινός καὶ συνέσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ εἶναι φιλόζῳος.

Ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ δὲ βίου τῶν ἀρχαίων ἔχουσι τὴν πηγὴν αὐτῶν τὰ ἐν ἑννέα βιβλίοις «*Συμποσιακὰ προβλήματα*» τῆς συλλογῆς. Εἶναι δηλαδὴ γνωστὸν ὅτι οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν κατὰ τὰ συμπόσια αὐτῶν μετὰ τὸ φαγητὸν παρέθετον τὰς καλουμένας «*δευτέρας τραπέζας*», ὅτε οἱ συμπόται κατακεκλιμένοι ἐπὶ κλινῶν ἐπεδίδοντο εἰς μετρίαν οἰνοποσίαν καὶ εἰς παντοίας ψυχαγωγικὰς συζητήσεις ἐν διαλόγοις. Περιγραφὴν θεσπεσίαν τοιούτων συμποσίων ἔχομεν ἐν τῷ «*Συμποσίῳ*» τοῦ Πλάτωνος καὶ τῷ τοῦ Ξενοφῶντος, οὓς μιμηθεὶς ἔγραψε καὶ ὁ Πλούταρχος τὰ «*Συμποσιακὰ προβλήματα*» αὐτοῦ. Μετὰ κόσης δὲ χάριτος

Βασίλειος τὸ ὄρατον συγγραμμάτιον «*Πῶς ἂν τις ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ὠφελοῖτο λόγων*», ἐν ᾧ ὁ περικλεῆς τῆς Ἐκκλησίας πατὴρ πρῶτον μὲν παραινεῖ τοὺς Χριστιανόπαιδας νὰ μελετῶσι καὶ τοὺς Ἑλληνας (ἔθνηκούς) ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, ἔπειτα δὲ ὀνομάζει ἐκείνους, οἵτινες δύνανται μάλιστα νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν.

καὶ πολυμαθείας εἶναι γεγραμμένοι αἱ πραγματεῖαι αὐταὶ δύναται
τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ἔξ αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ τίτλου ἐνίων τῶν θεμά-
των, ἅτινα συνεζητήθησαν ἐν τοῖς συμποσίοις τούτοις, ὡς λ. γ.

«Εἰ δεῖ φιλοσοφεῖν παρὰ πότον».

«Πότερον ἢ ὄρνις πρότερον ἢ τὸ φὸν ἐγένετο ; »

«Διατὶ πεύκη καὶ πίτυς καὶ τὰ ὅμοια τούτοις οὐκ ἐνοφθαλ-
μίζεται ; »

«Διατὶ γυναῖκες ἥκιστα μεθύσκονται, τάχιστα δὲ οἱ γέ-
ροντες ; »

«Εἰ ἢ ποικίλη τροφή τῆς ἀπλῆς εὐπελοτέρα».

«Πότερον οἱ Ἰουδαῖοι σεβόμενοι τὴν ἕν ἢ δυσχεραίνοντες
ἀπέχονται τῶν κρεῶν ; »

«Τίς ὁ παρ' Ἰουδαίοις Θεός ; »

«Διατὶ τὴν μηλέαν ἀγλαόκαρπον ὁ ποιητὴς εἶπεν ; »

«Διατὶ τοῦ μὲν οἴνου τὸ μέσον, τοῦ δ' ἐλαίου τὸ ἐπάνω,
τοῦ δὲ μέλιτος τὸ κατώτατον γίγνεται βέλτιον ; »

«Τίς αἰτία, δι' ἣν τὸ ἄλφα προτέτακται τῶν στοιχείων ; »

Καὶ αἱ λοιπαὶ δὲ τῆς συλλογῆς πραγματεῖαι περιέχουσαι
συνετὰς γνώμας καὶ ἀγγίνους παρατηρήσεις βεβαιουμένας δι'
ἀφθόνων ποιητικῶν ῥήσεων καὶ διδακτικῶν παραδειγμάτων ἐκ
τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀποδεικνύουσι τὸν
Πλούταρχον ἀληθῆ ἱατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ σεμνὸν τῆς τέχνης
τοῦ βίου διδάσκαλον.

ΒΙΟΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ

✧ Α'.—Ἡμεῖς δὲ τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀποδεδωκότες ἔχομεν οὐκ ἐλάττονα πάθη τούτων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συζυγίᾳ θεωρῆσαι, τὸν Τιβερίου καὶ Γαίου βίον ἀντιπαραβάλλοντες.

Οὗτοι Τιβερίου Γράγχου παῖδες ἦσαν, ᾧ τιμητῇ Ῥωμαίων γενομένῳ καὶ δις ὑπατεύσαντι καὶ θριαμβοὺς δύο καταγαγόντι λαμπρότερον ἦν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα. Διὸ καὶ τὴν Σικαπίωνος τοῦ καταπολεμήσαντος Ἀνίβαν θυγατέρα Κορνηλίαν, οὐκ ὄν φίλος, ἀλλὰ καὶ διάφορος τῷ ἀνδρὶ γεγονώς, λαβεῖν ἠξιώθη μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. Λέγεται δὲ ποτε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης ζεῦγος δρακόντων, τοὺς δὲ μάντις σκεψαμένους τὸ τέρας ἄμφω μὲν οὐκ ἔαν ἀνελεῖν οὐδὲ ἀφεῖναι, περὶ δὲ θατέρου διαρρεῖν, ὡς ὁ μὲν ἄρρην τῷ Τιβερίῳ φέροι θάνατον ἀναιρεθεῖς, ἡ δὲ θήλειαν τῇ Κορνηλίᾳ. Τὸν οὖν Τιβέριον καὶ φιλοῦντα τὴν γυναῖκα καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσίκειν, ὄντι πρεσβυτέρῳ, τελευτῶν ἠγούμενον, ἔτι νέας οὔσης ἐκείνης, τὸν μὲν ἄρρηνα κτείνει τῶν δρακόντων, ἀφεῖναι δὲ τὴν θήλειαν· εἶτα ὕστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ τελευτῆσαι δεκαδύο παῖδας ἐκ τῆς Κορνηλίας αὐτῷ γεγονότας καταλιπόντα. Κορνηλία δὲ ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν οἶκον οὕτω σόφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον αὐτὴν παρέσχεν, ὥστε μὴ κακῶς δόξαι.

βεβουλευῆσθαι τὸν Τιβέριον ἀντὶ τοιαύτης γυναικὸς ἀποθανεῖν ἐλόμενον, ἢ γε καὶ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως κοινουμένου τὸ διάδημα καὶ μνωμένου τὸν γάμον αὐτῆς ἠρνήσατο καὶ χηρεύουσα τοὺς μὲν ἄλλους ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ τῶν θυγατέρων, ἢ Σκιπίωνι τῷ νεωτέρῳ συνώκησε, καὶ δύο υἱούς, περὶ ὧν τάδε γέγραπται, Τιβέριον καὶ Γάϊον, διαγενομένους οὕτω φιλοτίμως ἐξεθρεψεν, ὥστε πάντων εὐφρεσιτάτους Ῥωμαίων ὁμολογουμένως γεγονότας πεπαιδεῦσθαι δοκεῖν βέλτιον ἢ πεφυκέναι πρὸς ἀρετήν. ✕

✕ Β'. — Ἐπεὶ δέ, ὥσπερ ἡ τῶν πλασσομένων καὶ γραφομένων Διοσκούρων ὁμοιότης ἔχει τινὰ τοῦ πυκτικοῦ πρὸς τὸν δρομικὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς διαφορὰν, οὕτω τῶν νεανίσκων ἐκείνων ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, ἔτι δὲ ἐλευθεριότητα καὶ λογίτητα καὶ μεγαλοφυχίαν ἐμφορεῖα μεγάλαι περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας οἷον ἐξήνθησαν καὶ διεφάνησαν ἀνομοιότητες, οὐ χεῖρον εἶναι μοι δοκεῖ ταύτας προεκθέσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἰδέα προσώπου καὶ βλέμματι καὶ κινήματι πρῶτος καὶ καταστηματικὸς ἦν ὁ Τιβέριος, ἔντονος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γάϊος, ὥστε καὶ δημηγορεῖν τὸν μὲν ἐν μιᾷ χώρᾳ βεβηκότα κοσμίως, τὸν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπάτω τε χρήσασθαι καὶ περισπάσαι τὴν τήβεννον ἐξ ὧμου λέγοντα, καθάπερ Κλέωνα τὸν Ἀθηναῖον ἰστόρηται περισπάσαι τε τὴν περιβολὴν καὶ τὸν μηρὸν ἀλοῆσαι πρῶτον τῶν δημηγορούντων. Ἐπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γάϊου φοβερὸς καὶ περιπαθῆς εἰς δαίνωσιν, ἠδίον δὲ ὁ τοῦ Τιβερίου καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸς οἴκτου· τῇ δὲ λέξει καθαρὸς καὶ διαλεπονημένος ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ δὲ Γάϊου πιθανὸς καὶ γεγανωμένος. Οὕτω δὲ

καὶ περὶ δίαιταν καὶ τράπεζαν εὐτελῆς καὶ ἀφελῆς ὁ Τιβέριος, ὁ δὲ Γάϊος τοῖς μὲν ἄλλοις παραβαλεῖν σώφρων καὶ αὐστηρός, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαφορᾶ νεοπρεπῆς καὶ περιεργός, ὡς οἱ περὶ Δρουῶσον ἤλεγχον, ὅτι δελφῖνας ἀργυροῦς ἐπρίατο τιμῆς εἰς ἐκάστην λίτραν δραχμῶν χιλίων καὶ διακοσίων πεντήκοντα. Τῷ δὲ ἦθει κατὰ τὴν τοῦ λόγου διαφορὰν ὁ μὲν ἐπεικῆς καὶ πρῶτος, ὁ δὲ τραχὺς καὶ θυμοειδής, ὥστε καὶ παρὰ γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ' ὀργῆς τὴν τε φωνὴν ἀποξύνειν καὶ βλάσφημεῖν καὶ συνταράττειν τὸν λόγον. Ὅθεν καὶ βοήθημα τῆς ἐκτροπῆς ἐποίησατο ταύτης τὸν Λικίνιον, οἰκέτην οὐκ ἀνόητον, ὃς ἔχων φωνασκικὸν ὄργανον, ᾧ τοὺς φθόγγους μεταβιβάζουσιν, ὀπισθεν ἐστὼς τοῦ Γαίου λέγοντος, ὀπηνίκα τραχυνόμενον αἰσθητοῖο τῇ φωνῇ καὶ παραρρηγνύμενον δι' ὀργήν, ἐνεδίδου τόνον μαλακόν, ᾧ τὸ σφοδρὸν εὐθύς ἐκεῖνος ἅμα τοῦ πάθους καὶ τῆς φωνῆς ἀνιεῖς ἐπραϋνέτο καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐανάκλητον. ✕

□ Γ'.—Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τοιαῦταί τινες ἦσαν αὐτῶν· ἀνδραγαθία δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιμέλεια καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐγκράτεια ἀπαράλλακτος. Ἦν δὲ πρεσβύτερος ἑναυτοῖς ἐννέα ὁ Τιβέριος καὶ τοῦτο τὴν ἐκατέρου πολιτείαν ἀπρητημένην τοῖς χρόνοις ἐποίησε καὶ τὰς πράξεις οὐχ ἥκιστα διελυμήνατο, μὴ συνακμασάντων μηδὲ συμβαλόντων εἰς τὸ αὐτὸ τὴν δύναμιν, μεγάλην ἂν ἐξ ἀμφοῖν ὁμοῦ καὶ ἀνυπέρβλητον γενομένην. Δεκτέον οὖν ἰδίᾳ περὶ ἐκατέρου καὶ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

△ Δ'.—Ἐκεῖνος τοίνυν εὐθύς ἐκ παίδων γενόμενος.

οὕτως ἦν περιβόητος, ὥστε τῆς τῶν Αὐγούρων λεγομένης ἱερωσύνης ἀξιωθῆναι δι' ἀρετὴν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν εὐγένειαν. Ἐδήλωσε δὲ Ἄππιος Κλαύδιος, ἀνὴρ ὑπατιτικὸς καὶ τιμητικὸς καὶ προγεγραμμένος κατ' ἀξίωμα τῆς Ῥωμαίων βουλῆς καὶ πολὺ φρονήματι τοὺς καθ' αὐτὸν ὑπεραίρων. Ἐστιωμένων γὰρ ἐν ταύτῳ τῶν ἱερέων προσαγορεύσας τὸν Τιβέριον καὶ φιλοφρονηθεὶς αὐτὸς ἐμνᾶτο τῇ θυγατρὶ νυμφίον. Δεξαμένου δὲ ἀσμένως ἐκείνου καὶ τῆς καταινέσεως οὕτω γενομένης, εἰσιὼν ὁ Ἄππιος οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς θύρας εὐθύς ἐκάλει τὴν γυναῖκα μεγάλη τῇ φωνῇ βοῶν «ὦ Ἀντιστία, τὴν Κλαυδίαν ἡμῶν ἀνδρὶ καθωμολόγησα». Κἀκεῖνη θαυμάσασα «τίς» εἶπεν «ἢ σπουδὴ ἢ τί τὸ τάχος; εἰ δὲ Τιβέριον αὐτῇ Γράγγχον εὐρήκεις νυμφίον;» Οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι τοῦτό τινες ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν Γράγγχων Τιβέριον καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἀναφέρουσιν, ἀλλ' οἱ πλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσι, καὶ Πολύβιος μετὰ τὴν Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτὴν τοὺς οἰκείους φησὶν ἐκ πάντων προκρίναντας τὸν Τιβέριον δοῦναι τὴν Κορνηλίαν ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγγυον ἀπολειφθεῖσαν. Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ μετὰ τοῦ δευτέρου Σκιπίωνος, ἔχοντας αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν, ὁμοῦ συνδιαιτώμεος ὑπὸ σκηνῆν τῷ στρατηγῷ ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέμαθε καλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσαν, ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευσεν εὐταξίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὡς φησι Φάννιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας. Πολλὴν δὲ καὶ παρῶν εὖνοιαν

εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ πόθον ἀπαλλαιτόμενος αὐτοῦ κατέλιπε.

Ε'.—Μετὰ δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην αἰρεθεῖς ταμίαις ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαῖῳ Μαγκίνῳ συστρατεύειν ἐπὶ Νομαντίνους, ἀνθρώπῳ μὲν οὐ πονηρῷ, βαρυποτιμοτάτῳ δὲ Ῥωμαίων στρατηγῷ. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις παραλόγοις καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τοῦ Τιβερίου διέλαμψεν οὐ μόνον τὸ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ', ὃ θαυμάσιον ἦν, αἰδῶς τε πολλῇ καὶ τιμῇ τοῦ ἄρχοντος, ὑπὸ τῶν κακῶν οὐδ' ἑαυτὸν, εἰ στρατηγός ἐστιν, ἐπιγινώσκοντος. Ἡττηθεῖς γὰρ μάχαις μεγάλαις ἐπεχείρησε μὲν ἀναξευγνύναι νυκτὸς ἐκλιπὼν τὸ στρατόπεδον· αἰσθημένων δὲ τῶν Νομαντίνων καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον εὐθὺς λαβρόντων, τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φεύγουσι καὶ τοὺς ἐσχάτους φονευόντων, τὸ δὲ πᾶν ἐγκυκλουμένων στρατευμα καὶ συνωθούντων εἰς τόπους χαλεποὺς καὶ διάφρευξιν οὐκ ἔχοντας, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ βιάζεσθαι σωτηρίαν ὁ Μαγκίνος ἐπεκηρυκεύετο περὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτούς· οἱ δὲ πιστεύειν ἔφασαν οὐδενὶ πλὴν μόνῳ Τιβερίῳ καὶ τοῦτον ἐκέλευον ἀποστέλλειν πρὸς αὐτούς. Ἐπεπόνθεσαν δὲ τοῦτο καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον (ἦν γὰρ αὐτοῦ πλεῖστος λόγος ἐπὶ στρατιᾶς) καὶ μνησθέντες τοῦ πατρὸς Τιβερίου, ὃς πολεμήσας Ἰβηρσι καὶ πολλοὺς καταστρεψάμενος εἰρήνην ἔθηκε πρὸς τοὺς Νομαντίνους καὶ ταύτην ἐμπεδοῦντα τὸν δῆμον ὀρθῶς καὶ δικαίως αἰεὶ παρέσχεν. Οὕτω δὲ πεμφθεὶς ὁ Τιβέριος καὶ συγγενόμενος τοῖς ἀνδράσι καὶ τὰ μὲν πείσας, τὰ δὲ δεξάμενος, ἐσπείσατο καὶ δισφυρίους ἔσωσε περιφανῶς Ῥωμαίων πολίτας ἄνευ θεραπείας καὶ τῶν ἐξωτάξεως ἐπομένων.

ΣΤ'.—Τὰ δὲ ἐν τῷ χάρακι ληφθέντα χρήματα πάντα κατέσχον οἱ Νομαντῖνοι καὶ διεπύρθησαν. Ἐν δὲ τούτοις καὶ πινακίδες ἦσαν τοῦ Τιβερίου, γράμματα καὶ λόγους ἔχουσαι τῆς ταμειυτικῆς ἀρχῆς, ἃς περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἀπολαβεῖν, ἤδη τοῦ στρατοῦ προκεχωρηκότος, ἀνέστρεψε πρὸς τὴν πόλιν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἢ τέτταρας ἐταίρους. Ἐκκαλέσας δὲ τῶν Νομαντίνων τοὺς ἄρχοντας ἠξίου κομίσασθαι τὰς δέλτους, ὡς μὴ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς διαβολὴν οὐκ ἔχων ἀπολογίσασθαι περὶ τῶν ὀκνομημένων. Ἠσθέντες οὖν οἱ Νομαντῖνοι τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας παρεκάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὡς δὲ εἰστήκει βουλευόμενος, ἔγγυς προσελθόντες ἐνεφύοντο ταῖς χερσὶ καὶ λιπαρεῖς ἦσαν δεόμενοι μηκέτι νομίζεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὡς φίλοις χρῆσθαι καὶ πιστεύειν. Ἐδοξεν οὖν τῷ Τιβερίῳ ταῦτα ποιεῖν, τῶν τε δέλτων περιεχομένων καὶ δεδοικότι παροξύνειν ὡς ἀπιστουμένους τοὺς Νομαντίνους. Εἰσελθόντι δὲ εἰς τὴν πόλιν πρῶτον μὲν ἄριστον παρέθεσαν καὶ πᾶσαν ἐποίησαντο δέησιν ἐμφαγεῖν τι κοινῇ μετ' αὐτῶν καθήμενον· ἔπειτα τὰς δέλτους ἀπέδοσαν καὶ τῶν ἄλλων ἃ βούλοιο χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευον. Ὁ δ' οὐδὲν ἢ τὸν λιβανωτόν, ᾧ πρὸς τὰς δημοσίας ἐχρῆτο θυσίας, λαβὼν ἀπῆλθεν, ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς τοὺς ἄνδρας.

Ζ'.—Ἐπεὶ δὲ εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἡ μὲν ὄλη πρᾶξις ὡς δεινὴ καὶ κατασχύνουσα τὴν Ῥώμην αἰτίαν εἶχε καὶ κατηγορίαν, οἱ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκεῖοι καὶ φίλοι, μέγα μέρος ὄντες τοῦ δήμου, συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβερίον, τὰ μὲν αἰσχροῦ τῶν γεγονότων ἀναφέροντες εἰς τὸν ἄρχοντα, δι' αὐτὸν δὲ σώζεσθαι τοσοῦτους πολίτας

φάσκοντες. Οί μέντοι δυσχεραίνοντες τὰ πεπραγμένα μιμῆσθαι τοὺς προγόνους ἐκέλευον· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς ἀγαπήσαντας ὑπὸ Σαυνιτῶν ἀφειθῆναι στρατηγούς αὐτούς τε τοῖς πολεμίοις γυμνοὺς προσέρριψαν καὶ τοὺς ἐφαψαμένους καὶ μετασχόντας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίας καὶ χιλιάρχους, ὁμοίως προύβαλον, εἰς ἐκείνους τὴν ἐπιτοκίαν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν ὁμολογημένων τρέποντες. Ἐνθα δὴ καὶ μάλιστα τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον εὐνοίαν καὶ σπουδὴν ἐξέφηεν ὁ δῆμος· τὸν μὲν γὰρ ὕπατον ἐψηφίσαντο γυμνὸν καὶ δεδεμένον παραδοῦναι τοῖς Νομαντίνοις, τῶν δὲ ἄλλων ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. Δοκεῖ δὲ καὶ Σκιπίων βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε καὶ πλεῖστον δυνάμενος Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲν ἦτιον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μαγκῖνον οὐ περιέσωσεν, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἐμπεδωθῆναι τοῖς Νομαντίνοις ἐσπούδασε δι' ἄνδρὸς οἰκείου καὶ φίλου τοῦ Τιβερίου γενομένης. Τὸ δὲ πλεῖστον ἔοικεν ἐκ φιλοτιμίας καὶ τῶν ἐπαιρόντων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν ἐκγενέσθαι τὰ τῆς διαφορᾶς. Ἄλλ' αὕτη γε πρὸς οὐδὲν ἀνήκεστον οὐδὲ φαῦλον ἐξέλεσε. Δοκεῖ δ' ἂν μοι μηδαμῶς περιπεσεῖν ὁ Τιβέριος οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτοῦ τοῖς πολιτεύμασι Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν δὲ ἐκείνου περὶ Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμοῦντος ἦψατο τῆς περὶ τοὺς νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

Η'.— Ῥωμαῖοι τῆς τῶν ἀστυγειτόνων χώρας ὄσσην ἀπετέμοντο πολέμῳ τὴν μὲν ἐπίπρασκον, τὴν δὲ ποιούμενοι δημοσίαν ἐδίδοσαν νέμεσθαι τοῖς ἀκτῆμοσι καὶ ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀποφορὰν οὐ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελούσιν. Ἀρξαμένων δὲ τῶν πλουσίων ὑπερβάλλειν τὰς ἀποφορὰς καὶ τοὺς πένητας ἐξελαυνόντων, ἐγρά-

Ἐ. Γ. Παντελάκη.—Πλουτάρχου Γράγχοι "Εκδ. Γ' 1924 2

φη νόμος οὐκ ἔων πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα τῶν πεντακοσίων. Καὶ βραχὺν μὲν χρόνον ἐπέσχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τοῦτο καὶ τοῖς πένησιν ἐβοήθησε κατὰ χώραν μένουσιν ἐπὶ τῶν μεμισθωμένων καὶ νεμομένοις ἦν ἕκαστος ἕξ ἀρχῆς εἶχε μοῖραν. Ὑστερον δὲ τῶν γειτνιόντων πλουσίων ὑποβλήτοις προσώποις μεταφερόντων τὰς μισθώσεις εἰς ἑαυτούς, τέλος δὲ φανερώς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα κατεχόντων, ἐξωσθέντες οἱ πένητες οὔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προθύμους παρεῖχον ἑαυτούς ἡμέλουν τε παίδων ἀνατροφῆς, ὥστε ταχὺ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν ὀλιγανδρίας ἐλευθέρων αἰσιθῆσθαι, δεσμοτηρίων δὲ βαρβαρικῶν ἐμπεπλήσθαι, δι' ὧν ἐγεώργουν οἱ πλούσιοι τὰ χωρία τοὺς πολίτας ἐξελάσαντες. Ἐπεχείρησε μὲν οὖν τῇ διορθώσει Γάϊος Λαίλιος ὁ Σκιπίωνος ἑταῖρος, ἀντικρουσάντων δὲ τῶν δυνατῶν, φοβηθεὶς τὸν θόρυβον καὶ παυσάμενος ἐπεκλήθη σοφὸς ἢ φρόνιμος· ἑκάτερον γὰρ ἐδόκει σημαίνειν ὁ σαπίνης. Ὁ Τιβέριος δὲ δῆμαρχος ἀποδειχθεὶς εὐθύς ἐπ' αὐτὴν ὄρμησε τὴν πρᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλεῖστοι λέγουσι, Διοφάνους τοῦ ῥήτορος καὶ Βλοσσίου τοῦ φιλοσόφου πορορησάντων αὐτόν, ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυγὰς ἦν Μυτιληναῖος, ὁ δὲ αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως γεγωνῶς ἐν ἄστει συνήθης καὶ τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσσει γραμμάτων φιλοσόφων. Ἔνιοι δὲ καὶ Κορνηλίαν συνεπαιτιῶνται τὴν μητέρα πολλάκις τοὺς υἱοὺς ὄνειδίζουσαν, ὅτι Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος αὐτὴν ἔτι πενθεράν, οὐπω δὲ μητέρα Γράγχων προσαγορεύουσιν. Ἄλλοι δὲ Σπόριόν τινα Ποστούμιον αἴτιον γενέσθαι λέγουσιν, ἡλικιώτην τοῦ Τιβερίου καὶ πρὸς δόξαν ἐφάμιλλον αὐτῷ περὶ τὰς συνηγορίας, ὧν, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς στρατείας,

εὐρῶν πολὺ τῇ δόξει καὶ τῇ δυνάμει παρηλλαχότα καὶ θαυμαζόμενον, ἠθέλησεν, ὡς ἔοικεν, ὑπερβαλέσθαι πολιτεύματος παραβόλου καὶ μεγάλην προσδοκίαν ἔχοντος ἀψάμενος. Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάϊος ἔν τινι βιβλίῳ γέγραφεν εἰς Νομαντίαν πορευόμενον διὰ τῆς Τυρρηνίας τὸν Τιβέριον καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς χώρας ὄρωντα καὶ τοὺς γεωργοῦντας ἢ νέμοντας οἰκέτας ἐπεισάκτους καὶ βαρβάρους, τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν μυρρίων κακῶν ἄρξασαν αὐτοῖς πολιτείαν. Τὴν δὲ πλείστην αὐτὸς ὁ δῆμος ὀρμὴν καὶ φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλούμενος διὰ γραμμάτων αὐτὸν ἐν στοαῖς καὶ τοίχοις καὶ μνήμασι καταγραφομένων ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν χώραν.

Θ'.—Οὐ μὴν ἔφ' αὐτοῦ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς δὲ προτεύουσιν ἀρετῇ καὶ δόξει τῶν πολιτῶν συμβούλοις χρησάμενος, ὧν καὶ Κράσος ἦν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Μούκιος Σκαϊβόλας ὁ νομοδείκτης ὑπατεύων τότε καὶ Κλαύδιος Ἀπλιος ὁ κηδεστὴς τοῦ Τιβερίου. Καὶ δοκεῖ νόμος εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν τοσαύτην μηδέποτε πρῶτος γραφῆναι καὶ μαλακώτερος. Οὐς γὰρ ἔδει δίκην τῆς ἀπειθείας δοῦναι καὶ μετὰ ζημίας ἦν παρὰ τοὺς νόμους ἐκαρποῦντο χώραν ἀφείναι, τούτους ἐκέλευσε τιμὴν προσλαμβάνοντας ἐκβαίνειν ὧν ἀδίκως ἐέκτηντο καὶ παραδέχεσθαι τοὺς βοηθείας δεομένους τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω τῆς ἐπανορθώσεως οὔσης εὐγνώμονος, ὁ μὲν δῆμος ἠγάπα, παρὲς τὰ γεγενημένα, παύσασθαι τὸ λοιπὸν ἀδικούμενος, οἱ δὲ πλούσιοι καὶ κτηματικοὶ πλεονεξία μὲν τὸν νόμον, ὀργῇ δὲ καὶ φιλονικία τὸν νομοθέτην δι' ἔχθους ἔχοντας ἐπεχείρουν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον, ὡς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ συγχύσει τῆς

πολιτείας εισάγοντος τοῦ Τιβερίου καὶ πάντα πράγματα κινουῦντος. Ἄλλ' οὐδὲν ἐπέραινον· ὁ γὰρ Τιβέριος πρὸς καλὴν ὑπόθεσιν καὶ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ καὶ φαυλότερα κοσμηῆσαι δυναμένῳ πράγματα δεινὸς ἦν καὶ ἄμαχος, ὁπότε τοῦ δήμου τῷ βήματι περικεχυμένου καταστὰς λέγοι περὶ τῶν πενήτων, ὡς τὰ μὲν θηρία τὰ τὴν Ἰταλίαν νερόμενα καὶ φωλεὸν ἔχοι καὶ κοιταῖόν ἐστὶν αὐτῶν ἐκάστῳ καὶ καταδύσεις, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀέρος καὶ φωτός, ἄλλου δὲ οὐδενὸς μέτεστιν, ἀλλ' ἄοικοι καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶνται καὶ γυναικῶν, οἳ δὲ αὐτοκράτορες ψεύδονται τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἱερῶν ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους· οὐδενὶ γὰρ ἐστὶν οὐ βωμὸς πατρῶος, οὐκ ἠρίον προγονικὸν τῶν τοσούτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίας τρυφῆς καὶ πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.

↓ Γ'.—Τούτους ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάθους ἀληθινοῦ τοὺς λόγους κατιόντας εἰς τὸν δῆμον ἐνθουσιῶντα καὶ συνεξανιστάμενον οὐδεὶς ὑφίστατο τῶν ἐναντίων. Ἐάσαντες οὖν τὸ ἀντιλέγειν ἐπὶ Μᾶρκον Ὀκτάβιον τρέπονται, τῶν δημάρχων ἓνα, νεανίαν ἐμβριθῆ τὸ ἦθος καὶ κόσμιον, ἐταῖρον δὲ τοῦ Τιβερίου καὶ συνήθη. Διὸ τὸ μὲν πρῶτον αἰδούμενος ἐκεῖνον ἀνεδύετο πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν δεομένων καὶ λιπαρούντων ὥσπερ ἐκβιασθεὶς ἀντικαθίστατο τῷ Τιβερίῳ καὶ διεκρούετο τὸν νόμον. Ἔστι δὲ τοῦ κωλύοντος ἐν τοῖς δημάρχοις τὸ κράτος· οὐδὲν γὰρ οἳ πολλοὶ κελεύοντες περαίνουσιν ἐνὸς ἐνισταμένου. Πρὸς τοῦτο παροξυνθεὶς ὁ Τιβέριος

τὸν μὲν φιλόανθρωπον ἐπανείλετο νόμον, τὸν δὲ ἡδίω τε τοῖς πολλοῖς καὶ σφοδρότερον ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰσέφερον ἤδη κελεύων ἐξίστασθαι τῆς χώρας, ἣν ἐκέκτηντο παρὰ τοὺς προτέρους νόμους. Ἦσαν οὖν ὁμοῦ τι καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῷ πρὸς τὸν Ὀκτάβιον ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐν οἷς, καίπερ ἐξ ἄκρας σπουδῆς καὶ φιλονικίας ἀντερεΐδοντες, οὐδὲν εἰπεῖν λέγονται περὶ ἀλλήλων φαῦλον, οὐδὲ ῥῆμα προπεσεῖν πατέρου πρὸς τὸν ἕτερον δι' ὄργην ἀνεπιτήδειον. Οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ ἐν φιλοτιμίαις καὶ ὀργαῖς τὸ πεφυκέναι καλῶς καὶ πελαιδεῦσθαι σωφρόνως ἐφίστησι καὶ κατακοσμεῖ τὴν διάνοιαν. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα τὸν Ὀκτάβιον ἐνεχόμενον τῷ νόμῳ καὶ κατέχοντα τῆς δημοσίας χώρας συγχὴν ὁ Τιβέριος, ἔδειτο παρεῖναι τὴν φιλονικίαν, ὑφιστάμενος αὐτῷ τὴν τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ἰδίων, καίπερ οὐ λαμπρῶν ὄντων. Οὐκ ἀνασχομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου, διαγράμματι τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἀπάσας ἐκόλυσε χρηματίζειν, ἄχρι ἂν ἡ περὶ τοῦ νόμου διενεχθῆ ᾤψῃ· τῷ δὲ τοῦ Κρόνου ναῶ σφραγίδας ἰδίως ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ ταμίαι μηδὲν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοιεν μηδ' εἰσφέροιεν, καὶ τοῖς ἀπειθήσασι τῶν στρατηγῶν ξημίαν ἐπεκλήρυξεν, ὥστε πάντας ὑποδείσαντας ἀφεῖναι τὴν ἐκάστῳ προσήκουσαν οἰκονομίαν. Ἐντεῦθεν οἱ κτηματικοὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας μετέβαλον καὶ περιήσαν οἰκτροὶ καὶ ταπεινοὶ κατὰ τὴν ἀγοράν, ἐπεβούλευον δὲ τῷ Τιβερίῳ κρύφα καὶ συνίστασαν ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἀναιρήσοντας, ὥστε κάκεινον οὐδενὸς ἀγνωσοῦντος ὑποζώννυσθαι ξιφίδιον ληστρικόν, ὃ δόλωνα καλοῦσιν.

II IA'. — Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τὸν δῆμον αὐτοῦ καλοῦντος ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἠρπάσθησαν ὑπὸ τῶν

πλουσίων αἱ ὑδρίαι καὶ τὰ γινόμενα πολλὴν εἶχε σύγ-
 χυσιν. Οὐ μὴν ἄλλὰ τῶν περὶ τὸν Τιβέριον πλήθει βιά-
 σασθαι δυναμένων καὶ συστρεφομένων ἐπὶ τοῦτο, Μάλ-
 λιος καὶ Φούλβιος, ἄνδρες ὑπαιτικοί, προσπεσόντες τῷ
 Τιβερίῳ καὶ χειρῶν ἀπτόμενοι καὶ δακρύνοντες ἐδέοντο
 παύσασθαι. Τοῦ δὲ καὶ τὸ μέλλον ὅσον οὐπω δεινὸν
 ἤδη συμφρονοῦντος καὶ δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν πυθο-
 μένου, τί κελεύουσι πράττειν αὐτόν, οὐκ ἔφασαν ἀξιό-
 χροφ εἶναι πρὸς τηλικαύτην συμβουλίαν, ἐπιτρέψαι δὲ
 τῇ βουλῇ κελεύοντες καὶ δεόμενοι συνέλπεισαν. Ὡς δὲ
 οὐδὲν ἐπέβαινε ἡ βουλὴ συνελθούσα διὰ τοὺς πλου-
 σίους ἰσχύοντας ἐν αὐτῇ, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐ νόμι-
 μον οὐδ' ἐπεικέες, ἀφελέσθαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ὀκτάβιον,
 ἀμηχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον. Καὶ
 πρῶτον μὲν ἐδεῖτο φανερῶς αὐτοῦ, λόγους τε προσφέ-
 ρων φιλανθρώπους καὶ χειρῶν ἀπτόμενος, ἐνδοῦναι καὶ
 χαρίσασθαι τῷ δήμῳ δίκαια μὲν ἀξιούντι, μικρὰ δὲ
 ἀντὶ μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ληψομένῳ. Διωθου-
 μένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου τὴν ἔντευξιν, ὑπειπὼν ὁ Τι-
 βέριος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄρχοντας ἀμφοτέρους καὶ περὶ
 πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἴσης ἐξουσίας διαφερομένους
 ἄνευ πολέμου διεξελθεῖν τὸν χρόνον, ἐν ἴαμα τούτου
 μόνον ὀρᾶν ἔφη, τὸ παύσασθαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἕτερον.
 Καὶ περὶ αὐτοῦ γε προτέρου τὸν Ὀκτάβιον ἐκέλευσε τῷ
 δήμῳ ψῆφον ἀναδοῦναι· καταβήσεσθαι γὰρ εὐθύς ἰδιώ-
 της γενόμενος, ἂν τοῦτο δόξῃ τοῖς πολίταις. Τοῦ δὲ
 Ὀκταβίου μὴ θέλοντος αὐτὸς ἔφη περὶ ἐκείνου ψῆφον
 ἀναδώσε ν, ἐὰν μὴ μεταγνῶ βουλευσάμενος.

IB'.—Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησί-
 σίαν· τῇ δὲ ὑστεραία τοῦ δήμου συνελθόντος ἀναβάς

ἐπὶ τὸ βῆμα πάλιν ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ὀκτάβιον· ὡς δὲ ἦν ἀμετάπειστος, εἰσήνεγκε νόμον ἀφαιρούμενον αὐτοῦ τὴν δημαρχίαν καὶ τοὺς πολίτας εὐθύς ἐκάλει τὴν ψῆφον ἐπιφέροντας. Οὐσῶν δὲ πέντε καὶ τριάκοντα φυλῶν, ὡς αἱ δεκαεπτὰ τὴν ψῆφον ἐπενηνόχεσαν καὶ μιᾶς ἔτι προσγενομένης ἔδει τὸν Ὀκτάβιον ἰδιώτην γενέσθαι, κελεύσας ἐπισχεῖν αὐθις ἔδεϊτο τοῦ Ὀκταβίου καὶ περιέβαλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ κατησπάζετο, λιπαρῶν καὶ δεόμενος μήθ' ἑαυτὸν ἄτιμον περιδεῖν γενόμενον μήτ' ἐκείνῳ βαρέος οὔτω καὶ σκυθρωποῦ πολιτεύματος αἰτίαν προσάψαι. Τούτων τῶν δεήσεων οὐ παντελῶς ἄτεγκτον οὐδ' ἀτενῆ λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ καὶ δακρύων ὑποπίμπλασθαι τὰ ὄμματα καὶ σιωπᾶν ἐπὶ πολλὸν χρόνον. Ὡς μέντοι πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς κτηματικούς συνεστῶτας ἀλέβλεψεν, αἰδεσθεῖς δοκεῖ καὶ φοβηθεῖς τὴν παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν ὑποστῆναι πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννῶς καὶ κελεῦσαι πράττειν ὃ βούλεται τὸν Τιβέριον. Οὔτω δὲ τοῦ νόμου κυρωθέντος ὁ μὲν Τιβέριος τῶν ἀπελευθέρων τινὶ προσέταξεν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλκύσαι τὸν Ὀκτάβιον· ἐχρηῆτο δὲ ὑπηρέταις ἀπελευθέρους ἰδίοις καὶ τοῦτο τὴν ὄψιν οἰκτροτέραν τοῦ Ὀκταβίου παρέσχεν ἐλκομένου πρὸς ὕβριν. Ὁ δὲ δῆμος ἐφόρμησεν αὐτῷ καὶ τῶν πλουσίων συνδραμόντων καὶ διασχόντων τὰς χεῖρας, ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐσώθη μόλις ἔξαρπαγείς καὶ διαφυγὼν τὸν ὄχλον, οἰκέτην δὲ αὐτοῦ πιστὸν ἔμπροσθεν ἐστῶτα καὶ προεταγμένον ἐξετύφλωσαν, ἄκοντος τοῦ Τιβερίου καὶ πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἦσθετο τὰ γινόμενα, πολλῇ σπουδῇ καταδραμόντος.

Π'.— Ἐκ τούτου κυροῦται μὲν ὁ περὶ τῆς χώρας

νόμος, αἰρουῦνται δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ διανομήν, αὐτὸς Τιβέριος καὶ Κλαύδιος Ἄππιος ὁ πενθερός καὶ Γάϊος Γράγχος ὁ ἀδελφός, οὐ παρῶν οὗτος, ἀλλὰ ὑπὸ Σκιπίωνι πρὸς Νομαντίαν στρατευόμενος. Ταῦτα τοῦ Τιβερίου διαπραξαμένου καθ' ἡσυχίαν μηδενὸς ἐνισταμένου καὶ πρὸς τοῦτοις δῆμαρχον ἀντικαταστήσαντος οὐδένα τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Μούκιόν τινα, πελάτην αὐτοῦ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοὶ καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβερίου τὴν αὔξησιν ἐν τῇ βουλῇ προσηλάκιζον αὐτόν, αἰτουμένῳ μὲν, ὡς ἔθος ἐστίν, ἐκ δημοσίου σκηνήν, ὅπως ἔχοι διανέμων τὴν χώραν, οὐ δόντες, ἐτέρων ἐπ' ἐλάττωσι χρεῖαις πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα δὲ εἰς ἐκάστην ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαντες, εἰσηγούμενου ταῦτα Ποπλίου Νασικᾶ καὶ δεδοκότος ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραν ἀφειδῶς· πλείστην γὰρ ἐκέκτητο γῆν δημοσίαν καὶ χαλεπῶς ἔφερον ἐκβαίνειν αὐτῆς ἀναγκαζόμενος. Ὁ δὲ δῆμος ἔτι μᾶλλον ἐξεκάετο· καὶ φίλου τινὸς τῷ Τιβερίῳ τελευτήσαντος αἰφνιδίως καὶ σημείων τῷ νεκρῷ μοχθηρῶν ἐπιδραμόντων, βοῶντες ὑπὸ φαρμάκων ἀνηρησθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν συνέδραμον καὶ τὸ λέχος ἦραντο καὶ θάπτομένῳ παρέστησαν, οὐ φανύως ὑπονοῆσαι τὴν φαρμακείαν δόξαντες. Ἐροάγη γὰρ ὁ νεκρὸς καὶ διεφθορότων ὑγρῶν πλῆθος ἐξέβλυσεν, ὥστε ἀποσβέσαι τὴν φλόγα· καὶ φερόντων ἄλλην αὐθις οὐκ ἐκάετο πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομισθῆναι καὶ πολλὰ πραγματευσαμένων μόλις ἤψατο τὸ πῦρ αὐτοῦ. Πρὸς ταῦτα τοὺς πολλοὺς ἔτι μᾶλλον ὁ Τιβέριος παροξύνων μετέβαλε τῶν ἐσθῆτα καὶ τοὺς παῖδας προαγαγὼν ἐδεῖτο

τοῦ δήμου τούτων κήδεσθαι καὶ τῆς μητρὸς, ὡς αὐτὸς ἀπεγνωκῶς ἑαυτὸν.

ΙΔ'.—Ἐπεὶ δὲ τοῦ Φιλομήτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος Εὐδήμος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην, ἐν ἣ κληρονόμος ἐγγράπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος, εὐθύς ὁ Τιβέριος δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον, ὅπως τὰ βασιλικά χρήματα κομισθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγγάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχοι πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμῆν. Περὶ δὲ τῶν πόλεων, ὅσαι τῆς Ἀττάλου βασιλείας ἦσαν, οὐδὲν ἔφη τῇ συγκλήτῳ βουλευέσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμην αὐτὸς προθήσειν. Ἐκ τούτου μάλιστα προσέκρουσε τῇ βουλῇ καὶ Πομπηῖος μὲν ἀναστὰς ἔφη γεινιᾶν τῷ Τιβερίῳ καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν Εὐδήμον αὐτῷ τὸν Περγαμηνὸν τῶν βασιλικῶν διάδημα δεδωκότα καὶ πορφύραν, ὡς μέλλοντι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ. Κόϊντος δὲ Μέτελλος ὠνειδίσει τὸν Τιβέριον, ὅτι τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ τιμητεύοντος, ὡσάκις ἀναλύοι μετὰ δειλνὸν οἴκαδε, τὰ φῶτα κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβούμενοι μὴ πορρωτέρω τοῦ μετρίου δόξωσιν ἐν συνουσίαις εἶναι καὶ πότοις, τούτῳ δὲ παραφαίνουσι νυκτὸς οἱ θρασύτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν δημοτῶν. Τίτος δ' Ἄννιος οὐκ ἐπικεικῆς μὲν οὐδὲ σώφρων ἄνθρωπος, ἐν δὲ λόγοις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἄμαχος εἶναι δοκῶν, εἰς ὄρισμόν τινα προουκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ἧ μὴν ἱερὸν ὄντα καὶ ἄσυλον ἐκ τῶν νόμων ἠτιμωκέναι τὸν συνάρχοντα. Θορυβούντων δὲ πολλῶν ἐκπηδήσας ὁ Τιβέριος τὸν τε δῆμον συνεκάλει καὶ τὸν Ἄννιον ἀχθῆναι κελεύσας ἐβούλετο κατηγορεῖν. Ὁ δὲ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα κατε-

δύετο καὶ παρεκάλει μικρὰ πρὸ τῶν λόγων ἀποκρίνασθαι τὸν Τιβέριον. Συγχοροῦντος δὲ ἐρωτᾶν ἐκείνου καὶ σιωπῆς γενομένης εἶπεν ὁ Ἄννιος. « Ἄν σὺ μὲν ἀτιμοῦν με βούλῃ καὶ προσηλακίζεις, ἐγὼ δὲ τινα τῶν σῶν ἐπικαλέσωμαι συναρχόντων, ὃ δὲ ἀναβῆ ῥηθῆσιν, σὺ δὲ ὀργισθῆς, ἄρα γε αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσῃ; » Πρὸς ταύτην λέγεται τὴν ἐρώτησιν οὕτω διαπορηθῆναι τὸν Τιβέριον, ὥστε πάντων ὄντα καὶ τὸ λέγειν ἐτοιμώτατον καὶ τὸ θαρρεῖν ἰταμώτατον ἀποσιωπῆσαι.

ΙΕ'.—Τότε μὲν οὖν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· αἰσθανόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐπαχθέστερον ὄν (μέγα γὰρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνηρῆσθαι καὶ καθυβρίσθαι), λόγον ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν, οὗ μικρὰ παραθέσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων οὐκ ἄτοπον ἦν, ὥστε ὑπονοηθῆναι τὴν πιθανότητα καὶ πυκνότητα τοῦ ἀνδρός. Ἔφη γὰρ ἰερὸν τὸν δήμαρχον εἶναι καὶ ἄσυλον, ὅτι τῷ δήμῳ καθοσιώται καὶ τοῦ δήμου προέστηκεν. Ἄν οὖν μεταβαλλόμενος τὸν δῆμον ἀδικῆ καὶ τὴν ἰσχὺν κολούῃ καὶ παραιρῆται τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεστέρηκε τῆς τιμῆς, ἐφ' οἷς ἔλαβεν οὐ ποιῶν· ἐπεὶ καὶ τὸ Καπετώλιον κατασκάπτοντα καὶ τὸ νεώριον ἐμπροσθέντα δήμαρχον εἶναι δεήσει. Καὶ ταῦτα μὲν ποιῶν δήμαρχός ἐστι πονηρός· εἰ δὲ καταλύῃ τὸν δῆμον, οὐ δήμαρχός ἐστι. Πῶς οὖν οὐ δεινόν, εἰ τὸν μὲν ὕπατον ὁ δήμαρχος ἄξει, τὸν δὲ δήμαρχον οὐκ ἀφαιρήσεται τὴν ἐξουσίαν ὁ δῆμος, ὅταν αὐτῇ κατὰ τοῦ δεδοκότος χρῆται; καὶ γὰρ ὕπατον καὶ δήμαρχον ὁμοίως δῆμος αἰρεῖται. Καὶ μὴν ἢ γε βασιλεία πρὸς τῷ πᾶσαν ἀρχὴν

ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις καθωσίωται πρὸς τὸ θεῖον· ἀλλὰ Ταρκύνιον ἐξέβαλεν ἢ πόλις ἀδικοῦντα καὶ δι' ἐνὸς ἀνδρὸς ὕβριν ἢ πάτριος ἀρχῆ καὶ κτίσασα τὴν Ῥώμην κατελύθη. Τί δὲ οὕτως ἅγιον ἐν Ῥώμῃ καὶ σεμνόν, ὡς αἱ περιέπουσαι παρθένοι καὶ φυλάττουσαι τὸ ἄφθιτον πῦρ; ἀλλ' εἴ τις ἂν ἀμάρτη αὐτῶν, ζῶσα κατορῦσσεται· τὸ γὰρ ἄσυλον οὐ φυλάττουσιν ἀσεβοῦσαι εἰς τοὺς θεοὺς, ὃ διὰ τοὺς θεοὺς ἔχουσιν. Οὕκουν οὐδὲ δήμαρχος ἀδικῶν δῆμον ἔχειν τὴν διὰ τὸν δῆμον ἀσυλίαν δίκαιός ἐστιν· ἢ γὰρ ἰσχύει δυνάμει, ταύτην ἀναιρεῖ. Καὶ μὴν εἰ δικαίως ἔλαβε τὴν δημαρχίαν, τῶν πλείστων φυλῶν ψηφισαμένων, πῶς οὐχὶ κἂν ἀφαιρεθεῖη δικαιοτέρων, πασῶν ἀποψηφισαμένων; Ἰερὸν δὲ καὶ ἄσυλον οὐδὲν οὕτως ἐστίν, ὡς τὰ τῶν θεῶν ἀναθήματα· χρῆσθαι δὲ τούτοις καὶ κινεῖν καὶ μεταφέρειν, ὡς βούλεται, τὸν δῆμον οὐδεὶς κεκώλυκεν. Ἐξῆν οὖν αὐτῷ καὶ τὴν δημαρχίαν ὡς ἀνάθημα μετενεγκεῖν εἰς ἕτερον. Ὅτι δὲ οὐκ ἄσυλον οὐδὲ ἀναφαίρετον ἢ ἀρχῆ, δῆλόν ἐστι τῷ πολλάκις ἔχοντας ἀρχὴν τινὰς ἐξόμνυσθαι καὶ παραιτεῖσθαι δι' αὐτῶν.

ΙΣΤ'.—Τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ κεφάλαια τῆς τοῦ Τιβερίου δικαιολογίας. Ἐπεὶ δὲ συνορῶντες οἱ φίλοι τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν σύστασιν ᾗοντο δεῖν ἑτέρας περιέχεσθαι δημαρχίας εἰς τὸ μέλλον, αὐθις ἄλλοις νόμοις ἀνελάμβανε τὸ πλῆθος, τοῦ τε χρόνου τῶν στρατειῶν ἀφαιρῶν καὶ διδοὺς ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν δικαστῶν καὶ τοῖς κρίνουσι τότε, συγκλητικοῖς οὖσι, καταμειγνύς ἐκ τῶν ἰπέων τὸν ἴσον ἀριθμὸν καὶ πάντα τρόπον ἤδη τῆς βουλῆς τὴν ἰσχὺν κολούων πρὸς ὀργὴν καὶ φιλονικίαν μᾶλλον ἢ τὸν τοῦ δικαίου καὶ συμφέρον-

τος λογισμόν. Ἐπεὶ δὲ τῆς ψήφου φερομένης ἦσθοντο τοὺς ἐναντίους κρατοῦντας (οὐ γὰρ παρῆν ἅπας ὁ δῆμος), πρῶτον μὲν εἰς βλασφημίας τραπόμενοι τῶν συναρχόντων εἶλκον τὸν χρόνον· ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀπαντᾶν κελεύσαντες. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν καταβάς ὁ Τιβέριος ἰκέτευε τοὺς ἀνθρώπους ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένος, ἔπειτα δεδοικέναι φήσας, μὴ νυκτὸς ἐκκόψωσι τὴν οἰκίαν οἱ ἐχθροὶ καὶ διαφθείρωσιν αὐτόν, οὕτω τοὺς ἀνθρώπους διέθηκεν, ὥστε περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παμπόλλους τινὰς ἀύλισσασθαι καὶ διανυκτερεῦσαι παραφυλάττοντας.

ΙΖ'.—Ἄμα δ' ἡμέρᾳ παρῆν ὁ τὰς ὄρνιθας, αἷς διαμαντεύονται, κομίζων καὶ προέβαλλε τροφήν αὐταῖς. Αἶ δ' οὐ προῆλθον, εἰ μὴ μία μόνη, διασείσαντος εὐ μάλα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀγγεῖον· οὐδὲ αὕτη δὲ τῆς τροφῆς ἔθιγεν, ἀλλ' ἐπάρασα τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ παρατείνασα τὸ σκέλος πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε. Τοῦτο καὶ τοῦ προτέρου σημείου τὸν Τιβέριον ἀνέμνησεν. Ἦν γὰρ αὐτῷ κράνος, ᾧ πρὸς τὰς μάχας ἐχρῆτο, κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς καὶ διάσημον· εἰς τοῦτο καταδύντες ὄψεις ἔλαθον ἐντεκότες ᾧ καὶ ταῦτα ἐξεγλύψαντο. Διὸ καὶ μᾶλλον ὁ Τιβέριος τοῖς περὶ τὰς ὄρνιθας ἔταράττετο. Προΐει δὲ ὁμοίως, ἄνω τὸν δῆμον ἠθροῖσθαι περὶ τὸ Καπετώλιον πυνθανόμενος· καὶ πρὶν ἐξελθεῖν προσέπαισε πρὸς τὸν οὐδόν, σφοδρᾶς οὕτω πληγῆς γενομένης, ὥστε τὸν μὲν ὄνυχά τοῦ μεγάλου δακτύλου ῥαγῆναι, τὸ δὲ αἷμα διὰ τοῦ ὑποδήματος ἔξω φέρεσθαι. Μικρὸν δὲ αὐτοῦ προσελθόντος ὄφθησαν ὑπὲρ κεράμιου μαχόμενοι κόρακες ἐν ἀριστερᾷ· καὶ πολλῶν, ὡς εἰκός, ἀνθρώπων παρερχομένων κατ' αὐτὸν τὸν Τιβέριον λίθος

ἀπωσθεις ὑπὸ θατέρου τῶν κοράκων ἔπεσε παρὰ τὸν πόδα. Τοῦτο καὶ τοὺς θρασυτάτους τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέστησεν ἀλλὰ Βλόσσιος ὁ Κυμαῖος παρὼν αἰσχύνῃ ἔφη καὶ κατήφειαν ἂν εἶναι πολλήν, εἰ Τιβέριος, Γράγχου μὲν υἱός, Ἀφρικανοῦ δὲ Σκιπίωνος θυγατροῦδος, προστάτης δὲ τοῦ Ῥωμαίων δήμου, κόρακα δείσας οὐχ ὑπακούσειε τοῖς πολίταις καλοῦσι τοῦτο μέντοι τὸ αἰσχρὸν οὐκ ἐν γέλῳτι θήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ὡς τυραννοῦντος καὶ τρυφῶντος ἤδη καταβροήσεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. Ἄμα δὲ καὶ προσέθειον πολλοὶ τῷ Τιβερίῳ παρὰ τῶν ἐν Καπετωλίῳ φίλων ἐπείγεσθαι κελεύοντες, ὡς τῶν ἐκεῖ καλῶς ἐχόντων. Καὶ τὰ γε πρῶτα λαμπρῶς ἀπήντα τῷ Τιβερίῳ, φανέντι μὲν εὐθύς ἀραμένων βοῆν φίλιον, ἀναβαίνοντα δὲ προθύμως δεχομένων καὶ περὶ αὐτόν, ὡς μηδεὶς πελάσειεν ἀγνώς, παραταπτομένων,

ΙΗ'.— Ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ Μουκίου τὰς φυλάς ἀναγορεύειν, οὐδὲν ἐπεραίνετο τῶν εἰωθότων διὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων θόρυβον, ὠθομένων καὶ ὠθούντων τοὺς ἐναντίους εἰσβιαζομένους καὶ ἀναμειγνυμένους. Ἐν δὲ τούτῳ Φούλβιος Φλάκκος ἀπὸ βουλῆς ἀνῆρ εἰς ἐμφανὲς καταστάς, ὡς οὐκ ἦν φθειγγόμενον ἐφικέσθαι, διεσήμηγε τῇ χειρὶ φράσαι τι βουλόμενον αὐτὸν ἰδίᾳ τῷ Τιβερίῳ. Καὶ κελεύσαντος ἐκείνου διασχεῖν τὸ πλῆθος ἀναβάς μόλις καὶ προσελθὼν ἀπήγγειλεν, ὅτι τῆς βουλῆς συγκαθεζομένης οἱ πλούσιοι τὸν ὑπατον μὴ πείθοντες, αὐτοὶ διανοοῦνται καθ' αὐτοὺς ἀποκιννύειν τὸν Τιβέριον, πολλοὺς ἐπὶ τοῦτο δούλους καὶ φίλους ὠπλισμένους ἔχοντες.

ΙΘ'.— Ὡς οὖν ταῦτα τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέριος, οὗτοι μὲν εὐθύς τὰς τε τηβέννους περιεξών-

νυντο καὶ τὰ τῶν ὑπηρετῶν δόρατα συγκλῶντες, οἷς ἀνείργουσι τὸν ὄχλον, διελάμβανον ὡς ἀμυνοῦμεν πρὸς τοὺς κλάσμασι τοὺς ἐπερχομένους. Τῶν δὲ ἀπωτέρω θαυμάζοντων τὰ γινόμενα καὶ πυθθανομένων, ὁ Τιβέριος ἤψατο τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῇ ὄψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τῆς φωνῆς οὐκ ἐπλήρουον. Οἱ δὲ ἐναντίοι τοῦτο ἰδόντες ἔθειον πρὸς τὴν βουλὴν ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τιβέριον· καὶ τούτου σημεῖον εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιθιγγάνειν. Πάντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν· ὁ δὲ Νασικᾶς ἠξίου τὸν ἕπατον τῇ πόλει βοηθεῖν καὶ καταλύειν τὸν τύραννον. Ἀποκριναμένου δὲ πρῶτος ἐκείνου βίας μὲν οὐδεμιᾶς ὑπάρξειν οὐδὲ ἀναρῆσειν οὐδένα τῶν πολιτῶν ἄκριτον, εἰ μέντοι ψηφίσαιτό τι τῶν παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ Τιβερίου πεισθεὶς ἢ βιασθεὶς, τοῦτο κύριον μὴ φυλάξειν, ἀναπηδήσας ὁ Νασικᾶς, «Ἐπεὶ τοίνυν», ἔφη, «προδίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλόμενοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε». Καὶ ταῦτα λέγων ἅμα καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχώρει πρὸς τὸ Καπετώλιον. Ἐκαστος δὲ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τῇ χειρὶ τὴν τήβεννον περιελίξας ἑώθει τοὺς ἐμποδῶν, οὐδενὸς ἐνισταμένου πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φευγόντων καὶ πατούντων ἀλλήλους. Οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτοὺς ῥόπαλα καὶ σκυτάλας ἐκόμιζον οἴκοθεν· αὐτοὶ δὲ τῶν δίφρων καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὄχλου τὰ κλάσματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους. Καὶ τούτων μὲν ἦν τροπὴ καὶ φόνος, αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου φεύγοντος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων. Ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείξαι καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν ἐσφάλῃ καὶ κατηνέχθη περὶ

τινας τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας. Ἀνιστάμενον δὲ αὐτὸν ὁ μὲν ἔμφανως καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρου Πόπλιος ἦν Σατυρήτιος, εἰς τῶν συναρχόντων· τῆς δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ροῦφος, ὡς ἐπὶ καλῶ τιμῆς σεμνυνόμενος. Τῶν δὲ ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ τριακοσίους ξύλοις καὶ λίθοις συγκοπέντες, σιδήρῳ δὲ οὐδεὶς.

Κ'.—Ταύτην πρώτην ἱστοροῦσιν ἐν Ῥώμῃ στάσιν, ἀφ' οὗ τὸ βασιλεύεσθαι κατέλυσαν, αἵματι καὶ φόνῳ πολιτῶν διακριθῆναι· τὰς δὲ ἄλλας οὔτε μικρὰς οὔτε περὶ μικρῶν γενομένας ἀνθυπεύκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δυνατοὶ τῶν πολλῶν, αἰδούμενοι δὲ τὴν βουλήν ὁ δῆμος, ἔπαυον. Ἐδόκει δὲ καὶ τότε μὴ χαλεπῶς ἀνένδοῦναι παρηγορηθεῖς ὁ Τιβέριος, ἔτι δὲ ῥᾶον εἶξαι δίχα φόνου καὶ τραυμάτων ἐπιούσιν· οὐ γὰρ πλείονες ἢ τρισχίλιοι περὶ αὐτὸν ἦσαν. Ἄλλ' ἔοικεν ὀργῇ τῶν πλουσίων καὶ μίσει πλέον ἢ δι' αἷς ἐσκήπτοντο προφάσεις ἢ σύστασις ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι· καὶ τούτου μέγα τεκμήριον ὡμῶς καὶ παρανόμως ὑβρισθεῖς ὁ νεκρός. Οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ σῶμα τῷ ἀδελφῷ δεομένῳ καὶ θάψαι νυκτός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριψαν. Καὶ τοῦτο πέρας οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκέρυττον ἀκρίτους, τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀπεκτίννυσαν· ἐν οἷς καὶ Διοφάνης ὁ ῥήτωρ ἀπώλετο. Γάϊον δὲ τινα Βίλλιον εἰς ἀγγεῖον καθείρξαντες καὶ συνεμβalόντες ἐχίδνας καὶ δράκοντας οὕτω διέφθειραν. Ὁ δὲ Κυμαῖος Βλόσσιος ἀνήχθη μὲν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους, ἐρωτώμενος δὲ περὶ τῶν γεγονότων ὁμολογεῖ πεποιηκέναι πάντα Τιβερίου κελεύοντος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς αὐτὸν «Τί οὖν, εἴ σε Τι-

βέριος ἐκέλευσεν ἐμπρῆσαι τὸ Καλειώλιον ; » τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγεν, ὡς οὐκ ἂν τοῦτο Τιβερίου κελεύσαντος· πολλὰκις δὲ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πυνθανομένων, « Ἄλλ' ἐκείνου γε προστάσσοντος », ἔφη, « κάμοι τοῦτα πρᾶξαι καλῶς εἶχεν· οὐ γὰρ ἂν Τιβέριος τοῦτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ συνέφερον ». Οὗτος μὲν οὖν διαφυγὼν ὕστερον ᾗχετο πρὸς Ἀριστόνικον εἰς Ἀσίαν καὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων διαφθαρέντων ἑαυτὸν ἀνεῖλεν.

ΚΑ'.— Ἡ δὲ βουλὴ θεραπεύουσα τὸν δῆμον ἐκ τῶν παρόντων οὔτε πρὸς τὴν διανομὴν ἔτι τῆς χώρας ἠναντιοῦτο καὶ ἀντὶ τοῦ Τιβερίου προϋθῆκε τοῖς πολλοῖς ὀριστὴν ἐλέσθαι. Λαβόντες δὲ τὰς ψήφους εἶλοντο Πόπλιον Κράσσον, οἰκεῖον ὄντα Γράγχῳ θυγάτηρ γὰρ αὐτοῦ Λικιννία Γαίῳ Γράγχῳ συνῶκει. Καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιός φησιν οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ τοῦ θριαμβεύσαντος ἀπὸ Λυσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γαίῳ· ἀλλ' οἱ πλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσιν. Ἐπεὶ δὲ χαλεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τοῦ Τιβερίου καὶ φανερός ἦν ἀμύνης περιμένων καιρὸν, ἤδη δὲ καὶ δίκαι τῷ Νασικᾷ προανεσεῖοντο, δείσασα περὶ τοῦ ἀνδρός ἡ βουλὴ ψηφίζεται μηδὲν δεομένη πέμπειν αὐτὸν εἰς Ἀσίαν. Οὐ γὰρ ἀπεκρῦπτοντο κατὰ τὰς ἀπαντήσεις οἱ ἄνθρωποι τὴν δυσμένειαν, ἀλλ' ἐξηγριάζοντο καὶ κατεβόων, ὅπου προστύχοιεν, ἑναγῆ καὶ τύραννον καὶ μεμιαγκότα φόνῳ σώματος ἀσύλου καὶ ἱεροῦ τὸ ἀγιώτατον καὶ φρικωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερῶν ἀποκαλοῦντες. Οὕτω μὲν ὑπεξῆλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς, καίπερ ἐνδεδεμένος ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις· ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων. Ἐξω δὲ ἀλύων καὶ πλανώ-

μενος ἀδόξως οὐ μετὰ πολὺν χρόνον κατέστρεψε περὶ Πέργαμον. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, εἰ Νασικᾶν μεμίσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός, οὐ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιοτέρον μηδὲ μᾶλλον ἀγαπῆσαι, παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν καὶ στέρεσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον μὲν ἐν Νομαντία τὴν τελευταίην τοῦ Τιβερίου πυθόμενος ἀνεφώνησεν ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
 ἔπειτα τῶν περὶ Γάϊον καὶ Φούλβιον αὐτοῦ δι' ἐκκλησίας πυνθανομένων, τί φρονοίη περὶ τῆς Τιβερίου τελευταίης, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπολιτευμένοις ἀπόκρισιν ἔδωκεν. Ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν δῆμος ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τοῦτο ποιήσας πρότερον, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἶπεῖν κακῶς προήχθη. Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τῷ Σκιπίωνος βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα γέγραπται.

ΒΙΟΣ ΓΑΪΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ

Α'.—Γάϊος δὲ Γράγγος ἐν ἀρχῇ μὲν ἢ δεδιώς τοὺς ἐχθροὺς ἢ φθόνον συνάγων ἐπ' αὐτοὺς ὑπεξέστη τε τῆς ἀγορᾶς καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς ἄν τις ἐν τε τῷ παρόντι ταπεινὰ πράττων καὶ τὸ λοιπὸν οὐτως ἀπραγμόνως βιωσόμενος, ὥστε καὶ λόγον τισὶ καθ' αὐτοῦ παρασχεῖν, ὡς δυσχεραίνοντος καὶ προβεβλημένου τὴν τοῦ Τιβερίου πολιτείαν. Ἦν δὲ καὶ μειράκιον παντάπασιν· ἐννέα γὰρ ἐνιαυτοῖς ἐλείπετο τᾶδελφοῦ καθ' ἡλικίαν, ἐκεῖνος δὲ οὐπω τριάκοντα γεγονώς ἀπέθανεν. Ἐπεὶ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου τὸν τε τρόπον ἡσυχῇ διέφαινε ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πότων καὶ χρηματισμῶν ἀλλότριον ὄντα καὶ τὸν λόγον ὥσπερ ὠκύπτερα κατασκευαζόμενος ἐπὶ τὴν πολιτείαν δῆλος ἦν οὐκ ἡρεμήσων δίκην τέ τινα τῶν φίλων φεύγοντι Βεττίῳ συνειπῶν, τοῦ δήμου συνενθουσιῶντος ὑφ' ἡδονῆς καὶ βακχεύοντος περὶ αὐτόν, ἀπέδειξε τοὺς ἄλλους ῥήτορας παίδων μηδὲν διαφέροντας, εἰς φόβον αὐτῆς οἱ δυνατοὶ καθίσταντο καὶ πολλὸς ἦν ἐν αὐτοῖς λόγος, ὡς οὐκ ἐάσουσιν ἐπὶ δημοκρατίαν τὸν Γάϊον προελθεῖν. Συντυγχάνει δὲ ἀπὸ ταυτομάτου λαχεῖν αὐτὸν εἰς Σαρδῶν ταμίαν Ὀρέστη τῷ ὑπάτῳ· καὶ τοῦτο τοῖς μὲν ἐχθροῖς καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γάϊον οὐκ ἐλύπησεν. Ἄτε γὰρ ὢν πολεμικὸς καὶ χειρὸν οὐδὲν πρὸς στρατείας ἡσχημένος ἢ δίκας,

ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ βῆμα φρόντων, ἀντέχειν δὲ καλοῦντι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς φίλοις οὐ δυνάμενος, παντάπασι τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην ἠγάπησε. Καίτοι κρατεῖ δόξα πολλὴ τοῦτον ἄκρατον γενέσθαι δημαγωγὸν καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου λαμυρότερον πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. Οὐκ ἔχει δὲ οὕτω τὸ ἀληθές· ἀλλ' ἔοικεν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς μᾶλλον οὗτος ἢ προαιρέσεως ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἱστορεῖ δὲ καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ὡς ἄρα φεύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γαίῳ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἤρημένῳ ζῆν ὁ ἀδελφὸς ὄναρ φανείς καὶ προσαγορεύσας «Τί δήτα», φαίη, «Γάϊε, βραδύνεις; οὐκ ἔστιν ἀπόδρασις, ἀλλ' εἷς μὲν ἡμῖν ἀμφοτέροις βίος, εἷς δὲ θάνατος ὑπὲρ τοῦ δήμου πολιτευομένοις πέρωται».

Β'. — Γενόμενος οὖν ὁ Γάϊος ἐν Σαρδόνι πᾶσαν ἀρετῆς ἀπόδειξιν ἐδίδου καὶ πολὺ πάντων διέφερε τῶν νέων ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσι· καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαίως καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ, σωφροσύνῃ δὲ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπονίᾳ παρήλλαττε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Ἰσχυροῦ δὲ καὶ νοσώδους ἅμα χειμῶνος ἐν Σαρδόνι γενομένου καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὰς πόλεις ἐσθῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτουῦντος, ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην παραιτούμενοι. Δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν παραίτησιν αὐτῶν καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλλοθεν ἀμφιάζειν τοὺς στρατιώτας κελουούσης, ἀποροῦντος δὲ ἐκείνου καὶ τῶν στρατιωτῶν κακοπαθούτων, ἐπελθὼν τὰς πόλεις ὁ Γάϊος αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησεν ἐσθῆτα πέμψαι καὶ βοηθῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα καὶ δοκοῦντα δημαγωγίας προάγωνες εἶναι διετάραττε τὴν

βουλὴν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης παρὰ Μικίψα τοῦ βασιλέως πρέσβεις παραγενομένους καὶ λέγοντας, ὡς ὁ βασιλεὺς χάριτι Γαῖου Γράγγου πέμψειεν εἰς Σαρδόνα σῆτον τῷ στρατηγῷ, δυσχεραίνοντες ἐξέβαλον ἔπειτα δόγμα ποιῶνται τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχὴν ἀποσταλῆναι, τὸν δὲ Ὀρέστην ἐπιμένειν, ὡς δὴ καὶ τοῦ Γαῖου διὰ τὴν ἀρχὴν παραμενοῦντος. Ὁ δὲ τούτων αὐτῷ προσπεσόντων εὐθύς ἐξέπλευσε πρὸς ὄργην καὶ φανείς ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόκοτον ἐδόκει τὸ ταμίαν ὄντα προαποστῆναι τοῦ ἄρχοντος. Οὐ μὴν ἀλλὰ κατηγορίας αὐτῷ γενομένης ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰτησάμενος λόγον οὕτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκουσάντων, ὡς ἀπελθεῖν ἠδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας. Ἐστρατεῦσθαι μὲν γὰρ ἔφη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα στρατευομένων ἐν ἀνάγκαις, ταμιεύων δὲ τῷ στρατηγῷ παραμεμενηκέναί τριετίαν, τοῦ νόμου μετ' ἐνιαυτὸν ἐπανελθεῖν διδόντος, μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων πλήρης τὸ βαλλάντιον εἰσηνοχῶς κενὸν ἐξενηνοχέαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκπιόντας ὃν εἰσήνεγκαν οἶνον ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ μεστοὺς δεῦρο τοὺς ἀμφορεῖς ἦκειν κομίζοντας.

Γ'. — Ἐκ τούτου πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῷ καὶ δίκας ἐπῆγεν, ὡς τοὺς συμμάχους ἀφιστάντι καὶ κεκοινωνηκότι τῆς περὶ Φρέγγελλαν ἐνδειχθείσης συνωμοσίας. Ὁ δὲ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπολυσάμενος καὶ φανείς καθαρὸς εὐθύς ἐπὶ δημαρχίαν ὄρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀνδρῶν ὀμάλως ἀπάντων ἐναντιουμένων πρὸς αὐτόν, ὄχλου δὲ τοσούτου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ συναρχαιρεσιάζοντος, ὡς πολλοῖς μὲν οἰκίσεις ἐπιλιπῆν, τοῦ δὲ πεδίου μὴ δεξαμένου τὸ πλῆθος ἀπὸ τῶν τεγῶν

καὶ τῶν κεράμων τὰς φωνὰς συνηγεῖν. Τοσοῦτον δ' οὖν ἐξεβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δυνατοὶ καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Γαίου καθείλον, ὅσον οὐχ, ὡς προσεδόκησε, πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον ἀναγορευθῆναι. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν εὐθύς ἦν ἀπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, καὶ τοῦ πάθους αὐτῷ παρηρησίαν πολλὴν διδόντος ἀνακλαιομένῳ τὸν ἀδελφόν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἀπάσης προφάσεως περιῆγε τὸν δῆμον, ἀναμιμνήσκων τῶν γεγονότων καὶ παρατιθεὶς τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκείνοι μὲν καὶ Φαλίσκοις ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενυκίου τινὸς δημάρχου λοιδορηθέντος καὶ Γαίου Βετουρίου θάνατον κατέγνωσαν, ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ ὑπεξέστη μόνος· «Υμῶν δὲ ὀρώντων», ἔφη, «Τιβέριον ξύλοις συνέκοπτον οὔτοι καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐσύρετο νεκρὸς ἐκ Καπετωλίου ὀφρησόμενος εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ ἀλισκόμενοι τῶν φίλων ἀπέθνησκον ἄκριτοι. Καίτοι πάτριόν ἐστιν ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἔωθεν ἐλθόντα σαλπικτὴν ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. Οὕτως εὐλαβεῖς καὶ πεφυλαγμένοι περὶ τὰς κρίσεις ἦσαν».

Δ'.—Τοιοῦτοις λόγοις προανασεύσας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ μεγαλοφρονότατος καὶ ῥωμαλεώτατος ἐν τῷ λέγειν) δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἴ τις ἀρχοντος ἀφήρεϊτο τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, οὐκ ἔῶντα τούτῳ δευτέρας ἀρχῆς μετουσίαν εἶναι· τὸν δέ, εἴ τις ἀρχὸν ἄκριτον ἐκκεκηρύχοι πολίτην, κατ' αὐτοῦ διδόντα κρίσιν τῷ δήμῳ. Τούτων τῶν νόμων ἄντικρυς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκτάβιον ἠτίμου τὸν ὑπὸ Τιβερίου τῆς δημαρχίας ἐκπεσόντα, τῷ δ' ἐνείχετο Ποπίλλιος· οὗτος γὰρ στρατηγῶν

τούς τοῦ Τιβερίου φίλους ἔξεκέρυξε. Καὶ Ποπίλιος μὲν οὐχ ὑποστάς τὴν κρίσιν ἔφυγεν ἐξ Ἰταλίας· τὸν δὲ ἕτερον νόμον Γάϊος αὐτὸς ἐπανείλετο, φήσας τῇ μητρὶ Κορνηλία δεηθεῖση χαρίζεσθαι τὸν Ὀκτάβιον. Καὶ ὁ δῆμος ἠγάσθη καὶ συνεχώρησε τιμῶν τὴν Κορνηλίαν οὐδὲν ἦντιον ἀπὸ τῶν παίδων ἢ τοῦ πατρὸς, ἧς γε καὶ χαλκῆν εἰκόνα στήσας ὕστερον ἐπέγραψε Κορνηλίαν μητέρα Γράγγων.

Ε΄.—Τῶν δὲ νόμων, οὓς εἰσέφερε τῷ δήμῳ χαριζόμενος καὶ καταλύων τὴν σύγκλητον, ὁ μὲν ἦν κληρονομικός διανέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν, ὁ δὲ στρατιωτικός ἐσθῆτά τε κελεύων δημοσίᾳ χορηγεῖσθαι καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο τῆς μισθοφορᾶς ὑφαιρεῖσθαι τῶν στρατευομένων καὶ νεώτερον ἐτῶν ἑπτακαίδεκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην, ὁ δὲ συμμαχικός ἰσοψήφους ποιῶν τοῖς πολίταις τοὺς Ἰταλιώτας, ὁ δὲ σιτικός ἐλευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγορὰν, ὁ δὲ δικαστικός, ᾧ τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως. Μόνοι γὰρ ἔκρινον τὰς δίκας καὶ διὰ τοῦτο φοβεροὶ τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς ἰππεῦσιν ἦσαν, ὁ δὲ τριακοσίους τῶν ἰππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς, οὔσι τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐπέιησε. Τοῦτον τὸν νόμον εἰσφέρων τὰ τε ἄλλα λέγεται σπουδάσαι διαφερόντως καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δημαγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων καὶ τὸ καλούμενον κομίτιον, πρῶτος τότε στραφεὶς ἔξω πρὸς τὴν ἀγορὰν δημηγορῆσαι καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω ποιεῖν ἐξ ἐκείνου, μικρᾷ παρεγκλίσει καὶ μεταθέσει σχήματος μέγα πρᾶγμα κινήσας καὶ μετενεγκῶν τρόπον τινα τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημο-

κρατίαν, ὡς τῶν πολλῶν δέον, οὐ τῆς βουλῆς στοχάζεσθαι τοὺς λέγοντας.

ΣΤ'.—Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τοῦτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ κάκιστον τοὺς κρινούοντας ἐκ τῶν ἰππέων ἔδωκε καταλέξει, μοναρχική τις ἰσχὺς ἐγεγόνει περὶ αὐτόν, ὥστε καὶ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλεύοντος αὐτοῦ. Συνεβούλευε δὲ αἰεὶ τι τῶν ἐκείνη πρεπόντων εἰσηγούμενος· οἷον ἦν καὶ τὸ περὶ τοῦ σίτου δόγμα μετριώτατον καὶ κάλλιστον, ὃν ἔπεμψε μὲν ἐξ Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστράτηγος, ἐκεῖνος δ' ἔπεισε τὴν βουλήν ἀποδομένην τὸν σῖτον ἀναπέμψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον καὶ προσεπαιτιάσασθαι τὸν Φάβιον ὡς ἔπαχθῆ καὶ ἀφόρητον ποιούντα τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις· ἐφ' ᾧ μεγάλην ἔσχε δόξαν μετ' εὐνοίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἐγραψε δὲ καὶ πόλεις ἀποικίδας ἐκπέμπεσθαι καὶ τὰς ὁδοὺς ποιεῖσθαι καὶ κατασκευάζεσθαι σιτοβόλια, τούτοις ἅπασιν πραττομένοις αὐτὸν ἄρχοντα καὶ διοικητὴν ἐφιστάς καὶ πρὸς οὐδὲν ἀποτρύόμενος τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῶ τινι τάχει καὶ πόνῳ τῶν γιγνομένων ὡς μόνον ἕκαστον ἐξεργαζόμενος, ὥστε καὶ τοὺς πάνυ μισοῦντας αὐτὸν καὶ δεδοικότας ἐκπλήττεσθαι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν ἐθαύμαζον, ἐξηρημένον ὄρωντες αὐτοῦ πλῆθος ἐργολάβων, τεχνιτῶν, πρεσβευτῶν, ἀρχόντων, στρατιωτῶν, φιλολόγων, οἷς πᾶσιν ἐντυγχάνων μετὰ εὐκολίας καὶ τὸ σεμνὸν ἐν τῷ φιλοφροσύνῳ διαφυλάττων καὶ νέμων αὐτοῦ τὸ ἀρμόττον οἰκείως ἐκάστῳ χαλεποὺς ἀπεδείκνυε συκοφάντας τοὺς φοβερὸν αὐτὸν ἢ φορτικὸν ὄλως ἢ βίαιον ἀποκαλοῦντας.

Οὕτω δεινότερος ἦν ἐν ταῖς ὀμιλίαις καὶ ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς ἀπὸ τοῦ βήματος λόγοις δημαγωγός.

Ζ'.—Ἐσπούδασε δὲ μάλιστα περὶ τὴν ὁδοποιίαν τῆς τε χρείας ἅμα καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμεληθεῖς. Εὐθεῖαι γὰρ ἦγοντο διὰ τῶν χωρίων ἀτρεμεῖς καὶ τὸ μὲν ἐστόρνυτο πέτρα ξεστῆ, τὸ δὲ ἄμμου χώμασι νακτῆς ἐπυκνοῦτο. Πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων καὶ ζευγνυμένων γεφύραις ὅσα χεῖμαρροι διέκοιπον ἢ φάραγες, ὕψος τε τῶν ἐκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλον λαμβανόντων, ὀμαλὴν καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε δι' ὄλου τὸ ἔργον. Πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ), κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. Ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκεν, ὥς εἴη ὀραδίως τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἀπ' αὐτῶν ἀναβολέως μὴ δεομένοις.

Η'.—Ἐπὶ τούτοις τοῦ δήμου μεγαλύνοντος αὐτὸν καὶ πᾶν ὅτιοῦν ἐτοιμῶς ἔχοντος ἐνδείκνυσθαι πρὸς εὐνοίαν, ἔφη ποτὲ δημηγορῶν αὐτὸς αἰτήσιν χάριν, ἦν λαβῶν μὲν ἀντὶ παντὸς ἕξειν, εἰ δὲ ἀποτύχοι, μηδὲν ἐκείνοις μεμψιμοιρήσειν. Τοῦτο ῥηθὲν ἔδοξεν αἴτησις ὑπατείας εἶναι καὶ προσδοκίαν πᾶσιν ὥς ἅμα μὲν ὑπατείαν, ἅμα δὲ δημαρχίαν μειῶν παρέσχεν. Ἐνστάτων δὲ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσίων καὶ μετεώρων ὄντων ἀπάντων ὄφθη Γάϊον Φάννιον κατάγων εἰς τὸ πεδίον καὶ συναρχαιρεσιάζων ἐκείνῳ μετὰ τῶν φίλων. Τοῦτο ῥοπήν ἠνεγκε τῷ Φαννίῳ μεγάλην. Κάκεϊνος μὲν ὑπατος, Γάϊος δὲ δήμαρχος ἀπεδείχθη τὸ δεύτερον, οὐ παραγγέλλον οὐδὲ μειῶν, ἀλλὰ τοῦ δήμου σπουδάσαντος. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν ἄντικρος, ἀμβλὺν δὲ τῆ

πρὸς αὐτὸν εὐνοία τὸν Φάννιον, αὐθις ἑτέροις νόμοις ἀπηρτήσατο τὸ πλῆθος, ἀποικίας μὲν εἰς Τάραντα καὶ Καπύην πέμπεσθαι γράφων, καλῶν δὲ ἐπὶ κοινωνία πολιτείας τοὺς Λατίνους. Ἡ δὲ βουλὴ δείσασα μὴ παντάπασιν ἄμαχος γένηται, καινὴν καὶ ἀσυνήθη πείραν ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς ἀποτροπῆς, ἀντιδημαγωγοῦσα καὶ χαριζομένη παρὰ τὸ βέλτιστον. Ἦν γὰρ εἰς τῶν τοῦ Γαίου συναρχόντων Λίβιος Δροῦσος, ἀνὴρ οὔτε γεγωνός τινος Ῥωμαίων οὔτε τεθραμμένος χειρὸν, ἤθει δὲ καὶ λόγῳ καὶ πλούτῳ τοῖς μάλιστα τιμωμένοις καὶ δυναμένοις ἀπὸ τούτων ἐνάμιλλος. Ἐπὶ τοῦτον οὖν οἱ γνωριμώτατοι τρέπονται καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἄφασθαι τοῦ Γαίου καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν ἄνδρα συστῆναι, μὴ βιαζόμενον μηδὲ ἀντικρούοντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονὴν ἄρχοντα καὶ χαριζόμενον ὑπὲρ ὧν καὶ ἀπεχθάνεσθαι καλῶς εἶχεν.

Θ'.—Ἐπιδοὺς οὖν ὁ Λίβιος εἰς ταῦτα τῇ βουλῇ τὴν ἑαυτοῦ δημαρχίαν νόμους ἔγραψεν οὔτε τῶν καλῶν τινος οὔτε τῶν λυσιτελῶν ἐχομένους, ἀλλ' ἐν μόνον, ὑπερβαλέσθαι τὸν Γαῖον ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ, σπεύδων καὶ διαμιλλώμενος. Ὅτι καὶ καταφανεστάτην ἐποίησεν ἑαυτὴν ἢ σύγκλητος οὐ δυσχεραίνουσαν τοῖς τοῦ Γαίου πολιτεύμασι, ἀλλὰ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀνελεῖν ἢ ταπεινώσαι παντάπασι βουλομένην. Τὸν μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα καὶ τοὺς χαριεστάτους τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα δημοκοπεῖν ἠτιῶντο, Λίβιῳ δὲ δώδεκα κατοικίζοντι καὶ τρισχιλίους εἰς ἐκάστην ἀποστέλλοντι τῶν ἀπόρων συνελαμβάνοντο. Κάκεινῳ μὲν, ὅτι χώραν διένεμε τοῖς πένησι προστάξας ἐκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς κολακεύοντι τοὺς πολ-

λοὺς ἀπηχθάνοντο, Λίβιος δὲ καὶ τὴν ἀποφορὰν ταύτην τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν ἤρρεσκεν αὐτοῖς. Ἔτι δ' ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδοὺς ἐλύπει, τοῦ δέ, ὅπως μὴδὲ ἐπὶ στρατείας ἐξῆ τινα Λατίνων ῥάβδοις αἰκίσασθαι, γράψαντος ἐβόηθουν τῷ νόμῳ. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Λίβιος αἰεὶ δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς γράφοι ταῦτα τῇ βουλῇ δοκοῦντα κηδομένη τῶν πολλῶν· ὁ δὲ καὶ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ χρήσιμον ὑπῆρχεν. Ἡμερώτερον γὰρ ἔσχε πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος· καὶ τοὺς γνωριμωτάτους αὐτοῦ πρότερον ὑφορωμένου καὶ μισοῦντος ἐξέλυσε καὶ κατεπράυνε τὴν μνησικακίαν καὶ χαλεπότητα ταύτην ὁ Λίβιος ὡς ἐκ τῆς ἐκείνων ὀρμώμενος γνώμης ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς.

Γ'.—Μεγίστη δὲ τῷ Δρούσῳ πίστις εὐνοίας πρὸς τὸν δῆμον ἐγίνετο καὶ δικαιοσύνης τὸ μὴδὲν αὐτῷ μὴδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φαίνεσθαι γράφοντα. Καὶ γὰρ οἰκιστὰς ἑτέρους ἐξέπεμψε τῶν πόλεων καὶ διοικήσεσι χρημάτων οὐ προσήει, τοῦ Γαίου τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν τοιούτων αὐτῷ προστιθέντος. Ἐπεὶ δὲ Ῥουβρίου τῶν συναρχόντων ἑνὸς οἰκίζεσθαι Καρχηδόνα γράψαντος ἀνηρημένην ὑπὸ Σκιπίωνος, κλήρω λαχὼν ὁ Γάιος ἐξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμὸν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβὰς ὁ Δρούσος ἀπόντος αὐτοῦ τὸν δῆμον ὑπελάμβανε καὶ προσήγετο, μάλιστα ταῖς κατὰ τοῦ Φουλβίου διαβολαῖς. Ὁ δὲ Φούλβιος οὗτος ἦν τοῦ Γαίου φίλος καὶ συνάρχων ἐπὶ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἡρημένος· ἦν δὲ θορυβώδης καὶ μισούμενος μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἄντικρυς, ὑποπτος δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τὰ συμμαχικὰ διακινῶν καὶ παροξύνων κρύφα τοὺς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόστασιν.

Οἷς ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσετίθει πίστιν ὁ Φούλβιος οὐχ ὑγιαίνουσης οὐδὲ εἰρηνικῆς ὄν προαιρέσεως. Τοῦτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γάϊον ἀπολαύοντα τοῦ μίσους. Καὶ ὅτε Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε καὶ σημειῖά τινα τῷ νεκρῷ πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τὸν Φούλβιον ἦλθε τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ βήματος τῷ Σκιπίωνι λελοιδωρημένον, ἦψατο δὲ καὶ τοῦ Γαΐου ὑπόνοια. Καὶ δεινὸν οὕτως ἔργον ἐπ' ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθὲν οὐκ ἔτυχε δίκης οὐδὲ εἰς ἔλεγχον προῆλθε· ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ κατέλυσαν τὴν κρίσιν ὑπὲρ τοῦ Γαΐου φοβηθέντες, μὴ περιπετῆς τῇ αἰτία τοῦ φόνου ζητουμένου γένηται. Ταῦτα μὲν οὖν ἐγεγόνει πρότερον.

ΙΑ'.—Ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ περὶ τὸν τῆς Καρχηδόνος κατοικισμὸν, ἣν ὁ Γάϊος Ἰουνωνίαν, ὅπερ ἐστὶν Ἡραϊάν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γενέσθαι παρὰ τοῦ δαιμονίου λέγουσιν. Ἡ τε γὰρ πρώτη σημαία, πνεύματος ἀφαρπάζοντος αὐτήν, τοῦ δὲ φέροντος ἐγκρατῶς ἀντεχομένου, συνειριβῆ, καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς βομοῖς ἐπικείμενα διεσκέδασεν ἀνέμου θύελλα καὶ διέρριψεν ὑπὲρ τοὺς ὄρους τῆς γεγεννημένης ὑπογραφῆς, αὐτοὺς δὲ τοὺς ὄρους ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λύκοι καὶ μακρὰν ὄχοντο φέροντες. Οὐ μὲν ἀλλὰ πάντα συντάξας καὶ διακοσμήσας ὁ Γάϊος ἡμέραις ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, πιέζεσθαι τὸν Φούλβιον ὑπὸ τοῦ Δρούσου πυνθανόμενος καὶ τῶν πραγμάτων τῆς αὐτοῦ παρουσίας δεομένων. Λεύκιος γὰρ Ὀπίμιος, ἀνὴρ ὀλι-

γαρχικός και δυνατός ἐν τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν ἐξέπεσεν ὑπατείαν παραγγέλλων, τοῦ Γαίου τὸν Φάννιον προαγαγόντος, ἐκείνον δὲ καταρχαιρεσιάσαντος· τότε δὲ πολλῶν βοηθούτων ἐπίδοξος ἦν ὑπατεύσειν, ὑπατεύων δὲ καταλύσειν τὸν Γαίον, ἤδη τρόπον τινὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μαραινομένης καὶ τοῦ δήμου μεστοῦ γεγονότος τῶν τοιούτων πολιτευμάτων διὰ τὸ πολλοὺς τοὺς πρὸς χάριν δημαγωγοῦντας εἶναι καὶ τὴν βουλήν ὑπείχειν ἐκοῦσαν.

ΙΒ'.—Ἐπανελθὼν δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Παλατίου μετόρησεν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀγορὰν τόπον ὡς δημοτικώτερον, ὅπου πλείστους τῶν ταπεινῶν καὶ πενήτων συνέβαινε οἰκεῖν· ἔπειτα τῶν νόμων ἐξέθηκε τοὺς λοιποὺς ὡς ἐπάξων τὴν ψῆφον αὐτοῖς. Ὁχλοῦ δὲ πανταχόθεν αὐτῷ συνιόντος ἔπεισεν ἡ βουλή τὸν ὑπατον Φάννιον ἐκβαλεῖν τοὺς ἄλλους πλὴν Ῥωμαίων ἅπαντας. Γενομένου δὲ κηρύγματος ἀήθους καὶ ἀλλοκότου, μηδένα τῶν συμμάχων μηδὲ τῶν φίλων ἐν Ῥώμῃ φανῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἀντεξέθηκεν ὁ Γαίος διάγραμμα κατηγορῶν τοῦ ὑπάτου καὶ τοῖς συμμάχοις, ἂν μένωσι, βοηθήσειν ἐπαγγελλόμενος. Οὐ μὴν ἐβοήθησεν, ἀλλ' ὄρων ἕνα τῶν ξένων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἐλκόμενον ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τῶν τοῦ Φαννίου, παρῆλθε καὶ οὐ προσήμυνεν, εἴτε τὴν ἰσχὺν ἐπιλείπουσαν ἤδη δεδιῶς ἐλέγχειν, εἴτε μὴ βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀψιμαχίας αὐτὸς καὶ συμπλοκῆς ἀρχὰς ζητοῦσι τοῖς ἐχθροῖς παρασχεῖν. Συνέτυχε δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς συνάρχοντας ἐν ὀργῇ γενέσθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐμελλεν ὁ δῆμος θεᾶσθαι μονομάχους ἐν ἀγορᾷ καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλείστοι θεωρητήρια κύκλῳ κατασκευάσαντες ἐξεμίσθουν.

Ταῦτα ὁ Γάϊος ἐκέλευεν αὐτοὺς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων ἀμισθὶ θεᾶσθαι δύ-
 νωνται. Μηδενὸς δὲ προσέχοντος ἀναμείνας τὴν πρὸ
 τῆς θεᾶς νύκτα καὶ τῶν τεχνιτῶν ὅσους εἶχεν ἐργο-
 λάβους ὑφ' ἑαυτῷ παραλαβόν, τὰ θεωρητήρια κα-
 θεῖλε καὶ τῷ δήμῳ σχολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε
 τὸν τόπον· ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι,
 τοὺς δὲ συνάρχοντας ὡς ἰταμὸς καὶ βίαιος ἐλύπησεν.
 Ἐκ τούτου καὶ τὴν τρίτην ἔδοξε δημαρχίαν ἀφηρη-
 σθαι, ψήφων μὲν αὐτῷ πλείστων γενομένων, ἀδίκως
 δὲ καὶ κακούργως τῶν συναρχόντων ποιησαμένων τὴν
 ἀναγόρευσιν καὶ ἀνάδειξιν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφισβή-
 τησιν εἶχεν. Ἦνευγε δὲ οὐ μετρίως ἀποτυχὼν καὶ πρὸς
 γε τοὺς ἐχθροὺς ἐπεγγελῶντας αὐτῷ λέγεται θρασύτε-
 ρον τοῦ δέοντος εἰπεῖν, ὡς Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσιν,
 οὐ γινώσκοντες, ὅσον αὐτοῖς σκότος ἐκ τῶν αὐτοῦ πε-
 ριέχεται πολιτευμάτων.

II'. — Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ὀπίμιον καταστήσαντες ὑπα-
 τον τῶν νόμων πολλοὺς διέγραφον καὶ τὴν Κορνηδό-
 νος ἐκίνουν διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάϊον, ὡς ἂν αἰ-
 τίαν ὀργῆς παρασχὼν ἀναιρεθείη, τὸν μὲν πρῶτον χρό-
 νον ἑκαρτέρει, τῶν δὲ φίλων καὶ μάλιστα τοῦ Φουλ-
 βίου παροξύνοντος ὤρμησε πάλιν συνάγειν τοὺς ἀντι-
 ταξομένους πρὸς τὸν ὑπατον. Ἐνταῦθα καὶ τὴν μητέρα
 λέγουσιν αὐτῷ συστασιάσαι, μισθουμένην ἀπὸ τῆς ξέ-
 νης κρύφα καὶ πέμπουσιν εἰς Ῥώμην ἄνδρας, ὡς δὴ
 θεριστάς· ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἐπιστολίαις αὐτῆς ἠνιγμένα
 γεγράφθαι πρὸς τὸν υἱόν. Ἄλλοι δὲ καὶ πάνυ τῆς
 Κορνηλίας δυσχεραίνουσης ταῦτα πράττεσθαι λέγουσιν.
 Ἦι δ' οὖν ἔμελλον ἡμέρα τοὺς νόμους λύσειν οἱ περὶ

τὸν Ὀπίμιον, κατείληπτο μὲν ὑπὸ ἀμφοτέρων ἔωθεν εὐθύς τὸ Καπετώλιον, θύσαντος δὲ τοῦ ὑπάτου τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτοῦ Κόϊντος Ἀντύλλιος διαφέρων ἐτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον εἶπε «Δότε τόπον ἀγαθοῖς, κακοὶ πολῖται». Τινὲς δὲ φασιν ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἷον ἐφ' ὕβρει σχηματίζοντα παρενεγκεῖν. Ἀποθνήσκει γοῦν εὐθύς ὁ Ἀντύλλιος ἐκεῖ μεγάλους γραφεῖς κεντούμενος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ πεποιῆσθαι λεγομένοις. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος διαταράχθη πρὸς τὸν νόμον, ἐναντία δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἔσχε διάθεσις. Ὁ μὲν γὰρ Γάϊος ἤχθετο καὶ κακῶς ἔλεγε τοὺς περὶ αὐτόν, ἢ ὡς αἰτίαν δεομένοις πάλαι καθ' ἑαυτῶν τοῖς ἐχθροῖς δεδωκότας, ὁ δ' Ὀπίμιος ὥσπερ ἐνδόσιμον λαβὼν ἐπῆρτο καὶ παρῴξυνε τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν ἄμυναν.

ΙΔ'.—Καὶ τότε μὲν ὄμβρου γενομένου διελύθησαν ἅμα δ' ἡμέρα τὴν μὲν βουλήν ὁ ὑπάτος συναγαγὼν ἔνδον ἐχορημάτιζεν, ἕτεροι δὲ τὸ τοῦ Ἀντυλλίου σῶμα γυμνὸν ἐπὶ κλίνης προθέμενοι δι' ἀγορᾶς παρὰ τὸ βουλευτήριον ἐλίτηδες παρεκόμιζον, οἰμογῆ χρώμενοι καὶ θρήνη, γινώσκοντες μὲν τοῦ Ὀπιμίου τὰ πραττόμενα, προσποιουμένου δὲ θαυμάζειν, ὥστε καὶ τοὺς βουλευτὰς προσελθεῖν. Κατατεθείσης δὲ τῆς κλίνης εἰς μέσον, οἱ μὲν ἐσχετλίαζον ὡς ἐπὶ δεινῷ καὶ μεγάλῳ πάθει, τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπῆει μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τοὺς ὀλιγαρχικούς, ὡς Τιβέριον μὲν Γράγγον ἐν Καπετωλίῳ φονεύσαντες αὐτοὶ δήμαρχον ὄντα καὶ τὸν νεκρὸν προσεξέβαλον, ὁ δ' ὑπηρετῆς Ἀντύλλιος, οὐ δίκαια μὲν ἴσως πεπονθὼς, τὴν δὲ πλείστην αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὐτῷ παρασχόν, ἐν ἀγορᾷ πρόκειται καὶ περιέστηκεν ἡ Ρω-

μαίων βουλή θρηνοῦσα καὶ συνεκκομίζουσα μισθωτὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῷ τὸν ἔτι λειπόμενον ἀνελεῖν τῶν τοῦ δήμου κηδομένων. Ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὸ βουλευτήριον ἀπελθόντες ἐψηφίσαντο καὶ προσέταξαν Ὅπιμῖφ τῷ ὑπάτῳ σώζειν τὴν πόλιν, ὅπως δύναιτο, καὶ καταλύειν τοὺς τυράννους. Ἐκείνου δὲ προειπόντος ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρεῖν τοὺς συγκλητικούς, καὶ τῶν ἰπέων ἐκάστω παράγγελμα δόντος ἄγειν ἔωθεν οἰκέτας δύο καθωπλισμένους, ὁ μὲν Φούλβιος ἀντιπαρεσκευάζεται καὶ συνῆγεν ὄχλον, ὁ δὲ Γάϊος ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχόμενος ἔστη κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀνδριάντα καὶ πολὺν χρόνον ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἐφθέγγετο, δακρύσας δὲ καὶ στενάξας ἀπήει. Τοῦτο πολλοῖς τῶν ἰδόντων οἰκτιῖραι τὸν Γάϊον ἐπῆλθε· καὶ κακίσαντες αὐτοὺς ὡς ἐγκαταλείποντες τὸν ἄνδρα καὶ προδιδόντες ἦκον ἐπὶ τὴν οἰκίαν καὶ παρενυκτέρευον ἐπὶ τῶν θυρῶν, οὐχ ὁμοίως τοῖς τὸν Φούλβιον φυλάττουσιν. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐν κρότοις καὶ ἀλαλαγμοῖς πίνοντες καὶ θρασυνομένοι διετέλεσαν, αὐτοῦ τοῦ Φουλβίου πρώτου μεθυσκομένου καὶ πολλὰ φορτικῶς παρ' ἡλικίαν φθεγγομένου καὶ πρᾶπτοντος· οἱ δὲ περὶ τὸν Γάϊον ὡς ἐπὶ συμφορᾷ κοινῇ τῆς πατρίδος ἡσυχίαν ἄγοντες καὶ περισκοπούμενοι τὸ μέλλον ἐν μέρει φυλάττοντες καὶ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

ΙΕ'.—Ἄμα δ' ἡμέρα τὸν μὲν Φούλβιον ἐκ τοῦ πότου καθεύδοντα μόλις ἐπεγείραντες ὀπλίζοντο τοῖς περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ λαφύροις, ἃ Γαλάτας νενικηκῶς, ὅτε ὑπάτευεν, εἰλήφει καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς καὶ κραυγῆς ἐχώρουν καταληψόμενοι τὸν Ἄβεντινον λόφον. Ὁ δὲ Γάϊος ὀπλίσασθαι μὲν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὥσπερ

εἰς ἀγορὰν ἐν τηβέννῳ προΐει μικρὸν ὑπεξωσμένος ἐγχειρίδιον, ἐξιόντι δ' αὐτῷ περὶ τὰς θύρας ἢ γυνὴ προσπεσοῦσα καὶ περιπτύξασα τῶν χειρῶν τῇ μὲν αὐτὸν ἐξεῖνον, τῇ δὲ τὸ παιδίον «Οὐκ ἐπὶ τὸ βῆμά σε», εἶπεν, «ὦ Γαῖε, προπέμπω δήμαρχον ὡς πρότερον καὶ νομοθέτην, οὐδ' ἐπὶ πόλεμον ἔνδοξον, ἵνα μοι καὶ παθὼν τι τῶν κοινῶν ἀπολίπης τιμώμενον γοῦν πένθος, ἀλλὰ τοῖς Τιβερίου φονεῦσιν ὑποβάλλεις ἑαυτόν. ἄνοπλον μὲν καλῶς, ἵνα πάθῃς τι μᾶλλον ἢ δράσῃς, πρὸς οὐδὲν δὲ τοῖς κοινοῖς ὄφελος ἀπολεῖ. Κεκράτηκεν ἤδη τὰ χεῖρω βία καὶ σιδήρῳ τὰς δίκας πράττουσιν. Εἰ περὶ Νομαντίαν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἔπαισεν, ὑπόσπονδος ἂν ἡμῖν ἀπεδόθη νεκρός· νῦν δὲ ἴσως κἀγὼ ποταμοῦ τινος ἢ θαλάττης ἰκέτης ἔσομαι φῆναί ποτε τὸ σὸν σῶμα φρουρούμενον. Τί γὰρ ἢ νόμοις ἔτι πιστὸν ἢ θεοῖς μετὰ τὸν Τιβερίου φόνον;» Τοιαῦτα τῆς Λικινίας ὀδυρομένης, ἀτρέμα τὰς περιβολὰς ἀπολυσάμενος αὐτῆς ὁ Γαῖος ἐχώρει σιωπῇ μετὰ τῶν φίλων. Ἡ δὲ τοῦ ἱματίου λαβέσθαι γλιχομένη καταρρουεῖσα πρὸς τοῦδαφος ἔκειτο πολὺν χρόνον ἄναυδος, μέχρι οὗ λιποθυμήσασαν αὐτὴν οἱ θεράποντες ἀράμενοι πρὸς Κράσσον ᾤχοντο τὸν ἀδελφὸν κομίζοντες.

ΙΣΤ'.—Ὁ δὲ Φούλβιος, ὡς ἐγένοντο πάντες ἀθρόοι, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαῖου πέμπει τῶν υἱῶν τὸν νεώτερον ἔχοντα κηρύκειον εἰς ἀγορὰν. Ἦν δὲ κάλλιστος ὁ νεανίσκος ὀφθῆναι καὶ τότε καταστάς κοσμίως καὶ μετ' αἰδοῦς δεδακρυμένος ἐποιήσατο συμβατικούς λόγους πρὸς τὸν ὑπατον καὶ τὴν σύγκλητον. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόντων οὐκ ἀηδῶς πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ δὲ Ὀπίμιος οὐ δι' ἀγγέλων ἔφη χρῆναι πείθειν τὴν

σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας ὡς ὑπευθύνους πολίτας ἐπὶ κρίσιν καὶ παραδόντας αὐτοὺς οὕτως παραιτεῖσθαι τὴν ὀργήν· τῷ δὲ μειρακίῳ καὶ διηγόρευσεν ἐπὶ τούτοις καπιέναι πάλιν ἢ μὴ καπιέναι. Γάϊος μὲν οὖν, ὡς φασιν, ἐβούλετο βαδίζειν καὶ πείθειν τὴν σύγκλητον· οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων συγχωροῦντος αὐτῆς ἔπεμψεν ὁ Φούλβιος τὸν παῖδα διαλεξόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις. Ὁ δὲ Ὀπίμιος σπεύδων μάχην συνάψαι τὸ μὲν μειράκιον εὐθὺς συνέλαβε καὶ παρέδωκεν εἰς φυλακὴν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Φούλβιον ἐπῆει μετὰ πολλῶν ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν Κρητῶν, οἳ μάλιστα βάλλοντες αὐτοὺς κατατραυματίζοντες συνετάραξαν. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς ὁ μὲν Φούλβιος εἰς τι βαλανεῖον ἡμελημένον καταφυγὼν καὶ μετὰ μικρὸν ἀνευρεθεὶς κατεσφάγη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου παιδός, ὁ δὲ Γάϊος ὄφθη μὲν ὑπ' οὐδενὸς μαχόμενος, ἀλλὰ δυσανασχετῶν τοῖς γινομένοις ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν, ἐκεῖ δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὑπὸ τῶν πιστοτάτων ἐταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίου καὶ Λικιννίου· παρόντες γὰρ οὗτοι τό τε ξίφος ἀφείλοντο καὶ πάλιν φεύγειν ἐπῆραν αὐτόν. Ἐνθα δὲ λέγεται καθεστῆς εἰς γόνυ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὴν θεὸν ἐπεύξασθαι τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας ἐκείνης καὶ προδοσίας μηδέποτε παύσασθαι δουλεύοντα· φανερῶς γὰρ οἱ πλεῖστοι μεταβάλλοντο κηρύγματι δοθείσης ἀδείας.

ΙΖ'.—Φεύγοντι δ' οὖν τῷ Γαίῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερομένων καὶ καταλαμβανόντων περὶ τὴν ξυλίην γέφυραν, οἳ μὲν δύο φίλοι προχωρεῖν ἐκείνον κελεύσαντες αὐτοὶ τοὺς διώκοντας ὑπέστησαν καὶ μαχόμενοι πρὸ τῆς γεφύρας οὐδένα παρῆκαν, ἕως ἀπέθανον. Τῷ δὲ Γαίῳ

Ἑμμ. Γ. Παντελάκη—Πλουτάρχου Γράγχοι Ἔκδ. Γ' 1921 4

συνέφευγεν εἰς οἰκίτης ὄνομα Φιλοκράτης, πάντων μὲν, ὥσπερ ἐν ἀμίλλῃ παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος οὐδὲ ἵππον αἰτουμένῳ παρασχεῖν ἐθέλησαντος· ἐπέκειντο γὰρ ἐγγύς οἱ διώκοντες. Ὁ δὲ φθάνει μικρὸν εἰς ἱερὸν ἄλσος Ἐρινύων καταφυγὸν καὶ κεῖ διαφθείρεται, τοῦ Φιλοκράτους ἀνελόντος ἐκεῖνον, εἶτα ἑαυτὸν ἐπισφάζαντος. Ὡς δὲ ἐννοίῃ φασιν, ἀμφοτέροι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατελήφθησαν ζῶντες, τοῦ δὲ θεράποντος τὸν δεσπότην περιβαλόντος οὐδεὶς ἐκεῖνον ἠδυνήθη πατάξαι πρότερον ἢ τοῦτον ὑπὸ πολλῶν παιόμενον ἀναρεθῆναι. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γαΐου λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομίζειν, ἀφελῆσθαι δὲ τούτου φίλον Ὀπιμίῳ τινά, Σεπτουμουλήϊον· ἦν γὰρ προκεκηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἰσοστάσιον χροσίου τοῖς ἀνενεγκοῦσι τὴν Γαΐου καὶ Φουλβίου κεφαλὴν. Ἀνηνέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σεπτουμουλήϊου περιπεπαρμένη δόρατι πρὸς τὸν Ὀπίμιον καὶ ζυγοῦ κομισθέντος ἐντεθεῖσα λίτρας ἑπτακαίδεκα καὶ δίμοιρον εἴλκυσε, τοῦ Σεπτουμουλήϊου καὶ περὶ τοῦτο μαροῦ γενομένου καὶ κακουργήσαντος· ἐξελὼν γὰρ τὸν ἐγκέφαλον ἐνέτηξε μόλυβον. Οἱ δὲ τοῦ Φουλβίου τὴν κεφαλὴν κομίσαντες (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων) οὐδὲν ἔλαβον. Τὰ δὲ σώματα καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη, τρισχιλίων ἀναρεθέντων· καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον. Ἀπεῖπαν δὲ πενθεῖν ταῖς γυναῖξι, τὴν δὲ Γαΐου Λικιννίαν καὶ τῆς προικὸς ἀπεστέρησαν. Ὁμότατον δὲ προσειργάσαντο τοῦ Φουλβίου τὸν νεώτερον υἱόν, οὔτε χειρὰς ἀνταράμενον οὔτ' ἐν τοῖς μαχομένοις γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ σπονδὰς ἐλθόντα πρὸ τῆς μάχης συλλαβόντες καὶ μετὰ τὴν μάχην ἀνελόντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτου

καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων μᾶλλον ἠγίασε τοὺς πολλοὺς τὸ κατασκευασθὲν Ὀμονοίας ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Ὀπιμίου· σεμνύνεσθαι γὰρ ἐδόκει καὶ μέγα φρονεῖν καὶ τρόπον τινὰ θριαμβεύειν ἐπὶ φόνοις τοσούτοις πολιτῶν. Διὸ καὶ νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ νεῶ παρενέγραψάν τινες τὸν στίχον τοῦτον· «ἔργον ἀπονοίας ναὸν Ὀμονοίας ποιεῖ».

III'. — Οὗτος μέντοι πρῶτος ἐξουσία δικτάτωρος ἐν ὑπατείᾳ χρησάμενος καὶ κατακτείνας ἀκρίτους ἐπὶ τρισχιλίοις πολίταις Γάϊον Γράγχον καὶ Φούλβιον Φλάκκον, ὧν ὁ μὲν ἦν ὑπατικὸς καὶ θριαμβικός, ὁ δὲ τῆς καθ' αὐτὸν ἡλικίας ἀρετῇ καὶ δόξῃ πεπρωτευκώς, οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς Ἰουγούρθαν τὸν Νομάδα πρεσβευτῆς διεφθάρη χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ δίκην ὀφλῶν αἰσχίστην δωροδοκίας ἐν ἀτιμίᾳ κατεγήρασε μισούμενος καὶ προσηλακιζόμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα ταπεινοῦ γενομένου καὶ συσταλέντος, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκφήναντος, ὅσον εἶχεν ἕμερον καὶ πόθον τῶν Γράγχων. Εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδείξαντες ἐν φανερωῦ προυτίθεντο καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐφρονεύθησαν, ἀφιερῶσαντες ἀπῆρχοντο μὲν ὧν ὥραι φέρουσι πάντων, ἔθουον δὲ καὶ καθ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον ὥσπερ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφροϊτῶντες.

IV'. — Καὶ μέντοι καὶ ἡ Κορνηλία λέγεται τά τ' ἄλλα τῆς συμφορᾶς εὐμενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν καὶ περὶ τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἀνηρέθησαν, εἰπεῖν, ὡς ἀξίους οἱ νεκροὶ τάφους ἔχουσιν. Αὕτη δὲ περὶ τοὺς καλουμένους Μισηνοὺς διέτριβεν, οὐδὲν μεταλλάξασα τῆς συνήθους διαίτης. Ἦν δὲ πολύφιλος καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐ-

τράπεζος, αἰεὶ μὲν Ἑλλήνων καὶ φιλολόγων περὶ αὐτὴν ὄντων, ἀπάντων δὲ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. Ἡδίστη μὲν οὖν ἦν αὕτη τοῖς ἀφικνουμένοις καὶ συνοῦσι καὶ διηγουμένη τὸν τοῦ πατρὸς Ἀφρικανοῦ βίον καὶ δίαιταν, θαυμασιωτάτη δὲ τῶν παίδων ἀπενθήσῃ καὶ ἀδάκρυτος μνημονεύουσα καὶ πάθη καὶ πράξεις αὐτῶν, ὅσπερ ἀρχαίων τινῶν, ἐξηγουμένη τοῖς πυνθανομένοις. Ὅθεν ἔδοξεν ἐνίοις ἔκτους ὑπὸ γήρως ἢ μεγέθους κακῶν γεγονέναι καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀναίσθητος, αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀναισθητοῖς οὔσιν, ὅσον ἐξ εὐφυΐας καὶ τοῦ γεγονέναι καὶ τετράφθαι καλῶς ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς ἢ τύχῃ φυλαττομένης μὲν τὰ κακὰ πολλάκις περίεστιν, ἐν δὲ τῷ πταῖσαι τὸ φέρειν εὐλογίστεως οὐ παραιρεῖται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ

Κεφάλαιον Α'

1. ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ.—*Τὴν πρώτην ἱστορίαν*, τοῦ; δύο πρώτου; βίου;—*ἀποδεδωκότες, ἀπεσταλκότες, πέμψοντες*—*πάθη, πικθήματα—συζυγία, ζεύγει*—*ἀντιπαραβάλλω, συγκρίνω*—*τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα, ἢ ὑπόληψις αὐτοῦ ὡ; ἐνχρέτου ἀνδρός;—διάφορος, πολιτικός ἐχθρός*—*λαβεῖν ἐνν. σύζυγοι—τελευτή (τοῦ βίου), θάνατος—σκεψαμένους τὸ τέλος, ἐξετάσντες τὸ θεῶμα—οὐκ ἔαν ἐνν. ὡ; ἀντικ. τὸν Τιβέριον—ἀνελεῖν, ἀποκτεῖναι· ὁ ἐνεστώ; — διαίρειν περὶ θάτερον, ἀποφινεσθαι διηρημένως περὶ ἑκτέρου—τελευτηῆσαι τὸν Τιβέριον λέγεται—ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν οἶκον, λαβοῦσα τὴν ἀντροπὴν τῶν παίδων καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ οἴκου—δόξαι· τίσιν;—ἐλόμενον, προτιμήσαντα· ὁ ἐνεστώ;—ἢ γε=ἔπειδὴ αὕτη, ὡ; γνωστόν—κοινοῦμαί τινί τι, κοινὸν μετὰ τινος καθιστῶ, μεταδίδωμί τινί τινος—διάδημα, τὸ βρασιλικὸν στέμμα, τὴν βρασιλείαν—μνῶμαι, ζητῶ—χηρεύω, εἶμι χήρα—συνοικῶ τινι, ὑπανδρεύομαι μετὰ τινος—διαγίνομαι, ἐπιζῶ—φιλητέμως, ἐπιμελῶ;—πελαιδεῦσθαι ἢ πεφυκέναι, ὅτι εἶχον παιδευθῆ ἢ εἶχον γεννηθῆ ἐκ φύσεως ἐνάρετοι τ. ἔ. ἢ ἀρετὴ αὐτῶν ἢ τοῦ μᾶλλον ἐπίκτητος ἢ φυσική.*

2. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ.—*Πρώτην ἱστορίαν*· ὁ Πλούταρχος τὸ ζεῦγος τοῦτο τῶν βίων τοῦ Τ. καὶ τοῦ Γ. Γράγχου παραβάλλει πρὸς τὸ ζεῦγος τῶν Λακωνίων Ἄγιδος καὶ Κλεομένη; τῶν βρασιλέων· βιογραφίης δὲ τοῦ; Ἑλληνικῆ; πρότερον καὶ ἀποστείλας εἰς τὸν φίλον του Γ. Σύσιον Σενεκίωια τὸν ὑπατικόν, ἀποστέλλει

νόν, ὡς ὑπέσχετο αὐτῷ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ζεῦγος — *Τιμητῆς* (λατ. censor) ἦτο ὁ Τ. τὸ 585/169 (585 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, 169 πρὸ Χριστοῦ) — *Λίς* ὑπάτευσεν τ. ἔ. ἐγένετος ὕπατος (λατ. consul) ὁ Τ. τὸ 577/177 καὶ τὸ 591/163 — *Θριάμβους* κατήγαγε δύο (λατ. triumphum agere), τὸν πρῶτον ὡς στρατηγὸς (λατ. praetor) τῷ 576/178 νικήσας τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τὸν ἕτερον τῷ 579/175 ὡς ἀνθύπατος (λατ. proconsul) νικήσας τοὺς Σαρδινίους — *Πρεσβυτέρω*· διότι εἶχεν ὑπερβῆ τὸ 50 ἔτος, ὅτε ἔλαβε γυναῖκα τὴν Κορνηλίαν — *Πτολεμαῖος*, ὁ καλούμενος Ἐυεργέτης, ἐρίσας πρὸς τὸν ἀδελφὸν Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα κατέφυγεν εἰς Ῥώμην καὶ εὗρεν ἴσως ὑποδοχὴν ἐν τῷ φιλοξένῳ οἴκῳ τῆς Κορνηλίας — *Διάδημα*· ἦτο μετὰ λευκῶν στιγμάτων κυανῇ ταινίᾳ περὶ τὴν τιάραν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἣν κατόπιεν ἐφόρει καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλοι τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου βασιλεῖς — *Μίαν* ἰῶν θυγατέρων ἐνν. τὴν Σεμπρωνίαν — *Φιλοτίμως* ἐξέθρεψε διὰ τῶν Ἑλληνικῶν μάλιστα συγγραμμάτων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κικέρων ἐν Βρούτιῳ 104.

Ἐξοφύλακτον ΒΒ'

1. Γ. — *Πλάσσομαι*, εἰκονίζομαι (ἐν λίθῳ ἢ μετάλλῳ ἢ πηλῷ) — *γράφομαι*, ζωγραφίζομαι — *πυκτικός*, ὁ ἡσκημένος εἰς τὴν πυγμὴν, ὁ πυγμαχός — *δρομικός*, ὁ ἡσκημένος εἰς τὸν δρόμον, ὁ δρομεύς — *ἐλευθεριότης*, ἡ περὶ τὰς δαπάνας μεγαλοφροσύνη — *λογιότης*, ἡ πολυμάθεια — *ἐμφέροια*, ἐμειότης — *πολιτεία*, ἡ πολιτικὴ πρᾶξις — *οἶον*, τρόπον τινά — *ἐξανθῶ*, ἐκφύομαι, ἔρχομαι εἰς φῶς — *οὐ χεῖρον* — βέλτιον — *προεκτίθεμαι*, πρότερον διηγούμαι — *ιδέα*, μορφή — *βλέμμα*, ὄψις — *κίνημα*, σχῆμα — *καταστηματικός*, κόσμιος, ἤρεμος — *ἐντονος*, ὀρηκτικός — *ἐν μιᾷ χώρᾳ*, ἐν τῇ αὐτῇ θέσει — *βέβηκα* — ἔστηκα ἐν τῷ βήματι — *περισπῶ*, περιαιρῶ, ἀφαιρῶ — *τήβεννος* (λατ. toga), μανδύας — *περιβολή*, ἱμάτιον — *ἀλοάω*, πλήττω, πατάσσω — *φοβερός*, φόβον πρξενῶν, ἐπιθλητικός — *περιπαθῆς* εἰς *δεῖνωσιν*, πλήρης πάθους εἰς τὸ παρουσιάζειν μεγάλα καὶ φοβερά (δεινὰ) τὰ

πράγματα—ἐπαγωγὸς οἴκτου, κατάλληλος νὰ κινῆ τὸν οἴκτον — τῆ λέξει, ὡς πρὸς τὴν φράσιν—διαπεπονημένος, μετὰ πόνου ἐπεξεργασμένος — πιθανός, ἱκανός νὰ ἐλκύῃ τὴν πίστιν, πειστικός—γεγανωμένος, λαμπρός (ἐκ τῶν ῥητορικῶν σχημάτων)—εὐτελής, ὀλιγαρκής — ἀφελής, ἀπλοῦς — τοῖς ἄλλοις παραβαλεῖν, πρὸς τοὺς ἄλλους παραβαλλόμενος — νεοπρεπής, νεανικός, ἀβροδίαιτος—περιεργος, ὁ περισσῶς περὶ τι ἐργαζόμενος, φροντίζων — ἐπρίαιτο, ἠγόρασεν ὁ ἐνεστώς ; — ἦθος, ὁ χαρακτήρ—ἐπεικής, μαλακός — παρὰ γνώμην, ἀκουσίως—ἐκφέρομαι, παραφέρομαι — ἀποξύνω τὴν φωνήν, ὀξεῖαν καθιστῶ τὴν φωνήν — ἐκτροπή, ταραχή, σύγχυσις — οἰκέτης, δοῦλος—ὀπηνίκα, ὀσάκις—παραρροήννυμαι, συγκεκομμένην τὴν φωνήν ἔχω—ἀνιείς, χαλαρώνων· τὸ ῥῆμα ; — εὐανάκλητος, ὁ εὐκόλως ἀνακαλούμενος εἰς τὸ πρότερον σχῆμα.

2. Π—Οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης καὶ ὑπὸ τῶν λιθοξόων καὶ ὑπὸ τῶν ζωγράφων εἰκονίζοντο μὲν ὅμοιοι ὡς ἀδελφοί, διεφαίνετο δὲ ἐν τε τοῖς ἀγάλμασιν αὐτῶν καὶ ταῖς γραφαῖς ἡ διαφορὰ τοῦ πυγμάχου (Πολυδεύκου) καὶ τοῦ δρομέως (Κάστωρος)—Κλέων «δοκεῖ μάλιστα διαφθεῖραι τὸν δῆμον ταῖς ὀρμαῖς καὶ πρῶτος ἐπὶ τοῦ βήματος ἀνέκραγε καὶ ἐλοιδορήσατο καὶ περιζωσάμενος ἐδημηγόρησε, τῶν ἄλλων ἐν κόσμῳ λεγόντων», λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείᾳ Ἀθηναίων 28—Δελφῖνες ἦσαν ἴσως ἐπιπλα ἔχοντα βάσιν ὅμοιαν πρὸς δελφίνα ἢ πολυτελῆ ἀγγελία ἔχοντα σχῆμα δελφίνος—Λίτρα· ῥωμαϊκὸν μέτρον βάρους 12 οὐγγιών—Δραχμὴ ἐνταῦθα εἶναι τὸ ῥωμαϊκὸν θηνάριον ἴσον πρὸς 7—8 σημερινὰς δραχμάς—Φωνασικὸν ὄργανον, ὃ ἄλλα· χου καλεῖ τονάριον, ἦτο εἶδος συρίκτρας κανονίζούσης τὴν φωνήν.

Κεφάλαιον Γ'

Τοιαῦται· ὅποια ; — πολιτείαν· πβ. κεφ. 2 «περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας»—ἀπαρτῶμαι, χωρίζομαι, ἀπομακρύνομαι—οὐχ ἥμιστα, μάλιστα—διαλυμαίνομαι, παντελῶς φθείρω—συμβάλλω, συνενῶ—μεγάλην ἂν γενομένην = ἡ μεγάλη ἂν ἐγένετο, εἰ . . .

Ἰερόγλιον Α'

1. Γ—*Ἐκ παίδων γίγνομαι*, νεανίας γίνομαι—*εὐγένεια*, ἡ ἐξ ἐπιφαναῦς γένους καταγωγή—*αὐγουρ* (λ. *augur*), οἰωνοσκοπός—*ὕπατικός* (λ. *consularis*), ὁ χρηματίσας ὕπατος—*τιμητικός* (λ. *ensorius*), ὁ χρηματίσας τιμητής—*προγεγραμμένος τῆς βουλῆς*, πρόκριτος τῆς Συγκλήτου—*τοὺς καθ' αὐτόν*, τοὺς συγχρόνους του—*ὑπεραίρω* τινά, ὑπεβάλλω τινά—*φιλοφρονοῦμαι* τινά, φιλοφρόνως διαλέγομαι πρὸς τινά—*μνῶμαι* τινά *νυμφίον*, ζητῶ τινά ὡς γαμβρόν (πδ. κεφ. 1 «*μνωμένου τὸν γάμον*»)—*καταίνεσις*, συγκατάθεσις, ἀρραθὼν—*καθομολογῶ*, ὑπισχνοῦμαι εἰς γάμον, ἀρραθωνίζω—*ἀνέκδοτος* καὶ *ἀνέγγυος*—*οὗτ' ἐκδεδομένη οὗτ' ἠγγυημένη* (ἀνδρῖ), ἦτοι οὕτε ὑπανδρευμένη οὕτε ἀρραθωνισμένη—*ἐκφέρω*, γεννῶ, παράγω—*εὐταξία*, πειθαρχία—*ἀριστεία*, ἀριστον ἔργον, ἀνδραγαθία—*ἀπαλλάττομαι*, ἀναχωρῶ.

2.—Π. Οἱ *Augures* 6 κατ' ἀρχὰς ὄντες καὶ ἐπὶ Σύλλα 15 ἀπετέλουν σύλλογον ἱερατικόν, ὅστις ἠσχολεῖτο εἰς τὴν οἰωνοσκοπίαν καὶ ἠρωτάτο περὶ τῶν περὶ τοὺς οἰωνοὺς ἐλαττωμάτων δημοσίας τινὸς πράξεως—*Ἀππιος Κλαύδιος* Ποῦλχερ ὕπατος τὸ 611/143 καὶ τιμητής τὸ 618/136—*Προγεγραμμένος τῆς βουλῆς* (λ. *princeps senatus*), πρῶτος ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Συγκλήτου, εἶχε μὲν μεγάλην τιμὴν, οὐδὲν δὲ δικαίωμα πλεῖον τῶν ἄλλων συγκλητικῶν, ἦτο ἀπλῶς πρῶτος ἐν ἴσοις (*primus inter pares*)—*Πολύβιος*, ὁ διάσημος ἱστορικός ἐκ Μεγαλοπόλεως (205—120 π. Χ)—*ἐν Λιβύῃ*—κατὰ τῆς Καρχηδόνας—*Φάννιος*· C. Fannius συγγραφεὺς ἱστορικοῦ ἔργου (*annales*), φίλος τῶν Γράγγων.

Ἰερόγλιον Β'

1. Γ—*Βαρύποτος* (βαρὺς πότιμος), ἀτυχής—*παράλογος*, ἀπροσδόκητος—*πράγματα ἐναντία* (λ. *res adversae*), συμφοραὶ—*τὸ συνειτὸν καὶ ἀνδρεῖον*—ἡ σύνεσις καὶ ἀνδρεία—*αἰδώς*, σεβασμὸς—*ὑπὸ τῶν κακῶν* (ἐκυτοῦ), ἕνεκα τοῦ ἀτυχημάτων του

—ἀναξεύγνυμι, ἀναχωρῶ—λαμβάνω, καταλαμβάνω—ἐγκυκλιῶ·
μαί τι, περικυκλῶ τι—τόποι χαλεποί, δυσχωραίαι—ἔχω διάφου-
ξιν, παρέχω τρόπον διαφυγῆς—ἀπομυγνῶσκω, ἀπελπίζω, δὲν προ-
σδοκῶ—τὴν ἐκ τοῦ βιάζεσθαι (τοὺς Ν.) σωτηρίαν, τὴν διὰ τῆς
ἀντιστάσεως πρὸς τοὺς Ν. (καὶ ἤττης αὐτῶν) σωτηρίαν—ἐπικη-
ρυκεύομαι, διὰ κήρυκος διαπραγματεύομαι—σπονδαὶ καὶ δια-
λύσεις, συνθήκαι καὶ διαλλαγαί—κελεύω, παρακαλῶ—ἐπεπόν-
θεσαν, εἶχον δεῖξει ταύτην τὴν (εὐμενῆ) διάθεσιν—καταστρέ-
φομαί τινα, ὑποτάσσω τινὰ—εἰρήνην τίθεμαι=εἰρήνην ποιῶ-
μαι—ἐμπεδῶ τι, ἔμπεδον, στερεὸν τηρῶ τι, δὲν παραδιάζω τι—
συγγίγνομαι, συνομιλῶ, διαπραγματεύομαι—τὰ μέν.. τὰ δέ, εἰς
ἄλλα μέν, εἰς ἄλλα δέ—ἐσπείσατο· ἀόρ. τοῦ σπένδομαι=σπονδὰς
ποιῶμαι—περιφανῶς, ἄνευ ἀμφιβολίας, βεβαίως—θεραπεία=
οἱ θεράποντες, δοῦλοι τῶν ἐφοδιοκομπῶν τοῦ στρατοῦ — οἱ ἔξω
τάξεως (τοῦ στρατοῦ), οἱ μικροπωληταί.

2.—Η. Ταμίαις (quaestor) τῷ 617/137 αἴρθεῖς ὁ Τ. συνε-
ξοστράτευσε τῷ ὑπάτῳ ὡς ταμίαις ἐπαρχιακῶς (provincialis) —
Ἐλαχε· διότι διὰ κλήρου ὠρίζετο τίς τῶν ταμιῶν ἔμελλε νὰ
ἀκολουθήσῃ ὑπατον ἢ ἀνθύπατον ἀπερχόμενον εἰς ἐπαρχίαν —
Νομαντινοὶ κάτοικοι τῆς Νομαντίας ἐν τῇ Hispania Tar-
raconensis, οἵτινες πολλάκις ἀποκρούσαντες ἐπόδους τῶν
Ῥωμαίων ὑπετάγησαν τέλος εἰς αὐτοὺς τῷ 133 π. Χ. ὑπὸ Σκι-
πίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ—Κατὰ τῶν Ἰβήρων ἐπολέμησεν ὁ πα-
τήρ τῶν Γράγχων τῷ 180 π. Χ. ὡς πράκτωρ — Οἱ ἔξω τάξεως
(extra militiae) ἦσαν οἱ παρακολουθοῦντες τὸν στρατὸν κά-
πηλοι μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, λιχαιοὶ δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κα-
λούμενοι.

Κεφάλαιον ΣΤ'

1.—Χάραξ· ὁ ἐν κεφ. ε' εἶπε στρατόπεδον—χρῆμα, πρᾶγμα
(κινήτων) — διαπορθῶ, διαρπάζω, λαφυραγωγῶ — πινακίδες,
λογιστικὰ βιβλία — γραμμα, ἔγγραφον—λόγος (ratio), λογα-
ριασμός — περὶ πολλοῦ ποιῶμαί τι, σπουδαῖον θεωρῶ τι —
ἀπολαμβάνω, λαμβάνω ὀπίσω, ἀνακτῶμαι—δέλτος=πινακίς—
διαβολή, ἀφορμὴ διαβολῆς, συκοφαντίας — ἀπολογίζομαι περὶ

των ὀκονομημένων, δίδω ἀπολογισμὸν τῆς οἰκονομικῆς μου διαχειρίσεως—*ἡσθέντες*, εὐχαριστηθέντες· τὸ ῥῆμα; —*τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας*, διότι συνέπεσε νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην αὐτῶν—*παρακαλῶ*, προσκαλῶ — *ἐμφύομαι ταῖς χερσί*, ἐγκαρδίως χαιρετίζω (πδ. Ὀμήρου Β 253 «ἐν δ' ἄρα οἱ φῶ χειρὶ» καὶ ω 410 «ἐν χεῖρεσσι φύοντο») — *λιπαρῆς εἰμι δεόμενος*—*λιπαρῶ*, θερμῶς παρακαλῶ — *περιέχομαι τινος*, σφιγκτὰ κρατοῦμαι ἔκ τινος; ἔχω τὸν νοῦν ἐστραμμένον εἰς τι, σφοδρῶς ποθῶ τι — *ἀριστον*, γεῦμα — *ἐμφαγεῖν*, φαγεῖν ἐσπευσμένως· τὸ ῥῆμα; — *ἀπέδοσαν*· πδ. ἀνωτ. ἀπολαβεῖν—*ἀσπάζομαι*, ἀποχαιρετίζω—*φιλοφρονοῦμαι τινα*· πδ. κεφ. δ' «φιλοφρονηθεὶς τὸν Τιθέριον».

2. Π. — *Χάραξ* (vallum) κυρίως ἐλέγοντο οἱ πάστχοι οἱ περιβάλλοντες τὸ στρατόπεδον (castra), εἶτα δὲ καὶ αὐτὸ τὸ στρατόπεδον—*Πινακίδες ἢ δέλτοι* (tabulae) ἦσαν σανίδια ἐπαγλημιμένα διὰ κηροῦ καὶ ἐκ' αὐτῶ ἐγγραφον.

Κεφάλαιον Ζ'

1.—Γ. *Αἰτίαν*, ἀποδοκιμασίαν (ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνεπισήμως)—*κατηγορίαν*, ἀποδοκιμασίαν (ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπιστήμως)—*αἰσχος*, ὁ προξενῶν αἰσχος—*ἀναφέρω*, ἀποδίδω — *δυσχεραίνω τι*, βρῆως φέρω τι, δυσφορῶ ἐπὶ τινι — *ἀγαπῶ*, στέργω—*τοὺς ἐφαψαμένους*, τοὺς συμπράξαντας· τὸ ῥῆμα; — *προῦβαλον*, προσέτριψαν (εἰς τοὺς πολεμίους)—*τῶν ὁμολογημένων*, τῶν συμφωνιῶν, συνθηκῶν — *τρέπω*, ἀναφέρω, ἐπιρρίπτω — *σπουδῆ*, ἀφροσύσις— *ἐκφαίνω*, φανερόνω — *φείδομαι*, λυποῦμαι, συγχωρῶ—*ἐν αἰτίαις εἰμι*—*αἰτίαν ἔχω*, κατηγοροῦμαι—*ἐμπεδωθῆναι*· πδ. κ. 4 «ἐμπεδούντα»—*σπουδάξω*, ἐνεργῶ — *οἰκείου*, γυναικαδέλφου· ἴδε κ. 4— *ἐπαίρω*, παροξύνω, ἐρεθίζω—*τὰ τῆς διαφορᾶς*, ἡ διαφορά, ἡ ἔρις—*ἀνήκεστος* (ἀκούμαι, πανάκετα), ἀθεράπευτος—*ἐκπίπτω*, καταλήγω—*πολίτευμα*—*πολιτεία* κεφ. 2—*ἤψατο τῆς πολιτείας*, ἐπεχείρησε τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν.

2. Π.—ὑπὸ *Σαυνιτῶν* τῷ 321 π. Χ. ἀφείθησαν οἱ ὕπατοι Τ. Βετούριος καὶ Σπ. Ποστούμιος, *Χιλιάρχοι* δὲ (tribuni militum) τότε ἦσαν ὁ Τ. Νουμίτιος καὶ Κ. Μάλιος — *Περὶ Νομαντίαν*, ἣν ἐξεπόρθησε τῷ 133 π. Χ.

Ἡ εὐφύλακτον III'

1. Γ.—'Αποτέμνομαί τι, βίη καταλαμβάνω, κυριεύω τι—πι-
πράσκω, πωλῶ—δημοσία (γῆ=ager publicus), κτήμα τοῦ δη-
μοσίου—δίδωμι νέμεσθαι, μισθῶ—ἀποφορὰ (vectigal), μίσθωμα
—τελῶ, πληρώνω—ὑπερβάλλω, προσφέρω ἀνώτερον ποσόν, πλει-
οδοτῶ—ἐξελαύνω, ἐκδιώκω—οὐκ ἐῶ, ἀπαγορεύω—ἐπέχω,
συγκρατῶ, κωλύω—γράμμα, νόμος—κατὰ χώραν μένω, διακίμνω
εἰς τὸν τόπον μου—μοῦρα, μερλίον—ὑπόβλητος, ὑποβολιματός,
πλαστός—αἰσθῆσθαι ὀλιγανδρίας, νὰ αἰσθανθῆ, νὰ ἴδῃ ὅτι
εἶχεν ὀλίγους ἄνδρας—δεσμοτηρίων βαρβαρικῶν, δεσμοτῶν
(δούλων) βαρβάρων—ἐν ἄστει (Urbi), ἐν Ῥώμῃ—συνήθης,
ἐταίρος, μαθητῆς—προσφώνησις, ἀφιέρωσις—γράμμα, σύγ-
γραμμα—συνεπαιτιῶμαί τινα, συγκατηγορῶ τινα—ἡλικιώτης,
συνηλικιώτης—περὶ τὰς συνηγορίας ἐν δίκαις—ὄν . . . ἠθέ-
λησεν . . . ὑπερβαλέσθαι—παραλλάσσω, ὑπερτερῶ—παρά-
βολος, ταλμηρός, ἐπικίνδυνος—ἔχοντος=παρέχοντος (τοῖς πο-
λίταις)—νέμω, βύσκω—ἐπίσακτος, ξένος—ἐξάπτω, ἀνάπτω,
κινῶ—μνήμα, δημόσιον οἰκοδόμημα—ἀναλαμβάνω=ἀνακτῶμαι.

2. Π.—'Εγράφη νόμος τῷ 375 π. Χ. ὑπὸ τοῦ δημάρχου Γ. Δικινίου
Στόλωνος περὶ μεγέθους τῶν ἀγρῶν (de modo agrorum)—
Πλέθρον (jugerum) τὸ Ῥωμαϊκὸν ἴσεται πρὸς τρεῖς περίπου ση-
μερινὰ στρέμματα—Γ. Δαίλιος ὑπατεύσας τὸ 100 π. Χ.—Σαπίνης
=sapiens (ἐκ τοῦ sapio=εἶ φρονῶ)—Δήμαρχος ἐξελέγη ὁ
Τ. τῷ 133 π. Χ.—Περὶ Διοφάνους καὶ Βλοσίου τῶν Στωϊκῶν
φιλοσόφων ἔχομεν ἀξιόλογον βιβλίον ἐν τῇ γλώσσῃ μας ὑπὸ
Μ. Ῥενιέρη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1873 ἐκδοθὲν—Κυμαῖος· κάτοικος
τῆς παρὰ τὴν Νεάπολιν τῆς Κάτω Ἰταλίας πόλεως Κύμης
(Cumae), ἐξ ἧς ὁ Ἑλληνικὸς ἀλφάβητος καὶ ὁ Ἑλληνικὸς κα-
θόλου πολιτισμὸς ἐγένοντο τὸ πρῶτον γνωστοὶ εἰς τοὺς Ῥω-
μαίους—'Αντίπατρος· ἐκ τῆς Ταρσοῦ (πατρίδος τοῦ ἀποστόλου
Παύλου) τῆς Κιλικίας, μαθητῆς τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Παναί-
τιου—Σπ. Ποστούμιος ὑπάτος τὸ 110 π. Χ.—Μνήματα νοεῖ
τοὺς ναοὺς, τὰ θεάτρα, τὰ γυμνάσια κ.τ.λ.

Ἰκεφάλαιον Θ'

1. Γ—'Εφ' ἑαυτοῦ=καθ' ἑαυτόν, μόνος—συντίθημι νόμον, συντάττω νομοσχέδιον — πολίτης, συμπολίτης — νομοδείκτης (juris consultus), νομομαθής — εἰς ἀδικίαν, κατὰ ἀδικίας — δίκην δίδωμι, τιμωροῦμαι· τιμωρῶ ;—ξημίαι, πρόστιμον—τιμὴ (pretium), ἀποξημίωσις — ἐκβαίνειν, ἀποχωρεῖν — παραδέχασθαι τινα = παραδιδόναι τινί — ἐκανόρθωσις εὐγνώμων, διόρθωσις (τοῦ κακοῦ) πράξις, μαλακῆ—ἀγαπῶ, εἶμαι εὐχαριστημένος— παρείς· ἀόρ. μετοχ. τοῦ παρήμι = ἐῶ, καταλείπω, ἐπιλανθάνομαι — φιλονικία, φιλόνομος διάθεσις — νομοθέτης (auctor legis), ὁ εἰσηγητῆς τοῦ νόμου—δι' ἔχθους ἔχω τινὰ = ἐχθαίρω, μισῶ τινα — ἀποτρέπειν τὸν δῆμον· ἀπὸ τίνος ;— γῆς ἀναδασμὸς (divisio agrorum), ἐκ νέου διαμοιρασμὸς τῆς χώρας—σύγχυσις τῆς πολιτείας, ἀνατροπὴ τοῦ πολιτεύματος— πάντα πράγματα κινῶ, ἀνατρέπω τὸ ἔλρον κράτος— περαιῖνω, φέρω εἰς πέρας, κατορθώνω τι—πρὸς ὑπόθεσιν, ὑπὲρ ὑποθέσεως — φανυλότερα (συγκριτικὸν ἀντιθέσεως) = οὐχὶ χρηστὰ—περιχέσμαι τῷ βήματι, περικυκλῶ τὸ βῆμα — καθίσταμαι, ἵσταμαι, λαμβάνω θέσιν—νέμομαι τι, ζῶ ἐν τινι τόπῳ—κοιταῖον=κόιτη —κατάδουσις, κταφύγιον — ἄοικος, ἄστεγος (ὁ μὴ ἔχων ἴδιον οἶκον) — ἀνίδρυτος, ἀνέστιος (ὁ μὴ ἔχων μόνιμον κατοικίαν)— αὐτοκράτωρ (imperator)=στρατηγός— ἡρίον (sepulcrum), τάφος—κύριοι τῆς οἰκουμένης=domini orbis terrarum — βῶλον γῆς.

2. Π — Κράσσος· P. Licinius Crassus ὑπάτος τὸ 131 π. X.—'Αρχιερεὺς· pontifex maximus, ἀνήκων εἰς τὸν ἱερατικὸν τοῦτον σύλλογον (pontifices), ἔστις ἡρωτάτο περὶ πάσης ἀμφισβητήσεως ἀναπερομένης εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν πρὸς τὸ θεῖον καθηκόντων τῆς πόλεως—M. Σκαιβόλας· P. Mucius Scaevola ὑπάτος τὸ 133 π. X. καὶ ἐπιφανὴς νομοδιδάσκαλος —'Αππιος Κλαύδιος· ἴδε κ. 4.

Κεφάλαιον Ι'

1. Γ—*Τεύτους... τοὺς λόγους... οὐδεὶς ὑφίστατο, ὑπέμενε, ἠδύνατο* ν' ἀντικρούη—*πάθους τῆς ψυχῆς τοῦ Τ.*—*κατιόντας, ἀπευθυνομένους* (ὑπὸ τοῦ ἄνω ἐν τῷ βήματι Τ. πρὸς τὸν κάτω ἰστάμενον λαόν)—*συνεξανιστάμενον τῷ Τ. κατὰ τῶν ἐναντίων*—*ἀντιλέγειν* τίνι;—*τρέπομαι, στρέφω* τὰς ἐνεργείας μου, ἀποτείνομαι—*ἐμβριθῆς τὸ ἦθος, σταθερὸς τὸν χαρακτήρα*—*συνήθης* ἰδὲ κ. 8—*ἀναδύομαι, ἀποσύρομαι, ἀπαρνοῦμαι*—*λιπαρῶ* πβ. κ. 6 «*λιπαρεῖς ἦσαν*»—*ἀντικαθίσταμαί τινα*=ἀντιτάσσομαι τινα—*διακρούομαι τὸν νόμον, προσπαθῶ* νὰ μὴ ψηφισθῇ τὸ νομοσχέδιον—*τὸ κράτος, ἡ νίκη*—*οἱ πολλοὶ τῶν δημάρχων*—*ἐνίσταμαι*=ποιοῦμαι ἐνστασιν, ἀνθίσταμαι—*πρὸς τοῦτο, ἐνώπιον τοιαύτης διαγωγῆς τοῦ Ὀκταβίου*—*ἐπανείλετο* ἄρ. τοῦ *ἐπαναιροῦμαι, ἀποσύρω*—*ἠδίων, ἀρεστότερον* τὸ θετικόν;—*εἰσφέρω, προτείνω*—*ἐξίσταμαι, ἀπομακρύνομαι*—*παρὰ τοὺς προτέρους νόμους* τίνας;—*ὁμοῦ τι, σχεδὸν*—*ἄκρα σπουδῆ, μέγα ἐνδιαφέρον*—*ἀντεριεῖδω, ἀνταγωνίζομαι*—*φαῦλον, κακόν, βαρὺν λόγον*—*προπίπτω, ἐκφεύγω* (ἐκ τοῦ στόματος)—*ἀνεπιτήδειος, πρόστυχος*—*ἐν βακχεύμασιν, ἐν συμποσίοις καὶ μέθαις*—*ἐν φιλοτιμίαις, ἐν φιλονικίαις προερχομέναις ἐκ φιλοτιμίας* (φιλοδοξίας)—*τὸ πεφυκέναι καὶ πεπαιδευθῆναι* ἴδε κ. 1—*ἐφίστησι καὶ κατακοσμεῖ, συγκρατεῖ ἐν τῇ κοσμιότητι*—*ἐνέχομαι τῷ νόμῳ, δεσμεύομαι, ὑπέκειμαι* εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου—*καὶ* (ἐπεξηγ.)= ἄτε, διότι—*συχνήν, πολλήν*—*παρεῖναι* (παρήγημι)= ἀφείναι—*ὑφίσταμαι, ὑπισχνοῦμαι*—*τὴν τιμὴν* τίνος;—*ἐκ τῶν ἰδίων ἐνν. χρημάτων*—*διάγραμμα, διάγγελμα*—*χρηματίζειν, λειτουργεῖν, ἐργάζεσθαι*—*διαφέρεται ψηφος, γίνεται ψηφοφορία*—*οἰκονομία, λειτουργία, ὑπηρεσία*—*συνίστασαν τοὺς ἀναιρήσοντας, συνωμότας παρεσκευάζον, ὅπως δολοφονήσωσιν αὐτὸν*—*ὑποζώννυμαι, κρυφίως ὑπὸ τὴν ζώνην κρεμῶ.*

2. Π—*Διεκρούετο τὸν νόμον διὰ τῆς καλούμενης ἐνστάσεως* (intercessio), καθ' ἣν ἤρκει καὶ ἐνὸς μόνου δημάρχου ἢ ἄρχοντις (veto), ἵνα ματαιώσῃ τὰς προτάσεις οἰοῦδήποτε ἄρχοντος καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν συναδέλφων του—*Ἐν βακχεύμασιν* ἐκ

τοῦ Εὐριπίδου (ἐν Βάκχαις 317) λέγοντος «καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν οὖσ' ἢ γε σώφρων οὐ διαφθαρθήσεται» — *Διάγραμμα*· οἱ δήμαρχοι ἡδύνατο πᾶσαν ἀπόφασιν τῶν ἀρχόντων διὰ διαγράμματος αὐτῶν (edictum) νὰ κωλύωσιν, μόνῃ δὲ ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν ἔνστασις ἡδύνατο νὰ περιστείλῃ τὴν δύναμιν αὐτῶν — Ἐν τῷ τοῦ *Κρόνου ἱερῷ* (templum Saturni) ὑπῆρχε τὸ δημόσιον ταμεῖον (aerarium) — *Τὰς ἐσθῆτας μετέβαλον* (mutare vestem) εἰς δῆλωσιν πένθους — *Δόλωνες*· ξιφίδια ἐν ξύλοις ἀποκεκρυμμένα, ὅμοια πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ἰταλιστὶ λεγόμενα stiletta.

Ἰκεφάλαιον ΙΑ'

1. Γ' — *Ἐνστάσης* (τὸ ῥῆμα ;), ἐπιστάσης, ἐλθούσης — *ὕδρια* = κάλπαι (sitellae), ἐν αἷς ἐτίθεντο αἱ ψῆφοι (suffragia) — οὐ μὴν ἐνν. ἐγένετο ὁ προτεδῶκων οἱ πλούσιοι, ἀλλά... — *πλήθει*, ἔνεκα τῆς πλειονοψηφίας αὐτῶν — *βιάσασθαι*· τίνος ; — *ἐπὶ τοῦτο*· ποῖον ; — *προσπίπτω τινί*, πίπτω εἰς τοὺς πόδας τινός — *ὄσον οὐπω*, μετ' ὀλίγον — *συμφρονῶ τινι*, συμφωνῶν τινι φρονῶ ἔτι, προβλέπω ἔτι — *δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν*· πθ. κ. ὁ «αἰδῶς τοῦ ἄρχοντος» — *ἀξιόχρεως*, ἱκανός, ἀρμόδιος — *ἐπιτρέπω*, ἀναθέτω (τὴν λύσιν ζητήματός τινος) — *ἐπιεικῆς*, δικαῖον, ὀρθόν, πρέπον — *ἀφελέσθαι*, ἀποστερηῆσαι, παῦσαι — *ἐπάγω τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον*, υποβάλλω τὸ νομοσχέδιον εἰς τὴν ψῆφον τοῦ δήμου — *ἐνδίδωμι*, ὑποχωρῶ — *διωθοῦμαι*, ἀποκρούω — *ἐντευξις*, παράκλησις — *ὕπειπὼν*, προειπὼν — *ἀπ' ἕως ἐξουσίας*, ἴσην ἐξουσίαν ἔχοντας — *διεξέροχμαι*, διανύω — *τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς αὐτῶν* — *ἴαμα* (ἰῶμα), φάρμακον, θεραπεία — *ἀναδίδωμι ψῆφον τῷ δήμῳ* (in suffragia populum mittere), ἐπιψηφίζω, καλῶ τὸν δῆμον εἰς ψηφοφορίαν — *καταβήσασθαι* ἐκ τοῦ βάθρου (subsellium), ἐφ' οὗ καθήμενοι οἱ δήμαρχοι ἐχρημάτιζον — *μεταγινώσκω*, μεταβάλλω γνώμην.

2. Π — *Μανίλιος*· M. Manilius, ὑπάτος τὸ 149 π. X. καὶ Ser. Fulvius Flaccus ὑπάτος τὸ 135 π. X. ἢ ὁ C. Fulvius Flaccus ὑπάτος τὸ 134 π. X. ἢ ὁ Q. Fulvius ὑπάτος

τὸ 153 π. Χ. ἄγνωστον τίς ἐκ τῶν τριῶν τούτων — *Οὐ νόμιμον οὐδ' ἐπιεικὲς* καλεῖται τὸ ἔργον τοῦ Τιβερίου, διότι ἡ δημαρχία ἦτο *ιερά* καὶ *ἄσυλος* ἀρχή (κεφ. 14), *sacrosancta potestas*, καὶ οἱ δήμαρχοι ἦσαν *sacrosancti*, πρὸ τῆς λήξεως δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν οὐδὲ πρὸ δικαστηρίου ἠδύναντο νὰ προσαχθῶσι καὶ πᾶσα πρὸς τὸν δήμαρχον οὐ μόνον ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἐναντίωσις ἐκρίνετο ἀσέβεια εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ δημαρχικοῦ ἀξιώματος.

Κεφάλαιον ΙΒ'

Ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ τούτῳ τῷ ἔρω· τίτι ; — *τὴν ψῆφον ἐπιφέρω*, ψηφοφορῶ (πδ. κ. 11 «ἐπαγαγεῖν τὴν ψῆφον») — *προσγενομένης* = εἰ προσεγένετο, προσετέθη — *ἐπισχεῖν*, νὰ σταματήσῃ, νὰ μὴ ψηφοφορήσῃ ἢ 18 φυλῆ — *περιβάλλω*, ἐναγκαλιζομαι — *ἐν ὄψει*, ἐνώπιον — *λιπαρῶν* ἴδὲ κ. 10 «λιπαρούντων» — *περιορῶ*, ἀνέχομαι — *ἐκείνω* = ἐκυτῶ — *σκυθρωπός, χαμερπής* — *αἰτίαν προσάπτω*, μομφήν, κατηγορίαν ἀποδίδω — *ἄτεγκτος* (τέγγω), ἀμάλακτος, ἀσυμπαθής — *ἀτενής* (τέλω), ἄκαμπος, ἀνάληπτος — *ὑποπίμπλαμαι*, κατὰ μικρὸν πληροῦμαι — *δοκεῖ ὑποστῆναι*, φαίνεται ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ὑποστῇ — *οὐκ ἀγεννώς* = γενναίως — *ἀπελεύθερος* (*libertinus*), ὁ ἐκ δούλου γενόμενος ἐλεύθερος — *πρὸς ὕβριν*, ὑβριστικῶς — *διέχω*, ἐκτείνω — *πρὸς τὸν θόρουβον*, ἕνεκα τοῦ θορύβου.

Κεφάλαιον ΙΓ'

1. Γ' — *Ὁ περὶ χώρας νόμος* (*lex agraria*) ὁ καὶ γεωμορικὸς καλούμενος — *διακρίσις*, χωρισμός, χάραξις ὄρων — *ὑπὸ Σικελίῳ*, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σ. — *διαπράττομαι τι*, κατορθῶν τι — *μηδενὸς τῶν ἄλλων δημάρχων* — *ἐνισταμένου*· περὶ τῆς ἐνστάσεως ἴδε κ. 8 — *ἀντικαταστήσαντος* = καταστήσαντος ἀντι τοῦ ; — *πελάτης*, δούλος — *πρὸς πάντα*, ἕνεκα πάντων, ἦτοι ; — *προσηλακίζω*, ὑδρίζω, ἐξουθενῶ — *ἀνάλωμα* (ἀναλώω), δαπάνη, ἀποζημίωσις — *τάττω*, ὀρίζω — *δεδωκότος ἑαυτὸν ἀφειδῶς* ..., ἀσπόνδου ἐχθροῦ γεγονότος ἐκείνῳ — *ἐκβαίνειν*· πδ.

τάνωτ. ἐξελαύνεσθαι, ἐξωθεῖσθαι, ἐξίστασθαι τῆς χώρας κτλ. — ἐκκᾶομαι, ἐξερεθίζομαι — *μοχθηρός*, ἀπαίσιος, κακός — *ἐπιτρέχω*, ἐπιφαίνομαι, παρουσιάζομαι — *ἀναιροῦμαι*, ἀποθνήσκω — *ἐκφορά*, κηδεῖα — *λέχος*, κλίνη (νεκρική), φέρετρον (*funus*) — *ἤρανο*, ἐσθίωσαν ὁ ἐνεστώς ; — *φαύλω*, ἀνοήτως — *ὑπονοῶ*, ὑποπτεύω — *διεφθορός*, κακῶς ὄζον, μεμολυσμένον — *ἐκβλύω*, ἐκρέω — *πολλὰ πραγματεύομαι*, πολλοὺς κόπους ὑψίσταμαι — *πρὸς ταῦτα*, ἐνώπιον τούτων, ἐξ αἰτίας τούτων (πθ. ἀνωτέρω «πρὸς πάντα») — *μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα* πθ. κ. 10 «τάς ἐσθῆτας μετέβαλον» — *ἀπεγνωκῶς ἑαυτόν* πθ. κ. 5 «ἀπογνοὺς τὴν σωτηρίαν».

2. Π — *Πελάτης* (*eliens*) ἐκαλεῖτο ὁ ἀφανὴς καὶ ξένος ὁ μετοικῶν εἰς Ῥώμην καὶ τιθέμενος ὑπὸ τὴν προστασίαν γένους τινὸς Ῥωμαϊκοῦ — *Σκηνήν* (*tabernaculum*) καὶ σὺν τῇ σκηνῇ βεβαίως θὰ ἐχορηγοῦντο αὐτῷ καὶ πάντα τὰ χρειώδη εἰς διεξγωγὴν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐντολῆς — *Οἱ ἐννέα ὄβολοι* ἰσοῦντο πρὸς μίαν καὶ ἡμίσειαν δραχμὴν. — Ὁ P. Scipio Nasica Serapio χρηματίσας *pontifex maximus* καὶ τὸ 130 π. X. ὑπάτος ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας — *Ἀποσβέσαι τὴν φλόγα* τῆς πυρᾶς, ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ πτώμα, διότι οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς νεκροὺς ἔκαιον.

Κεφάλαιον ΙΔ'

1. Γ — *Ἀνήνεγκε* (τὸ ῥῆμα ;) = ἄνω (εἰς τὴν Ῥώμην) ἦνεγκεν, ἦτοι ἐκόμισε — *δημαγωγῶ*, τοῦ δήμου τὴν εὐνοίαν προσπαθῶν νὰ ἐλκύσω — *διαλαγχάνω τι*, διὰ κλήρου λαμβάνω τι — *κατασκευή*, ἐγκατάστασις — *ἀφορμή*, κεφάλαιον — *γνώμην προθήσειν* = συμβουλεύσειν — *προσκραύω*, σκοντάπτω, ἔρχομαι εἰς σύγκρουσιν — *διάδημα καὶ πορφυρὰν τῶν βασιλικῶν* πθ. κεφ. 1 — *ἀναλύω*, ἐπιστρέφω — *πορρωτέρω τοῦ μετροῦ*, ὑπὲρ τὸ δέον — *συνουσία*, φιλικὴ συναναστροφή — *πότος*, συμπόσιον — *μὴ δόξωσι τῷ πατρὶ τοῦ Τ.* — *παραφαίνουσι τοῦτ'φ* = παρὰ τοῦτον βιάζοντες φέγγουσιν αὐτῷ — *ἐπιεικής*, χρηστός — *δρισμός*, στοίχημα — *ἢ μὴν* (ἐπὶ ὄρκου), τῇ ἀληθείᾳ,

βεβαίως — λόγος, εὐγλωττία — λείπομαι, ὕστερῳ — δεινότης, ἱκανότης, τέχνη—καταδύομαι, καταφεύγω — πρὸ τῶν λόγων, πρὸ τῆς ἀπολογίας του—συγχωρῶ, συμφωνῶ—προσηλακίζειν πβ. κεφ. 13 «προεπηλάκιζον» — ἐπικαλοῦμαι, καλῶ εἰς βοήθειαν—τὸ λέγειν, εἰς τὸ λέγειν — ἔτοιμος, πρόθυμος— ἰταμός, θρασύς, ἰσχυρός.

2. Π—*Ἀτταλος* ὁ Γ', ὁ καλούμενος Φιλομήτωρ, βασιλεὺς τῆς Περγάμου ἀπέθανε τῷ 133 π.Χ.—*Ὁ Πομπηῖος* (Q. Pompeius), ὕπατος τῷ 141 π. Χ. καὶ τότε τιμητὴς μετὰ τοῦ Μετέλλου, ἦτο σφοδρὸς ἀριστοκρατικὸς—*Μέτελλος* Q. Metellus Macedonicus τῷ 143 π. Χ. ὕπατος—*Τοῦ πατρὸς ταμιεύοντος* τῷ 153 π.Χ. ἐν τῶν καθηκόντων δὲ τῶν τιμητῶν ἦτο ἡ ἐπιμέλεια τῶν δημοσίων ἡθῶν — *Ἄννιος* T. Annius Luscus ὕπατος τῷ 169 π. Χ. — *Θορυβούντων* καὶ ἄρα ἐπιδοκιμαζόντων τὸν Ἄννιον—*Ἀτιμοῦν* διὰ τῆς ἐπὶ ἐξυδρίσει καταδίκης—*Ὁρισμός* προκαλοῦμαι τινα εἰς ὄρισμόν εἶπεν ὁ Πλούταρχος μεταφράζων τὸ Λατινικὸν *provoco aliquem ad sponsionem*, οἱ δὲ παλαιότεροι ἔλεγον *περιδίδομαι*, ὡς λ. χ. *περιδίδομαι περὶ τῆς κεφαλῆς*=βάνω στοίχημα τὸ κεφάλι μου.

Κεφάλαιον ΙΙΕ'

1. Γ—*Πολίτευμα*=πολιτεία, πολιτικὴ πράξις (πβ. κ.8 «πολιτεύματος παραβόλου» καὶ 12 «σκυθρωποῦ πολιτεύματος») — *ἐπαχθῆς* (ἄχθομαι), φορτικός, δυσάρεστος — *ὑπονοεῖσθαι*=εικάζεσθαι (πβ. κ.13 «ὑπονοῆσαι») — *πιθανότης* πβ.κ.2 «λόγος πιθανός» — *πυκνότης*, ἐμβριθεια — *ἄσυλος* (=inviolabilis), ἀπαραβίαστος — *καθοσιοῦται τῷ δήμῳ*, ἱερός καὶ ἄσυλος κηρύττεται χάριν τοῦ δήμου — *μεταβάλλομαι*, ἀλλάσσω τ. ἔ. ἀπὸ προστάτου ἐχθρὸς γίνομαι—*κολούω*, κολοῶνῳ, ἐλαττῶ — *παραιροῦμαι*, δόλφ ἀφαιρῶ, ἀποστερῶ — *οὐ ποιῶν* (ταῦτα), ἐφ' οἷς ἔλαβε (τὴν τιμὴν τῆς) — *νεώριον* (navale), ναύσταθμος — *ἄξει* εἰς τὸ δεσποτήριον — *καὶ μὴν*, ἀλλὰ καὶ — *ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα*, συμπεριλαμβάνειν ἐν ἑκυτῇ — *πᾶσαν τὴν ἀρχὴν* (omne imperium), ἀπόλυτον ἐξουσίαν — ἀλλά, καὶ

'Εμμ. Γ. Παντελάκη—Πλούταρχον Γάγγοι "Εκδ. Γ' 1921 5

ὅμως — ὕβρις, ἀλαζονεία — περιέπω, περιποιῶμαι — ἀφθιτος, ἄσβεστος — κατορούσσομαι, ἐνταφιάζομαι — ἀνάθημα (donatum), ἀφιέρωμα, δῶρον — ἐξομνυμαι ἀρχήν, ἐνόρκως ἀρνοῦμαι ν' ἀναλάβω ἀρχήν — δι' αὐτῶν, μόνους, ἐκόντας.

2. Π — Μικρὰ τῶν ἐπιχειρημάτων· πόσα ; — Καπιτώλιον ἢ ἀκρόπολις τῆς Ῥώμης, ἐφ' ἧς ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Διὸς καὶ πρὸ αὐτοῦ πλατεῖα (area Capitolina), ἔπου συχνάκις ἐγίνοντο συνελεύσεις τοῦ δήμου — Ἡ βασιλεία ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις καθωσίωται πρὸς τὸ θεῖον· ὁ νεωστὶ ἐκλεγόμενος βασιλεὺς πρὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἀρχῆς ἀνερχόμενος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐν συνοδίᾳ οἰωνοσκόπου ἠρώτα τοὺς θεοὺς δι' οἰωνοσκοπίας (auspicabatur) ἂν ἐγκρίνωσιν αὐτόν· τυχὼν δὲ τῆς ἐγκρίσεως τούτων (cum aves addixerant), ἐπραττεν ἤδη τὰ ἀνήκοντα τῇ βασιλείᾳ· ἡ πράξις αὕτη ἐκαλεῖτο inauguratio — Ἐπεὶ διότι ἄλλως, ἦτοι ἂν οἱ δήμαρχοι θεωρηθῶσιν ἀπολύτως ἀπαραδίαστοι — Αἱ περιέπουσαι τὸ ἀφθιτον πῦρ (sacer ignis) παρθένοι ἐκαλοῦντο Ἑστιάδες (virgines vestales), ἦσαν δὲ ἐξ ἀποτελοῦσαι 3 ζεύγη, τὸ τῶν μαθητεουσῶν, τὸ τῶν ὄρωσῶν καὶ τὸ τῶν διδασκουσῶν — Τὰ ἀναθήματα τῶν θεῶν ἠδύνατο ὁ δῆμος νὰ δαπανήσῃ εἰς πολεμικὰς ἢ ἄλλας ἀνάγκας τῆς πολιτείας καὶ ἀποδώσῃ αὐτὰ βραδύτερον — Ἐξομνυσθαι ἀρχήν (eiurare magistratum)· οἱ ἐξομνύμενοι ἀρχήν τινα ὠρκίζοντο ὅτι ἐκ λόγων ὑγείας ἢ ἄλλου τινὸς αἰτίου ἠδύνατον νὰ ἐκτελέσωσι προσηκόντως τὰ καθήκοντα τῆς ἀρχῆς.

Κεφάλαιον ΙΣΤ'

1. Γ — Κεφάλαια (capita), κυριώτατα, σπουδαιότατα — τὰς ἀπειλάς· τίνων ; — σύστασις, συνασπισμὸς (π. β. κ. 10 «σύνστασαν» καὶ «συνεστῶτας») — περιέχομαί τινος, ἄπτομαί τινος, ἐπιδιώκω τι (π. β. κ. 6 «τῶν δέλτων περιεχομένῳ») — ἀναλαμβάνω τὸ πλῆθος, ἐλκύνω τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου — δίδωμι, ἐπιτρέπω — ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν δικαστῶν (provocare ad populum) — γίνεσθαι ἔφεσιν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου — τοῖς κρίνουσι, τοῖς δικασταῖς — ἐκ τῶν

ἰππέων, ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἰππέων—λογισμός, ὑπολογισμός—
τῆς ψήφου φερομένης· πβ. κ. 12 «τὴν ψήφον ἐπενήνόμεσαν»
—ἤσθηοντο ὁ Τ. καὶ οἱ περὶ αὐτὸν — πρὸς ὀργήν, συμφώ-
νως πρὸς . . . ἕνεκα ὀργῆς — κρατῶ, ὑπερισχύω — ἔλκω τὸν
χρόνον, σύρω τὸν καιρὸν, χρονοτριβῶ—ἀφίημι, διαλύω—ἀπαν-
τᾶν, χρηματίζειν, συνεδριάζειν—ἐκκόπτω, βίβ. ἀνοίγω — ἀυ-
λίζομαι, διαμένω ἐν ὑπαίθρῳ.

2. Π—Εἰς τὸ μέλλον ἐν. ἔτος, εἰς τὸ προσεχές ἔτος, ὕπερ
ἕμως ἦτο παράνομον, διότι ἤδη ἀπὸ τοῦ 352 π. Χ. εἶχε ψηφι-
σθῆ νόμος ἀπαγορεύων νὰ καταλαμβάνῃ τὴν ἀρχὴν δις ὁ αὐτὸς
ἀνὴρ ἐντὸς δεκαετίας (ne quis eundem magistratum
intra decem annos caperet) — Τοῦ χρόνου τῶν στρα-
τειῶν ἀφαιρῶν· ἐλαττῶν τὰ ἔτη τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας
τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 17ου ἔτους μέχρι τοῦ 45ου ἐστρα-
τεύοντο — Οὐ παρῆν ἅπας ὁ δῆμος, διότι πολλοὶ ἦσαν ἐν τοῖς
ἀγροῖς ἕνεκα τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς.

Κεφάλαιον ΙΖ'

1. Γ—Προβάλλω, ῥίπτω — προῆλθον ἐκ τοῦ κλωδοῦ —
διασεύσαντος=εἰ καὶ διέσεισε—ἀγγεῖον, κλωδός— ἔθιγε· ἀόρ.
τοῦ θιγγάνω=ἄπτομαι, ἐγγίζω — ἐπάρασα· ἀόρ. τοῦ ἐπαίρω,
σηκῶνω — παρατείνω, ἐκτείνω — κράνος (galea), περικεφα-
λαία—ἐκπρεπῶς, ἐξόχως — διάσημον, διεσεσημασμένον (τοῖς
τῶν Σεμπρωνίων οἰκοσήμεοις=insigniis) — καταδύομαι, κατα-
φεύγω, χώνομαι (πβ. κ. 14 «κατεδύετο») — ἐκγλύφομαι, ἐκκολά-
πτω — προσπταίω, σκοντάπτω—οὐδός (limen), κατώφλιον —
θαγῆναι· ἀόρ. τοῦ θῆγγνυμαι, σχίζομαι — ὑπὲρ κεράμου, ὑπε-
ράνω τῆς στέγης — ἐπέστησε (ὁ ἐνεστώς ;), ἐσταμάτησε, κατέ-
πληξε—θυγατριδοῦς, υἱὸς τῆς θυγατρὸς, ἕγγονος — προστάτης
τοῦ δήμου (princeps populi), πρῶτος τῆς πόλεως — ἐν γέ-
λωι τίθεμαί τι, γέλωτος ἄξιον θεωρῶ τι, περιφρονῶ τι — τυ-
ραννῶ, φέρομαι τυραννικῶς — τρυφᾶω, εἶμαι ἔκδοτος εἰς τρυ-
φήν καὶ ἀκολασίαν—προσθῆω, προστρέχω—ἀπῆντα λαμπρῶς,
ἐπήγαιναν καλὰ—πελάζω, πλησιέζω—ἀγνῶς, ἄγνωστος.

2. Π—*Παρήν* ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Τιβερίου — *Διαμαντεύονται*· ὁ διὰ τῶν ὀρνίθων οἰωνισμὸς (*auspicia ex tripudio*) ἦτο συνήθης παρὰ Ῥωμαίοις ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς ἐλευθέρως πολιτείας αἰῶνι, ἰδιαίτερος δ' ὑπάλληλος τῆς πολιτείας, ὁ ὀρνιθοκόμος (*pullarius*), ἐπεμελεῖτο τῶν ἐντὸς κλωβοῦ (*cavea*) φυλαττομένων ἱερῶν ὀρνίθων καὶ προσήγε ταύτας εἰς τὸν ἐκάστοτε δεόμενον μαντείας ἄρχοντα· ἀνοίγομένου δὲ τοῦ κλωβοῦ παρεβάλλετο ταύταις τροφή καὶ ἂν μὲν ἔτρωγον αὐτὴν ἦτο αἴσιος οἰωνός, τὸναντίον δὲ ἢ ἀποχή ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ μάλιστα ἢ μὴ ἔξοδος αὐτῶν ἐκ τοῦ κλωβοῦ ἦτο ἀπαίσιος οἰωνός — *Προβάλλομεν* ἢ *παραβάλλομεν* τροφήν τοῖς κτήνεσι, τῷ δ' ἀνθρώπῳ *παρατίθεμεν*—*Ὀφεις* καὶ ἄλλα ζῷα ἐμφανιζόμενα εἰς τόπους ἀσυνήθεις ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὡς δισσημαίαι— *Προσέπταισε* πρὸς τὸν οὐδὸν = *pedem ad limen offendit*, ἐθεωρεῖτο δ' ἀπαίσιος οἰωνός ἢ *offensio pedis*—*Ἀγνώως* καὶ ἐπομένως ἐπικίνδυνος, διότι ὁ λαὸς ἐφοβεῖτο μὴ οἱ δυνατοὶ δολοφονήσωσι τὸν Γ.

Κεφάλαιον ΙΙΙ'

1. Γ—*Ἀναγορεύω* τὰς φυλάς, καλῶ εἰς διαψηφισμὸν τὰς φυλάς — *οὐδὲν ἐπεραίνεται* τῶν εἰωθότων, ἀδύνατος ἦτο ἢ διεξαγωγή τῆς ἐκλογῆς (πβ. κ.11 «οὐδὲν ἐπέβαινον ἢ βουλή») — *ὠθούντων* (τῶν ἐσχάτων) *τοὺς ἐναντίους* (ἄτε) *ὠθουμένους* (ὑπ' αὐτῶν)—*εἰσβιάζομαι*, βίε προσπαθῶ νὰ προχωρήσω—*ἀπὸ βουλῆς ἀνήρ*, συγκλητικὸς—*εἰς ἐμφανές*, εἰς τόπον περιόπτον, ὑψηλόν—*ὡς οὐκ ἦν ἐφικέσθαι φθεγγόμενον*, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀκουσθῇ ὁμιλῶν ἕνεκα τοῦ θορύβου — *διεσήμηνεν αὐτὸν τῇ χειρὶ*, διὰ σημείου τῆς χειρὸς ἐδήλωσεν ὅτι . . . — *ἰδία*, ἰδιαιτέρως — *κελεύσαντος ἐκείνου* (τοῦ Γ.) *τὸ πλῆθος διασχεῖν* = νὰ διαχωρισθῇ (καὶ οὕτως ἀνοίξῃ δρόμον εἰς τὸν Φλάκκον)—*ἀναβάς* εἰς τὸ Καπετώλιον—*συγκαθεζομένης*, συνεδριαζούσης (πβ.κ.11 «ἢ βουλή συνελθοῦσα») — *μὴ πείθοντες*· τί ;

2. Π—*Τοῦ Μουκίου* ὄντος προέδρου τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἐκλογὴν τῶν δημάρχων — *Φούλβιος Φλάκκος*· L. Fulvius Flaccus ὑπατος τῷ 125 π. X.

Κεφάλαιον ΙΘ'

1. Γ—*Τήβεννος*· πδ. κ. 2 «περιπάσσει τὴν τ» — τῶν ὑπηρετῶν τῶν ἀρχόντων— *συγκλῶ*, σπῶ — *διαλαμβάνω*, διχομοιράζομαι—*διάδημα*· πδ. κ. 14 «διάδημα καὶ πορφύραν»—*ἐπιθιγγάνειν*· πδ. κ. 17 «ἔθιγε τῆς τροφῆς»—*ὑπάρχω βίας*, γίνομαι εἰσηγητῆς βιαίας τινὸς πράξεως — *κύριον οὐ φυλάττω τι*—*ἀκυρῶ τι* — *προδίδωμι*, ἐγκαταλείπω, ἀφίνω τινὰ ἀνυπεράσπιστον — *ἀνείρω τινά*, ἐμποδίζω τινὰ νὰ προχωρήσῃ—*κλάσμα*, τεμάχιον — *περιελίττω*, περιτυλίσσω—*πρὸς τὸ ἀξίωμα*, ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος—*ῥόπαλα καὶ σκυτάλας*, ῥάβδους καὶ ἱμάντας — *δίφροι* (*subsellia*). καθίσματα — *ἀντιλαμβάνομαι τῶν ἱματίων τινός*, πιάνω τινὰ ἀπὸ τὸ φόρεμα—*ἐν τοῖς χιτῶσιν*, φαρῶν μόνον τὸν χιτῶνα— *σφάλλομαι*, κλονοῦμαι ἐν τῇ βαδίσει — *κατηνέχθη* (ὁ ἐνεστώς ;), ἔπεσε κάτω—*ἐμφανῶς*, ἀναμφιδόλως — *τῆς δευτέρας πληγῆς ἀντεποιεῖτο*, τὸ δεύτερον κτύπημα ἰσχυρίζετο (ἐκχυᾶτο) ὅτι κατήνεγκεν — *συγκόπτομαι*, φονεύομαι — *σιδήρω*, διὰ ξίφους, μαχαίρας.

2. Η—*Περιεξώννυντο τὰς τηβένους*, ὅπως δύνανται νὰ βαδίξωσιν ἐλευθέρως—*Νασικᾶς*· ἰδὲ κ. 13 — *Τὸν ὑπατον* Q. Mucium Scaevolam — *Τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου* ἔθηκεν ἐπὶ κεφαλῆς ὁ Νασικᾶς καὶ ἐκάλυψεν αὐτήν, διότι ἔμελλε πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀπονενοημένην καὶ ἀσεβῆ πράξιν — *Οἱ περὶ αὐτοὺς* ὑπηρετῆται καὶ ὄπαδοί.

Κεφάλαιον ΙΔ'

1. Ι' — *Διακριθῆναι*, διχλυθῆναι, λήξει — *ἀνθυπείκω*, ἀμειβάτως ὑποχωρῶ — *φόβῳ τῶν πολλῶν*, φοβούμενοι τοὺς πολλοὺς (τὸν δῆμον)—*αἰδούμενοι ὁ δῆμος*· τὸ σῆμα ; — *παρηγορηθεῖς*, εἰ παρηγορήθη, λόγοις ἐπέσθη — *εἶξαι* (=ἐνδοῦναι τοῖς δυνατοῖς) *ἐπιούσιν*=εἰ ἐπῆσαν — *σκήπτομαι*, προφασίζομαι—*σύστασις*, συνωμοσία· ἰδὲ κ. 16—*ὠμῶς*, σκληρῶς, ἀπανθρώπως—*ἀνελέσθαι* (τὸ ῥῆμα ;)=ἔρασθαι, ἀναλαβεῖν — *ἐκκηρύττω*, διὰ προκηρύξεως ἐξορίζω—*ἀγγεῖον*, σάκκος δερμάτινος

— ἀντέλεγεν, ὡς οὐκ ἂν κελεύσαντος—ἀντιλέγων ἔλεγεν ἔτι οὐκ ἂν κελεύσειε—τῶν ἐκείνου πραγμάτων διαφθαρέντων, τοῦ κράτους ἐκείνου νικηθέντος — ἀνεῖλεν (ὁ ἐνεστώς);, ἀπέκτεινεν.

2. Π—Δι' ἃς ἐσκήπτοντο προφάσεις, ἔτι δῆθεν ὁ Τ. ἐπέδωκε νὰ γίνῃ τύραννος — Ἀγγεῖον· εἰς τοιοῦτους δερματίνους σάκκους ἐνεβάλλοντο συνήθως οἱ πατροκτόνοι (parricidae) καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὸν Τιβεριν — Ἀριστόνικος, νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περγᾶμου Εὐμένους τοῦ Β', ἔστις καταλαβὼν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀτιάλου ταῖς Ῥωμαίους κληροδοτηθὲν κράτος ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μ. Περπένηνα τῷ 130 π. Χ. καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Ῥώμην ἐφρονεύθη.

Κεφάλαιον ΙϚΑ'

1. Γ—Θεραπεύω, περιποιῶμαι — ἐκ τῶν παρόντων, συμφώνως ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν — προτίθημι, προτείνω — ὀριστής, ὁ θέτων τὰ ὅρια τῆς χώρας—συνοικῶ, συζεύγνυμαι, εἰμι σύζυγος—χαλεπῶς ἔχω=χαλεπαίνω, ὀργίζομαι—ἀμυνα, ἐκδίκασις—προανεσεῖοντο = πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν χρόνον τῆς ἀμύνης ἠπειλοῦντο — μηδὲν δεομένη, ἄνευ ἀνάγκης — μεμαγκότα (μιαίνω), διότι εἶχε μολύνει — σώματος ἀσύλου· ἰδὲ κ. 14 — τὸ ἀγιώτατον τῶν ἱερῶν, τὸν ναὸν τοῦ Διὸς· ἰδὲ κ. 19 — ὑπεξῆλθε, λάθρα ἐξῆλθε — ἀλύω, περιφέρωμαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον — καταστρέφω (τὸν βίον), ἀποθνήσκω — ὅπου, ἀφ' οὗ—παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν=ὀλίγου δεῖν ἐξέπεσεν, ἐξωρίσθη—δι' ἐκκλησίας=ἐν ἐκκλησίᾳ — οὐκ ἀρεσκομένην, δηλοῦσαν ἔτι οὐκ ἠρέσκετο—τοῖς πεπολιτευμένοις ὑπ' ἐκείνου, ταῖς πολιτικαῖς πράξεσιν ἐκείνου—ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, ἀπεδοκίμασεν αὐτὸν ἀγορευόντα — προάγομαι, ἀναγκάζομαι, παρασύρομαι.

2. Π—Κράσσον· ἰδὲ κ. 9 — Γ. Γράγχω· ἰδὲ κ. 1—Κορνήλιος Νέπωσ· Ῥωμαῖος ἱστορικὸς γράψας βίους (vitae) Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων — Βροῦτος· D. Junius Brutus, ὑπάτος τῷ 138 π. Χ. κατήγαγε θρίαμβον τῷ 132 π. Χ. καθυποτάξας τὰς ἐν Ἰσπανίᾳ χώρας Καλλαϊκὴν (Gallaecia) καὶ Λουσιτανίαν (Lusitania) — Φρικωδέστατον ἱερὸν καλεῖται ὁ ἐπὶ τοῦ Κα.

πειωλίου ναός τοῦ Διός, διότι τοσοῦτου σεβασμοῦ ἀπέλαυνεν, ὥστε ἢ πρὸς αὐτὸ προσέγγισις νὰ ποιῆ τὸν ἄνθρωπον νὰ φρίττη τ. ἔ. νὰ ὀρθῶνται αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του, νὰ ἀνατριχιάζῃ—*Ὁ μέγιστος τῶν ἱερέων* (pontifex maximus) καὶ ὡς τοιοῦτος ὄφειλε νὰ μὴ καταλείπη τὴν Ἰταλίαν — *Ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν* ἐνν. ἐπῶν τ. ἔ. ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας α 47—εἶθε οὕτω ν' ἀπολεσθῆ καὶ πᾶς ἄλλος, ὅστις βέβαια τοιαῦτα πράττει — *Ἐν τῷ Σκίπιωνος βίῳ*, ὅστις δὲν περιεσώθη.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΓΑΪΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ

Κεφάλαιον Α'

1. Γ.—Φθόνον συνάγω ἐπί τινα, τὸ ἐκ τοῦ φθόνου μίσος κατὰ τινος περιμένω ν' αὐξηθῆ ἰσὺν τῷ χρόνῳ — ὑπεξίσταμαι τῆς ἀγορᾶς, βαθμηδὸν ἀπομακρύνομαι τῆς ἀγορᾶς τ. ἔ. δὲν ἀναμειγνύομαι εἰς τὰ πολιτικά — ὡς ἂν τις διατρίβῃ — ταπεινὰ πράττω· συνώνυμον τῷ κακῶς πράττω — τὸ λοιπὸν, εἰς τὸ ἐξῆς—ἀπραγμόνως, ἄνευ πραγμάτων, ἡσύχως — λόγον, ἀφορμὴν διαδόσεως — δυσχεραίνω τι, ἀηδιάζω τι (πδ. β. Τιθ. 7 καὶ 13)—προβάλλομαι τι (projicio), ἀποστρέφομαι τι — τρόπος, χαρακτήρ — διαφαίνω τι ἡσυχῇ, καθιστῶ τι φανερόν ἡρέμα—μαλακία καὶ χρηματισμός, μαλθακότης καὶ αἰσχροκέρδεια—ὠκύπτερα, τὰ μακρὰ τῶν πτερύγων πτερὰ τὰ ἐπιταχύνοντα τὸν δρόμον — πολιτεία, πολιτικὴ — φεύγω δίκην, κατηγοροῦμαι—συνειπών· ἄβρ. τοῦ συναγορεύω τινί, ὑπερασπίζω τινὰ — βακχεύοντος τοῦ δήμου· πδ. «ἐν βακχεύμασιν» β. Τιθ. 10 — δυνατοί· ἰδὲ β. Τιθ. 20 — ὡς οὐκ εἴασουσιν· μετοχὴ — ἀπὸ ταυτομάτου, τυχαίως—καθ' ἡδονήν, πρὸς ἡδονήν—ἀντέχειν, ἀνθίστασθαι—κρατεῖ δόξα πολλή, δοξάζουσι, νομίζουσι πολλοί—λαμυρός, ἀπληστος, ἀκάρετος — μεθ' ἡσυχίας, ἀπραγμόνως (ἀνωτ.) — ὄναρ, καθ' ὕπνον, ἐν ἐνυπνίῳ — εἷς, ὁ αὐτός — πέπρωται, εἶναι πεπρωμένος, γραμμένος.

2. Η.—'Υπεξέστη τῆς ἀγορᾶς' διότι ἐν τῇ ἀγορᾷ (forum) ἀνηρτῶντο ἐν πίναξιν οἱ νόμοι, ἐγίνοντο μισθώσεις τοῦ δημοσίου καὶ ἄλλαι πολιτικαὶ πράξεις — Βετίῳ· οὗτος εἶναι ἀλλαχόθεν ἄγνωστος, γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ Γ. Γράγχος τὴν ῥητορικὴν του

δεινότητα ἔδειξε τῷ 121 π. Χ. συνηγορήσας τῷ δημάρχῳ Παπρίῳ Κάρθωνι ὑποβαλόντι ἐπερώτημα περὶ τῆς ἐκ νέου ἐκλογῆς δημάρχων, ὧν ἔληγεν ἡ ἐνιαυσία ἀρχή (rogatio de tribunis reficiendis)— *Ὁρέστῃς*· L. Aurelius Orestes ὑπατεύσας τῷ 126 π. Χ.—*Καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει τοῖς ἐχθροῖς* τοῦ Γαῖου ἢ μετὰ βίας αὐτοῦ εἰς Σαρδῶν, διότι ἀπηλλάσσοντο ἐπὶ τινα χρόνον ἐχθροῦ ἐπικινδύνου, ὅστις πιθανὸν καὶ νὰ ἐπάθαινε τι ἕνεκα τοῦ νοσηροῦ κλίματος τῆς Σαρδοῦς — *Κικέρων*· M. Tullius Cicero (106—13 π. Χ.), ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Ῥωμαίων ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος, ἀναφέρει τοῦτο ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ de divinatione 1,56.

Ἐξοφάλατον ΗΒ΄

1. Γ.—*Γίνομαι ἐν τινι* (τόπῳ), ἀφικνούμαι, ἔρχομαι που — *παρήλλατε*· πδ. β. Τ. 8 «παρηλλαχότα» — *ἐσθῆτα* (περιλ.) = ἐσθῆτας, ἐνδύματα — *ἔπεμψαν*· τίνας; — *παραιτοῦμαι τι*, αἰτοῦμαι παρὰ τινος μὴ γενέσθαι τι — *ἀμφιάζειν* (ἄμφια), ἀμφιεννύειν, ἐνδύειν—*πέμψας*· τίνας;—*προάγων*, προίμιον, προπαρασκευῆ—*δόγμα*(τῆς Συγκλήτου)=Senatus consultum—*διαδοχή*, διάδοχοι, ἀντικαταστάται — *ἐπιμένω*, παραμένω — *προσπεσόντων*, κατὰ τύχην γνωσθέντων — *πρὸς ὄργην*, ὀργιζόμενος (πδ. β. Τ. 16 «πρὸς ὄργην καὶ φιλονικίαν») — *αἰτίαν ἔχω*, κατηγοροῦμαι—*προαποστῆναι* (τὸ ῥῆμα;) =προαπελθεῖν — *ἐπὶ τῶν τιμητῶν* (apud censores), ἐνώπιον τῶν τ.— *μεθίστημι*, μεταβάλλω—ὡς, ὥστε — *δόξας*· τίσιν; — *ἐν ἀνάγκαις*, ὑποχρεωτικῶς—*ἀμφορεύς*, ἀγγεῖον οἰνοδόχον.

2. Η.—*Μικίνας*· υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μασσανάστου, βασιλέως τῆς Νουμιδίας, φίλος τῶν Σκιπιώνων καὶ τοῦ Γράγχου (148-118 π. Χ.) — *Διὰ τὴν ἀρχὴν*· ὡς ταμίης (quaestor) τοῦ Ὁρέστου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλίπη τοῦτον πρὸ τοῦ πέρατος τῆς ἀρχῆς — *Ἐν ἀνάγκαις*· «τοὺς μὲν ἵππεις ἰ΄, τοὺς δὲ πεζοὺς κ΄ δεῖ στρατείας τελεῖν κατ' ἀνάγκην» Πολύβιος — *Βαλλάντιον* ἦτο ἡ ζώνη (zona), ἐν ἣ οἱ ἀποδημοῦντες ἔβαλλον τὰ χρήματα.

Ἰκεφάλαιον Γ'

1. Γ.—*Ἐκ τούτου, κατόπιν — ἀφίστημί τινα, παρακινῶ τινα εἰς ἀπόστασιν—ἐνδεικνύμαι, ἀποκαλύπτομαι—ἀπολύομαι, διαλύω, ἀνασκευάζω—καθαρός, ἄθῳος — γνώριμοι (nobiles), οἱ δυνατοί, ὀλιγαρχικοί—ὀμαλῶς, γενικῶς—συναρχαιρεσιάζω τινί, συμπράττω τινί ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις — ὡς· πβ. κ. 2 «ὡς ἀπελθεῖν»—ἐπιλείπει, ἐλλείπει, δὲν ὑπάρχει—τοῦ πεδίου=τῆς ἀγορᾶς (forum) — τέρος, ἢ ταράτσα — συνηχεῖν, ἀντιηχεῖν (τὰς φωνὰς τῶν ψηφοφορούντων) — τοσοῦτον δ' οὔν, ὅσον, τόσοσόν μόνον, ὥστε — καθεῖλον, ἀφείλον — τοῦ πάθους, τοῦ οἰκογενειακοῦ δυστυχήματος—ἀνακλαίομαί τινα, δυνατὰ κλαίων πενήθ τινα—ἐνταῦθα· πού ; — ἐξ ἀπάσης προφάσεως, εἰς κάθε περίστασιν—περιάγω, πλαγίως μὲ τρόπον φέρω—παρατίθημι, παραβάλλω, συγκρίνω—καταγινώσκω τινός, καταδικάζω τινά—ὑπεξίσταμαι τινι, ἐγείρομαι ἐκ τῆς θέσεώς μου πρὸς τιμὴν τινος βαδίζοντος πρὸ ἐμοῦ — ξύλοις συνέκοπτον· πβ. β. Γ. 19—οὔτοι· τίνες ; — ἑπιφησόμενος· πβ. β. Γ. 20—εἰς τὸν ποταμόν· τίνα ; — ἀλλίσκομαι, συλλαμβάνομαι τὸ ἐνεργητικόν ; — ἔχω θανατικὴν δίκην, καταγγέλλομαι δι' ἔγκλημα, ὅπερ τιμωρεῖται διὰ θανάτου — ὑπακούει, προσέρχεται εἰς τὸ δικαστήριον — ἔωθεν (ἢ ἔως), λίαν πρῶι — ἀνακαλεῖσθαι, ἰσχυρῶς (σαλπίζοντα) καλεῖν· πβ. ἀνωτ. «ἀνακλαίεσθαι»—ἐπιφέρειν ψῆφον· πβ. β. Γ. 12 «τὴν ψῆφον ἐπιφέροντας» — εὐλαβῆς, προσεκτικός—κρίσις, δίκη.*

2. Π.—*Τῆς περὶ Φρέγελλαν συνωμοσίας· τῷ 125 π. Χ. ὁ ὑπατοῦς Μ. Φούλβιος Φλάκκος προέτεινε νόμον περὶ παραχωρήσεως πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς τοὺς Ἰταλοὺς συμμάχους τῶν Ῥωμαίων· ἡ ἀναβολὴ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς τούτου ἐκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τὴν Λατινικὴν ἀποικίαν Φρέγελλαν (Fregeillae), ἣτις κυριευθεῖσα κατεστράφη ὑπὸ Λ. Ὀκίμιου—Φαλίσκοις ἐπολέμησαν· ἄγνωστον πότε—Γ. Βετουρίου· ἀγνώστου ἀλλαχόθεν.*

Κεφάλαιον Δ'

1. Γ.—*Προανασείσας*, πρὸ τοῦ εἰσφέρειν τοὺς νόμους συν-
ταράξας—*οὐκ ἔδωτα*=κωλύοντα—*τούτω μετουσίαν εἶναι*=
τούτῳ μετεῖναι, τοῦτον μετέχειν—*ἐκκηρύττω ἀκριτον*, ἐξορίζω
ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως—*διδόντα κρίσιν τῷ δήμῳ κατ'*
αὐτοῦ, ἐπιτρέποντα τῷ δήμῳ κρίνειν αὐτὸν—*ἀντικρυς*, ἀπε-
ριφράστως, ἀναμφισβητήτως—*ἐκπίπτω*, ἐκβάλλομαι—*ἐνείχετο*
ἰδὲ β. Τιβ. 10—*ὑφίσταμαι τὴν κρίσιν*, περιμένω νὰ κριθῶ—
ἐπανείλετο τὸν νόμον ἰδὲ β. Τιβ. 10—*φήσας χαρίζεσθαι*
(αὐτὸς) *τὸν Ὁ. τῆ μητρὶ—ἠγάσθη* (ἄγαμαι), ἐθαύμασε—*ἀπὸ*
τῶν παίδων, ἕνεκα τῶν παίδων—*εἰκῶν*, ἀνδρίας.

2. Π.—*Ποπίλλιος*: L. Popillius Laenas ὕπατος τῷ
132 π. X.

Κεφάλαιον Ε'

1. Γ.—*Καταλύων τὴν σύγκλητον*, ἀποπειρώμενος, θέλων
νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῆς συγκλήτου—*τὴν δημοσίαν γῆν*,
χώραν—*ἐσθῆτα* ἰδὲ κεφ. 2—*μισθοφορὰ* (stipendium),
μισθὸς—*ὑφαιροῦμαι*, ἀφαιρῶ, κρατῶ—*ἐπενωνίζω*, καθιστῶ
εὐωνον, ἐφθηνόν—*προσκαταλέγω*, προστίθημι ἐν τῷ καταλόγῳ.
—*σπουδάξω*, δεικνύω σπουδὴν, προθυμίαν—*ἀφορῶ*, ἔχω
ἐστραμμένα τὰ βλέμματα—*κομίτιον*, ὁ τόπος τῶν ἀρχαιρεσιῶν
—*παρέγκλισις*, πλαγία κλίσις—*σχῆμα*, στάσις (τοῦ σώματος)—
ὡς δέον, διότι κατ' αὐτὸν ἔπρεπε—*στοχάζομαί τινος*, ἀπο-
βλέπω εἰς τινα, λαμβάνω ὑπ' ὄψιν τινά.

2. Π.—*Κληρουχικός*: (lex de agris assignandis ἢ
lex de coloniis), ὅστις ἐπαναφέρων τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀναλόγου
νόμου τοῦ Τιβερίου (ἰδὲ β. Τ. 13) ἔδιδε καὶ εἰς τοὺς ἀκτήμονας
Ἰταλοὺς συμμάχους τῶν Ῥωμαίων τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς
εἰς τὸν ἀναδασμόν τῆς δημοσίας γῆς τὸν εἰς τοὺς τρεῖς ἀνδρας
ἀνατεθειμένον—*Στρατιωτικός*: lex militaris—*Συμμαχικός*:
lex de civitate sociis danda—*Σιτικός*: lex frumen-
taria—*Δικαστικός*: lex judiciaria.—Τὸ Comitium ἔκειτο

ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τῆς πόλεως περιδύλου, τοῦ *πωμηρίου*, καὶ δὴ πρὸς βορρᾶν τῆς ἀγορᾶς καὶ πρὸ τοῦ βουλευτηρίου.

Ἑξήκοντον Γ'

1. Γ. — Ἔδωκε καταλέξαι, ἐπέτρεψε νὰ ἐγγράψῃ ἐν τῇ καταλόγῳ — μέτριος, δίκαιος — ἀποδίδομαί τι, πωλῶ τι — ἀναπέμπω, ἀπίσω πέμπω — ἐπαχθῆ· ἴδὲ β. Τιβ. 15 — σιτοβόλιον, σιταποθήκη — ἐφίστημι, καθίστημι — πρὸς οὐδέν, ἐνώπιον οὐδενός, ὑπ' οὐδενός — ἀποτρύομαι, ἀποκάμνω ἐκ τῶν κόπων — (ἐξεργαζόμενος ἕκαστον τῶν γινομένων) ὡς μόνον ὄν, ὡς εἴ ἦτο αὐτὸ μόνον καὶ οὐχὶ καὶ ἄλλα — ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν, δραστηρία καὶ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια — τὴν ὄψιν αὐτήν, αὐτὸ τὸ θέαμα — φιλόλογος, λόγιος, πεπαιδευμένος — ἐντυγχάνω τινί, συνδιαλέγομαι μετὰ τινος — εὐκολία, εὐπροσηγορία — σεμνός, σοβαρὸς — νέμω, ἀπονέμω — αὐτοῦ· τίνος; — οἰκείως, προσηκόντως, ὡς ἤρμοζεν εἰς ἕκαστον — φορτικὸς, ἐνοχλητικὸς — ὀμιλία, ἐντευξίς, συναναστροφή.

2. Π. — Εἰς τὴν σύγκλητον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ προσέρχωνται οἱ δήμαρχοι καὶ προτείνωσι τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς, εἶχον τὸ *jus cum patribus agendi* — Ὁ Φάβιος αὐτὸς ἐπωνομάσθη *Allobrogicus* ὡς νικήσας τοὺς Ἀλλόβρογας, Κελτικὸν λαὸν — *Ταῖς πόλεσι* τίσι;

Ἑξήκοντον Ζ'

1. Γ. — Σπουδάξω περὶ τι, μετὰ σπουδῆς, ἀφοσιώσεως ἀσχολοῦμαι εἰς τι — χρεία, ἀνάγκη — τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος, τοῦ χαριέντος καὶ τοῦ ὠραίου — χωρίον, ἀγροτικὸν κτῆμα — ἀτρεμεῖς, ὀμαλαί (ἀνευ κοιλωμάτων καὶ ὕψωμάτων) — τὸ μὲν ... τὸ δέ, μέρος μὲν ... μέρος δέ — πέτρα ξεστή, λίθος πελεκημένος — χώμασι νακτῆς ἄμμου, δι' ἐπιχώσεων ἄμμου πατουμένης — ἀποδεῖ, ἐλλείπει, εἶναι ἔλαττον — διατίθημι, τοποθετῶ — ὡς εἶη — ὅπως ἐξείη, ἵνα ἦ δυνατόν — ἀναβολεύς, ὁ ἀναβάλλων τ. ἔ. βοηθῶν τινα ν' ἀνέλθῃ εἰς ἔππον.

2. Π.—*Μίλιον* τὸ ῥωμαϊκὸν μίλιον (miliarium) ἰσοδυναμεῖ πρὸς χίλια βήματα τ. ἔ. 1535 μέτρα, τὸ δὲ *στάδιον* πρὸς 192 μέτρα — *Σημεῖα τοῦ μέτρου*· καὶ οἱ Ῥ. ὄριζον τὰ μήκη τῶν ὁδῶν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λιθίνων κιόνων, ἐφ' ὧν ἦσαν κεχαραγμένα τὰ μίλια (ad primum lapidem, ad decimum lapidem etc.).

Ἡ' ἐφ' ἄλλαιον Η'

1. Γ.—*Μεγαλύνω τινά*, μέγαν κηρύττω, ὑπερεπαινώ τινά — *ἐτοίμως ἔχω*, εἶμαι πρόθυμος — *ἐνδείκνυμαι τι πρὸς εὐνοίαν*, κάμνω τι πρὸς ἀπόδειξιν εὐνοίας — *ἀντι παντὸς ἔχω τι*, σπουδαιότατον κρίνω τι — *μεμψιμοιρῶ τινι*, παραπονοῦμαι κατὰ τινος — *μετιῶν* (μέλλων τοῦ μετέρχομαι), ἐπιδιώξων — *ἐνστάτων* = ἔτε ἐνέστη τὰ ἀρχαιρέσια, ἔτε ἤλθεν ὁ χρόνος τῶν ἀρχαιρειῶν (πδ. β. Γ. 11 «ἐνστάτης τῆς ἡμέρας») — *μετέωρος*, τάλαντευόμενος, ἀμφιβάλλων — *συναρχαιρεσιάζων*· πδ. κεφ. 3 — *ξοπή*, κλίσις, βοήθεια — *οὐ παραγγέλλων* (τὴν δημαρχίαν), οὐκ ὦν ὑποψήφιος δήμαρχος — *σπουδάξω*, ἐνεργῶ ὑπὲρ τινος — *ἀντικροῦς*, ἀπροκλύπτως· πδ. κεφ. 4 — *μετιῶν* ἐνεστῶς ἐναυθα — *ἀμβλύς*, χαλαρὸς — *ἄμαχος*, ἀκαταγώνιστος — *ἀπαρτῶμαι τὸ πλῆθος*, κρεμῶ ἀπ' ἐμκυτοῦ τὸν δῆμον τ. ἔ. ἐλκύνω ἐπ' ἐμαυτὸν τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου — *ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς πείραν ἀποτροπῆς*, ἐπειρᾶτο ἀποτρέπειν (ἀποσπᾶν) τοὺς πολλοὺς (ἀπὸ τοῦ Γ.) — *ἀντιδημαγωγοῦσα*, διὰ δημαγωγῶν προσπαθοῦσα νὰ καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλον δημαγωγὸν — *παρὰ τὸ βέλτιστον*, παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας — *γεγονὸς καὶ τεθραμμένος χεῖρον*, καταγωγῆς καὶ ἀνατροφῆς ταπεινοτέρας — *ἐνάμιλλος*, ἐφάμιλλος — *οἱ γνωριμώτατοι*, οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν γνωρίμων (συγκλητικῶν) — *ἀψασθαι τοῦ Γ.* = ἐπιχειρῆσαι κατὰ τοῦ Γ. Γ. ἀντιπρᾶξαι τῷ Γ. — *συστῆναι*, σύστασιν ποιήσασθαι, ἀντιτάξασθαι — *μὴ βιαζόμενον* = μὴ βίβλ. χρώμενον κατὰ τοῦ Γ. — *ἀντικρούοντα*· πδ. β. Γ. 8 «ἀντικρουσάντων τῶν δυνατῶν» — *ἄρχοντα πρὸς ἡδονήν*, ἀσκοῦντα τὴν ἀρχὴν ἀρετιῶς τῷ δήμῳ — *χαριζόμενον* (τῷ δήμῳ τοιαύτας χάριτας), ὑπὲρ ὧν καλῶς εἶχεν (= τιμητικὸν θὰ ἦτο παντὶ ἄρχοντι) καὶ ἀπεχθάνεσθαι (τῷ

δήμῳ=μισεῖσθαι ὑπὸ τοῦ δήμου) τ. ἔ. πᾶς τίμιος ἄρχων δὲν θὰ ἔκαμνε τοιαύτας χάριτας εἰς τὸν δῆμον καὶ μὲ κίνδυνον ἀκόμη νὰ μισηθῇ ὑπ' αὐτοῦ.

1. Π.—Γ. *Φάννιον*: ἴδε β. Τ. 4— *Κατάγων εἰς τὸ πεδίον*, ἦτοι εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως (campus Martius), ὅπου ἐγίνοντο αἱ ἀρχαιρεσίαι—*Τοὺς Λατίνους*, τοὺς κατοίκους τοῦ Λατίου, οἵτινες εἶχον μὲν τὸ δικαίωμα νὰ ψηφοφορῶσιν (jus suffragii) παρεπιδημῶντες ἐν Ῥώμῃ, νὰ μετέχωσι τῶν ἐν Ῥώμῃ ἱερῶν (feriae Latinae), ν' ἀσκῶσιν ἐλευθέρως ἐμπορίαν (commercium) ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ δὲν ἦσαν τέλειοι Ῥωμαῖοι πολῖται.

Κεφάλαιον Θ'

1. Γ.—*Ἐπιδίδωμι*, παραδίδω — *ἐπιδοὺς τὴν δημαρχίαν*, χρησιμοποίησας τὴν δημαρχίαν — *εἰς ταῦτα*, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· τίνα ; — *γράφω*, προτείνω — *ἔχομαι τινος*, ἀποβλέπω εἰς τι — *ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν*, εὐχρεστῶν καὶ χαριζόμενος τοῖς πολλοῖς— *διαμιλλώμενος* πρὸς τὸν Γάϊον — *δυσχεραίνω*, δυσχεραστοῦμαι—*χαρίεις*, ἐντιμος, ἀξιοπρεπέης— *εἰσάγοντα* ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀποίκων — *Διβίῳ* *συνελαμβάνοντο*=τῷ Δ. συνειργάζοντο — *τελεῖν ἀποφοράν*: ἴδε β. Τ. 8 — *ἀπεχθάνομαι τινι*, ἐχθρὸς τινι γίνομαι, διαβάλλω τινά — *ἰσοψηφία*, ἰσοπολιτεία (πδ. κ. 5 «ἰσοψήφους») — *ἐπὶ στρατείας*, ἐν ἐκστρατεία — *αἰκίζομαι*, προσβάλλω, κακομεταχειρίζομαι— *κῆδομαι τινος*, φροντίζω περὶ τινος— *ἔσχε*, διετέθη — *ὑφορῶμαι τινά*, ὑποκπεύω τινά — *ἐξέλυσε*, ἀπῆλλαξε (τῆς ὑποψίας καὶ τοῦ μίσους).

2. Π.—*Ὡσπερ ἐν κωμῳδίᾳ*: ὑπαινίσσεται τὴν κωμῳδίαν Ἰππῆς τοῦ Ἀριστοφάνους (452—385 π. Χ.), ἐν ἣ ὁ Κλέων καὶ ὁ Ἀγοράκριτος προσπαθοῦσι νὰ υπερβάλωσιν ἀλλήλους ἐν ταῖς θωρεαῖς πρὸς τὸν δῆμον καὶ οὕτως ἐλύσωσι τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ— *Ῥάβδοις αἰκίσασθαι*: ὁ βραδισμὸς τῶν Ῥ.πολιτῶν ἀπηγορεύετο ὑπὸ τοῦ Πορκίου νόμου (lex Porcia pro' tergo civium)· πδ. Πράξεις Ἀποστόλων (κδ', 25) «εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἕξεστιν ὑμῖν μαστίζειν ;»

Κεφάλαιον Η'

1. Γ. — Πίστις εϋνοίας ἐγένετο πρὸς τὸν δῆμον, ἐπιστεύθη ὅτι ἦτο εϋνοὺς τῷ δήμῳ — οἰκιστῆς, ἐπιστάτης εἰς τὸν ἀποικισμὸν—οὐ προσήει διοικήσεσι χρημάτων, δὲν ἀνεδέχετο χρηματικὴν διαχείρισιν — ἑαυτῷ προστιθέντος, ἀναλαμβάνοντος—ἀναιροῦμαι, καταστρέφομαι — ἐπιβάς, ἐπιπεσών, ἐπιτεθείς—ὑπολαμβάνω, ἀναλαμβάνω· πδ. β. Τ. 16—προσάγομαί τινα, ἐφελκύω πρὸς ἑμαυτὸν τινα — τὰ συμμαχικὰ διακινῶ, τοὺς συμμαχοὺς ταράττω, ὑποκινῶ — Ἰταλιώτης, Ἰταλὸς — οὐχ ὑγίαινούσης, μαινομένης — κατέλυε, κατέρριπτεν, ἐξανδάκωνεν — ἀπολαύοντα τοῦ μίσους τοῦ κατὰ τοῦ Φουλβίου—ἐπιδραμεῖν· πδ. β. Τ. 13 — λοιδοροῦμαι τινι, λογομαχῶ πρὸς τινα—οὐδ' εἰς ἔλεγχον προῆλθεν, οὐδ' ἀνάκρισις κἄν ἐγένετο—ἀνέστησαν καὶ κατέλυσαν τὴν κρίσιν, δι' ἐνστάσεως ἐκώλυσαν νὰ γίνῃ κρίσις — μὴ περιπετῆς τῇ αἰτία γένηται, μὴ περιπέσῃ, περιπλεχθῆ εἰς τὴν κατηγορίαν.

2. Π.—Καρχηδόνα· ἐσκόπουν νὰ οἰκίσωσιν ἐν τῷ χώρῳ τῆς παλαιᾶς Καρχηδόνας νέαν πόλιν διὰ τὴν εὐκαρπίαν τοῦ τόπου—Κλήρω λαχὼν ἐξέπλευσε μετὰ δύο ἄλλων εἰς Καρχηδόνα ὁ Γάτος παρὰ τὸν νόμον, ὅστις δὲν ἐπέτρεπε δημάρχῳ οὐδὲ μίαν ἡμέραν νὰ ἀπουσιάσῃ ἐκ Ῥώμης — Φουλβίου· ἴδε β. Τ. 18 — Συνάρχων· κατ' Ἀππιανὸν καὶ δήμαρχος καὶ μετ' αὐτοῦ ἐξέπλευσεν εἰς Καρχηδόνα ὁ Γάτος—Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἀπέθανε μὲν αἰφνιδίως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡμφεσθητεῖτο, ἂν ὁ θάνατός του ἦτο βλαίος ἢ φυσικὸς—Πρότερον· τῷ 129 π.Χ.

Κεφάλαιον ΙΑ'

1. Γ.—Δαιμόνιον, τὸ θεῖον—πνεῦμα, ἀήρ—ἐγκρατῶς ἀντέχομαι, καλὰ κρατῶ—τὰ ἱερά, τὰ σφάγια — ὄρος, ὄριον, σύνορον—ὑπογραφή, αὐλαξ—ἐξέπεσεν, ἀπέτυχε— παραγγέλλω, μεταπορεύομαι, ἐπιδιώκω (πδ. κ. 8 «οὐ παραγγέλλων οὐδὲ μετιὼν ὕπατεϊν») — προάγω τινά, παρουσιάζω τινά ὡς ὑποψήφιον —

καταρχαιρεσιάζω τινά, καταπολεμῶ τινα ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις (πβ. κ.δ «συναρχαιρεσιάζω») — ἐπίδοξος ἦν, προσεδουκάτο, ἠλπίζετο — μεστός γίνομαι, βρύνομαι, χορταίνω, ἀηδιάζω — ὑπεῖκειν, ὑποχωρεῖν (τοῖς δημαγωγοῦσιν).

2. II. — Διβύη ἐκαλεῖτο γενικῶς ἡ Ἄφρικῆ — Ἰουνωνία, Junonia ἐκ τοῦ Juno — onis ἡ Ἥρα, ἥτις ἦτο πολιούχος τῆς Καρχηδόνας — Τὰ κωλύματα ταῦτα ὑπεμνήσκον τὰς ἀράς τοῦ Σικελίως, ὅσους κατασκάπτων τὴν Καρχηδόνα «ἐπηράσατο ἐς αἰ! μηλόδοτον αὐτὴν εἶναι» — Σημαία (signum ἢ aquila) ὁμοία περίπου πρὸς τὸ σημερινὸν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις λάβαρον, ἦν οἱ στρατιωτικῶς ὀργανωμένοι ἄποικοι παρελάμβανον παρὰ τῆς μητροπόλεως — Ἱερά τῆς ἰδρύσεως πάσης ἀποικίας προηγεῖτο θρησκευτικὴ τελετὴ καὶ θυσία — Ὑπογραφή εἶναι ἡ ἀυλαξ, ἦν συνήθιζον οἱ Ρ. νὰ χαράττωσι δι' ἀρότρου περίξ τοῦ χώρου τοῦ προωρισμένου νὰ καταληφθῆ ὑπὸ τῆς νέας πόλεως, ἐν ταύτῃ δ' ἐνεπήγγυον ὅρους (πασσάλους, terminos) — Δ. Ὀπίμιος ὕπατος μετὰ τοῦ Κ. Φαβίου τῷ 121 π. Χ.

Κεφάλαιον ΙΒ'

1. Γ. — Ἐπανελθὼν πόθεν; ἰδὲ κ. 4 καὶ 5 — ἐπάγω τὴν ψῆφον τῷ νόμῳ, ἐπιψηφίζω τὸν δῆμον (πβ. β. Γ. 11) — πανταχόθεν, ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας — ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς Ρώμης — ἀντεξέσθηκε, κατὰ τοῦ ἐθίκτου τοῦ ὑπάτου ἐδημοσίευσεν — διάγραμμα· πβ. β. Γ. 10 «διαγράμματι ἐκώλυσε» — ἀν μένωσιν ποῦ; — προσαμύνω τινί, προστρέχω εἰς ἀμυνάν τινος — δεδιῶς ἐλέγχειν (= ἀποδεικνύειν) τὴν ἰσχὺν ἐπιλείπουσαν ἤδη (αὐτὸν) — ἐν ὀργῇ γενέσθαι, ὀργισθῆναι, συγχρυσθῆναι — θεωρητήρια, καθίσματα θεωρῶν — καθαιρεῖν, κατακρημνίζειν — σχολάζοντα, εὐκαιρον, καινὸν ὄντα — μεθ' ἡμέραν, κατὰ τὴν ἡμέραν — ἀνῆρ, παλληκάρι — Ἰταμός, θρασύς, ἀναιδής — ἀφαιροῦμαί τι, χάνω τι — ἀναγόρευσις καὶ ἀνάδειξις, διαλογὴ καὶ ἐξαγγελία τῶν ψήφων — οὐ μειρίως, χαλεπῶς, βαρέως — σκότος πολιτικόν, πολιτικὴ ἀδοξία.

2. II. — Ἐκ τοῦ Παλατίου· τ. ε. ἐκ τοῦ Παλατίνου λόφου

(mons Palatinus), ὅστις κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους κατῳκεῖτο πρὸ πάντων ὑπὸ ἐπιφανῶν πολιτῶν, βραδύτερον δ' οἱ αὐτοκράτορες ἔδρυσαν ἐνταῦθα τὰ ἀνάκτορά των, ὅθεν τὸ σημερινὸν παλάτιον — Ἐξέδηκε τοὺς νόμους εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως πρὸ τῆς κυρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας — *Μονομάχους*· ἢ θεὰ μονομάχων (gladiatores) ἦτο ἐκ τῶν προσφιλεστάτων ἀπολαύσεων τῶν Ῥωμαίων, ὡς καὶ ἡ τῶν ἱππικῶν ἀγῶνων (circenses) — *Σαρδόνιος γέλως*· παροιμιώδης φράσις ἐπὶ τῶν γελώντων καθ' ὃν χρόνον ἐπίκειται αὐτοῖς ὄλεθρος, οὐ δὲν ἀντιλαμβάνονται.

Κεφάλαιον ΙΓ'

1. Γ.—*Διαγράφω*, ἀκυρῶ, καταργῶ—*τὴν Κ. ἐκίνουν διάταξιν*, προσεπάθουν ν' ἀνατρέψωσι τὰ μέτρα τὰ ληφθέντα ὑπὸ τοῦ Γ. κατὰ τὸν κατοικισμὸν τῆς Κ. (πβ. κ. 11 «πάντα συντάξας καὶ διακοσμήσας») — *δραγῆς αὐτῶν καθ' ἑαυτοῦ* — *ἡνιγμένα γε γράφθαι λέγουσιν*, λέγουσιν ὅτι αἰνιγματωδῶς (συμβολικῶς) εἶχον γραφῆ—*οὔν*, ὅπως ποτ' ἂν ἦ τ. ἔ. εἶτε συνέπρατιεν αὐτῷ εἴτ' ἔδυσχέραιεν ἢ μήτηρ—*λύσειν*, διαγράψειν—*ἀμφοτέρων*· τῶν ὁπαδῶν Γαίου καὶ Ὀπιμίου—*διαφέρω*, μετακομίζω — *παρενεγκεῖν* ἀόρ. τοῦ *παραφέρω*, κινῶ τι ὀρμητικῶς — *γοῦν* = τῷ ἀνωτ. *οὔν*—*γραφεῖον*, κονδυλοφόρος σιδηροῦς — *διάθεις* ψυχῆς—*κακῶς λέγω τινά*, ἐπιτιμῶ, ὀδρίζω τινά — *ἐνδόσιμον*, ἀφορμῆ — *ἐπῆρτο* (ὁ ἐνεστῶς ;), εἶχεν ἐξαφθῆ, ἐξορμήσει — *ἀμυνα*, ἐκδίκησις.

2. Π.—*Ἀπὸ τῆς ξένης*· ἐκ Μισσηνῶν τῆς Καμπανίας, ὅπου μετόκησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τιβερίου — *γραφεῖον* (stylus) ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὸν σιδηροῦν κονδυλοφόρον, ὃν μετεχειρίζοντο κατὰ τὴν ψήφισιν τῶν νόμων πρὸς χάραξιν τῶν γραμμάτων V. R. (ἦτοι uti rogas=ναί) ἢ A (ἦτοι antiquo=ἄχι).

Κεφάλαιον ΙΔ'

1. Γ.—*Ὀμβρος*, βροχὴ ῥαγδαία — *ἐνδον* τοῦ βουλευτηρίου — *ἐξηρημάτιζε*· ἰδὲ β. Τ. κ. 10 — *προελθεῖν*, ἐξελεθεῖν ἐκ τοῦ Ἐ. Γ. Παντελάκη—*Πλουτάρχου Γράγχοι* "Εκδ. Γ' 1924 6

βουλευτηρίου — σχετιάζω, ἀγανακτῶ — τοῖς πολλοῖς ἐσῆει, εἰς τὸν λαὸν ἐπήρχετο ἢ ἰδέα — προβάλλεσθαι· πδ. κ. 1 «προβελημένου» — πρόκειται· παθητ. τοῦ ἀνωτ. προθέμενοι — φορτικῶς, βωμολοχικῶς — περισκοποῦμαι, ἔμφροντις ὢν ἀνησυχῶ — ἐν μέρει, κατὰ σειρὰν — διῆγον τὸν χρόνον.

2. Π. — Σώζειν τὴν πόλιν· ἐν δειναῖς περιστάσεσι, καθ' ἧς αὐτὴ ἢ ὑπόστασις τῆς πολιτείας ἐκινδύνευεν, ἢ βουλή διὰ ψηφίσματος ἔλυε τῶν τυπικῶν πρὸς τοὺς νόμους ὑποχρεώσεων τοὺς ὑπάτους συμφῶνως πρὸς τὸ παλαιὸν πολιτικὸν ἀξίωμα *salus populi suprema lex esto*, παρῴτρυνε δ' αὐτοὺς διὰ ψηφίσματος (*extremum ἢ ultimum Senatus consultum*) νὰ προσέχωσι μὴ βλάβη τις γένηται τῇ πολιτείᾳ (*dent operam consules, ne quid detrimenti res publica capiat*).

Ἐξοφύλιον ΗΕ'

1. Γ. — Ἐπεγείραντες· τίνες ; — ἐν τηβέννῳ, τήβεννον φορῶν — ὑπεξωσμένος· πδ. β. Γ. 10 «ὑποζώννυσθαι ξιφίδιον» — περιπτύσσω, περιβάλλω, περικαλύπτω — παθῶν τι τῶν κοινῶν (εὐφημισμός), ἀποθανῶν — γοῦν, τοῦλάχιστον — καλῶς ποιῶν ὑποβάλλεις σαυτὸν ἄνοπλον — πρὸς οὐδὲν ὄφελος, ἀνωφελῶς — κρατεῖ τὰ χεῖρω, ὑπερισχύει ἢ κακία — ὑπόσπονδος, ὁ ὑπὸ σπονδᾶς διατελῶν, ὁ διὰ συνθήκης ἐξησφαλισμένος — φῆναι (φαίνω), φανερωῖσαι — πιστόν, πίστις, ἐμπιστοσύνη — ἀτρέμα, ἡρέμα, ἀπαλῶς — περιβολάς, περιπτύξεις (πδ. ἀνωτ. περιπτύξασα) — γλίχομαι, σφοδρῶς ἐπιθυμῶ — ἀναυδος (αὐδῆ), ἄφωνος.

2. Π. — Ὑπάτευσεν ὁ Φούλιος τῷ 125 π. Χ. — Τοῖς περὶ τὴν οἰκίαν λαφύροις· συνήθιζον οἱ Ἰ. στρατηγοί, ἐπικνερχόμενοι νικηφόροι ἐκ πολέμου, νὰ κοσμῶσι τὸν πρόδομον (*vestibulum*) τῆς οἰκίας αὐτῶν διὰ τῶν ἀπὸ τῶν πολεμίων λαφύρων, ἅτινα ἕκτοτε ἀπετέλουν ἀναπόσπαστον τῆς οἰκίας ταύτης κόσμον, οἷοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἐν τῷ μέλλοντι ὁ κάτοχος αὐτῆς — Ἀβεντῖνος λόφος (*mons Aventinus*) κείμενος νοτιοδυτικῶς τοῦ Παλατινοῦ κατῳκεῖτο ὑπὸ πληθειῶν μάλιστα — Κεκράτηκε τὰ χεῖρω· παροιμιώδης φράσις ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ἰλ. Α.

576 καὶ Ὁδ. σ 404 τὰ χερσεῖνα νικᾶ) σημαίνουσα ὅτι ἡ ἀρετὴ παρευδοκίμεται ὑπὸ τῆς κακίας.

Κεφάλαιον ΙΣΤ'

1. Γ. — Πάντες· τίνες; — ὀφθῆναι, τὴν ὄψιν — κοσμίως καταστάς, κοσμίαν στάσιν λαβὼν, εὐσχημόνως σταθεῖς — συμβατικὸς λόγος, λόγος πρὸς διάλυσιν (εἰρήνην), πρότασις συμφιλίωσης — ἐπὶ κολίῃν, ἵνα κριθῶσιν — παραιτεῖσθαι· πθ. κ. 2 «ἐπεμφαν παραιτούμενοι» — διαγορεύω, ῥητῶς ἐπιτάσσω — ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ τῷ ὄφῳ τούτῳ — πάλιν, ὀπίσω — συγχωρῶ, συμφωνῶ—φυλακῆ, φύλαξις — βαλανεῖον (balneum), λουτρῶν — ἐπαίρω, παρακινῶ, κείθω — μετεβάλλοντο· τὰς γνώμας (ἀπὸ τοῦ Γαῖου εἰς τοὺς ἀντιπάλους του μετέστησαν) — κηρύγματι δοθείσης ἀδείας, διὰ κηρύγματος δοθείσης εἰς αὐτοὺς ἀμνηστίας.

2. Π. — Κηρύκειον ἦτο βάβδος, ἣν ἐκράτουν οἱ κήρυκες ὡς σύμβολον τῆς ἀσυλίας αὐτῶν, ὡς οἱ ἰκέται κλάδον, ὃν ἐκάλουν *ἰκετηρίαν*· ἀλλὰ παρὰ Ῥ. οἱ τε κήρυκες καὶ οἱ ἰκέται ἐφόρου στεφάνους μύρτου, δάφνης καὶ ἄλλων ἱερῶν φυτῶν ὥστε ὁ Π. ἐνταῦθα ἑλληνικὰ ἔθιμα ἀποδίδει τοῖς Ῥ. — *Τοξοτῶν Κρητῶν*· οἱ ἀνέκαθεν φημιζόμενοι ὡς δεινοὶ τοξόται. Κρητες ἦσαν περιζήτητοι μισθοφόροι ἐν τῇ ἀρχαιότητι — *Ἀρτέμιδος ἱερὸν* (Ἀρτεμισιον) ὑπήρχεν ἐν τῇ Ἀβεντίνῳ λόφῳ — *Μηδέποτε παύσασθαι* . . . ἀντιπαραβληθῆτω ἢ τοῦ Ἀριστείδου εὐχῆ (ἐν β. Ἀριστείδου 7) «τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν οὐρανὸν εὐξάτο μηδένα καιρὸν Ἀθηναίους καταλαβεῖν, ὃς ἀναγκάσει τὸν δῆμον Ἀριστείδου μνησθῆναι».

Κεφάλαιον ΙΖ'

1. Γ. — *Ἐπιφερομένων τῶν ἐχθρῶν τῷ Γαῖῳ φεύγοντι* — *ὕπεστησαν*, ἀντιπρραταχθέντες ἀπέκρουον — *οὐδένα παρῆκαν* = οὐδενὶ ἐπέτρεψαν παρίεναι (τὴν γέφυραν) — *ἐν ἀμίλλῃ*, ἐν ἀγωνίᾳ — *παρακελευομένων βοηθεῖν αὐτῷ* — *ἰσοστάσιος*, ἰσοβαρῆς — *περιπεπαρμένη* (περιπέρω), ἐμπεπηγμένη, καρφωμένη — *δίμοιρον*, δύο τρίτα — *ἀποδίδομαι πρὸς τὸ δημόσιον*, πωλῶ πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου, δημεύω — *ἀπεῖπαν*· τοῦ ῥή-

ματος ; — *ἀνταίρωμαι*, ὑψώνω κατά τινος — *ἀνιάω*, λυπῶ, στενοχωρῶ — *ἀπόνοια*, παράνοια, παραφροσύνη.

2. Π. — *Ευλίγη γέφυρα*, ἢ ἐπὶ τοῦ Τιθέρεως *pons sublicius* καλουμένη — *Ἔρινυες αἱ* καὶ *Εὐμενίδες* καλούμεναι θεαί (*Furiae*) — *Ἔργον ἀπονοίας* ναὸν *Ὀμονοίας ποιεῖ* προσφυσῶς ὁ Π. ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀπέδωκε τὸ λατινικὸν λογοπαίγνιον ἐν ταῖς λέξεσι *vecordia* (=ἀπόνοια) καὶ *concordia* (=ὁμόνοια), ἴσως δ' ὁ λατινικὸς στίχος νὰ ἦτο τοιοῦτός τις, ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐκαλοῦντο *versi fescennini*.

Fanum Concordiae facit facinus vecordiae.

Κεφάλαιον III'

1. Γ. — *Ὄυτος*· τίς ; — *ἐξουσία δικτάτωρος*· καὶ ἄρα ; — ἐπὶ *τρισχίλοις* = πρὸς τρισχίλοις — *τῆς καθ' αὐτὸν ἡλικίας*, τῶν ὁμηλικῶν — *κλοπῆς* = δωροδοκίας — *δίκην ὀφλισκάνω*, καταδικάζομαι — *προπηλακίζομαι*, περιφρονοῦμαι — *παρ' αὐτὰ τὰ πραχθέντα*, κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς πράξεως — *ἐκφαίνω*, ἐκδηλῶ — *ἕμερος καὶ πόθος*· συνώνυμα, τὸ πρῶτον ποιητικόν — *ἀπάρχομαι*, προσφέρω ἀπαρχάς (*primitias*), ἦτοι τοὺς πρώτους καρποὺς θεοῖς καὶ ἥρωσι — *ὦν ὄραι φέρουσι*, τῶν καρπῶν τῆς γῆς τῶν ἐν ἐκάστη ὥρᾳ τοῦ ἔτους παραγομένων.

2. Π. — *Ἰουγοῦρθας*· περὶ τὸ 154—105 π. X. βασιλεὺς Νουμιδίας, ἀνεψιὸς τοῦ Μικίψα — *Ἀναδείξαντες ἐν φανερωῶ*, ἦτοι τοποθετήσαντες ἐν τοῖς ἀστέγοις προδόμοις τῶν οἰκιῶν τῶν.

Κεφάλαιον IV'

1. Γ. — *Εὐτράπεζος*, μεγαλοπρεπῆς ἐν τῇ τραπέζῃ, τῇ ἐστιάσει — *φιλολόγων*· ἰδὲ κ. 6 — *ἀπενθήης*, ἄνευ θλίψεως — *ἐξηγοῦμαι*, διηγοῦμαι — *ἐκνοῦς*, ἐκτὸς νοῦ, ἔξω φρενῶν — *ἀναισθητοῖς οὖσιν ὅσον* = οὐκ αἰσθανομένοις πόσον — *εὐφυῖα*, ἀγαθὴ φύσις — *φυλάττομαί τι*, προφυλάσσομαι ἀπὸ τινος — *περιεστίν*, ὑπερτερεῖ, νικᾷ — *ἐν τῷ πταῖσαι*, ἐν τῇ σφαλῆναι, ἐν ταῖς συμφοραῖς — *εὐλογίστως*, μετριοπαθῶς — *παραιρεῖται*, ἀφαιρεῖται· ὁ νοῦς τῆς ὅλης φράσεως : πολλάκις μὲν ὁ ἐνάρετος δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ προφυλάξῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν κακῶν, περιπεσῶν ὅμως εἰς συμφορὰν τινὰ δύναται νὰ ὑποφέρῃ αὐτὴν μετρίως.

Αριθ. { Πρωτ. 27967
Διεκπ. } Έν Αθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1917

ΤΜΗΜΑ Γ'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΟΝ κ. ΕΜΜ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΝ

Συγγραφέα Διδακτικῶν Βιβλίων

Γνωρίζομεν ὑμῖν ἔτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑπεβληθέντι ἐντύπου βιβλίου «*Πλοιαρχοῦ Τιβέριος καὶ Γαί Γράγχος*» διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων, τῶν διδασκαλείων τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως καὶ τῶν ἀστικῶν σχολείων τῶν θηλέων καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917-1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Ὑπουργὸς

ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. Ζαγανιάρης

